

INTERREG – IPA program prekogranične saradnje
Mađarska - Srbija

Na osnovu SMERNICA

**Preporučeni model za IPA II programe prekogranične saradnje
u skladu sa**

**UREDBOM KOMISIJE (EU) o sprovođenju, broj 447/2014 od 2. maja 2014. godine
o specifičnim pravilima za sprovođenje Uredbe (EU) broj 231/2014 od 11. marta 2014.
godine Evropskog Parlamenta i Saveta, na kojoj je zasnovan Instrument za pretpristupnu
pomoć (IPA II)**

CCI	2014TC16I5CB001
Naziv	Interreg-IPA Program prekogranične saradnje Mađarska - Srbija
Verzija	Nacrt
Prva godina	2014
Poslednja godina	2020
Prihvatljiv od	1.1.2014.
Prihvatljiv do	31.12.2023.
Broj odluke EK	C(2015) 9488
Datum odluke EK	15.12.2015
Broj dopunske odluke Države Članice	
Datum dopunske odluke Države članice	
Datum stupanja na snagu dopunske odluke Države članice	
Regioni NSTJ nivoa III (ili ekvivalentni regioni u državama koje nisu članice EU) pokriveni programom prekogranične saradnje	Csongrád (Čongrad županija) Bács-Kiskun (Bač-Kiškun županija) Zapadna Bačka (Zapadnobački upravni okrug) Severna Bačka (Severnobački upravni okrug) Severni Banat (Severnobanatski upravni okrug) Južna Bačka (Južnobački upravni okrug) Srednji Banat (Srednjobanatski upravni okrug) Južni Banat (Južnobanatski upravni okrug) Srem (Sremski upravni okrug)

SADRŽAJ

1. ODELJAK 1: STRATEGIJA ZA DOPRINOS PROGRAMA SARADNJE ODABRANIM TEMATSKIM PRIORITETIMA, RELEVANTNOM SPORAZUMU O PARTNERSTVU I NACIONALNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	81.1.
Strategija za doprinos programa saradnje odabranim tematskim prioritetima, relevantnom Sporazumu o partnerstvu i nacionalnim strateškim dokumentima	8
1.2. Obrazloženje za raspodelu finansijskih sredstava	26
2. ODELJAK 2: PRIORITETNE OSE	28
2.1. Prioritetna osa 1	28
2.1.1 Identifikovanje	28
2.1.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje	28
2.1.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati	28
2.1.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi	29
2.1.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)	29
2.1.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program	32
2.1.7 Kategorije intervencija	Error! Bookmark not defined.
2.1.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći	Error! Bookmark not defined.
2.2. Prioritetna osa 2	35
2.2.1 Identifikovanje	Error! Bookmark not defined.
2.2.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje	35
2.2.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati	Error! Bookmark not defined.
2.2.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi	Error! Bookmark not defined.
2.2.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.2.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program	Error! Bookmark not defined.
2.2.7 Kategorije intervencija	41
2.2.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći	42
2.3. Prioritetna osa 3	43
2.3.1 Identifikovanje	Error! Bookmark not defined.
2.3.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.3.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati	Error! Bookmark not defined.
2.3.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi	Error! Bookmark not defined.
2.3.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.3.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program	Error! Bookmark not defined.
2.3.7 Kategorije intervencija	50
2.3.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći	51
2.4. Prioritetna osa 4	52
2.4.1 Identifikovanje	52
2.4.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje	52
2.4.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati	52
2.4.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi	Error! Bookmark not defined.
2.4.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)	Error! Bookmark not defined.
Bookmark not defined.	
2.4.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program	Error! Bookmark not defined.
2.4.7 Kategorije intervencija	60

2.4.8	Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći _____	61
2.5.	Opis prioritetne oseza tehničku pomoć _____	62
2.5.1.	Identifikovanje _____	Error! Bookmark not defined. 62
2.5.2.	Fond i osnova za izračunavanje podrške Unije _____	62
2.5.3.	Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati _____	62
2.5.4.	Aktivnosti koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos sprovođenju programa _____	62
2.5.5.	Pokazatelji specifični za program _____	63
2.5.6.	Kategorije intervencija _____	64
2.6.	Tabelarni pregled pokazatelja po prioritetnim osama i tematskim prioritetima _____	65
3	ODELJAK 3: PLAN FINANSIRANJA _____	68
3.1	Finansijska sredstva iz IPA (u evrima) _____	Error! Bookmark not defined.
3.2.1	Ukupna finansijska sredstva iz IPA i nacionalno kofinansiranje (u evrima) _____	Error! Bookmark not defined.
3.2.2	Analiza po prioritetnim osama i tematskim prioritetima _____	70
4	ODELJAK 4: INTEGRISANI PRISTUP TERITORIJALNOM RAZVOJU _____	71
4.1	Lokalni razvoj kojim upravlja zajednica (gde je to relevantno) _____	71
4.2	Integrirana teritorijalna investicija (ITI) (gde je to relevantno) _____	72
4.3	Doprinos planiranih intervencija makroregionalnim strategijama i strategijama morskih basena _____	72
5	ODELJAK 5: SPROVOĐENJE ODREDBI ZA PROGRAM SARADNJE _____	74
5.1	Relevantni organi i tela _____	74
5.2	Zajednički nadzorni odbor _____	75
5.3	Procedura za uspostavljanje Zajedničkog sekretarijata _____	77
5.4	Sažeti opis uređenja sistema upravljanja i kontrole _____	Error! Bookmark not defined.
5.5	Raspodela obaveza među partnerskim zemljama u slučaju finansijskih korekcija koje može da naloži Upravljačko telo ili Komisija _____	Error! Bookmark not defined.
5.6	Korišćenje evra _____	Error! Bookmark not defined.
5.7	Uključivanje partnera _____	Error! Bookmark not defined.
6	ODELJAK 6: HORIZONTALNI PRINCIPI _____	91
6.1	Održivi razvoj _____	91
6.2	Jednake mogućnosti i nediskriminacija _____	92
6.3	Ravnopravnost muškaraca i žena _____	93
ANEKSI	_____	94

Lista korišćenih skraćenica

AP Vojvodina	Autonomna pokrajina Vojvodina
BDP	Bruto društveni proizvod
VK	Vodeći korisnik
GR	Grupa revizora
ISDS	Indikativni strateški dokument za Srbiju (2014-2020)
EK	Evropska komisija
EIB	Evropska investiciona banka
EU	Evropska unija
EUR	Evro
EUSDR	Strategija EU za Dunavski region
ZNO	Zajednički nadzorni odbor
ZNUO	Zajednički nadzorni i upravljački odbor
ZS	Zajednički sekretarijat
IKT	Informaciona i komunikaciona tehnologija
IMIS	Integrisani sistem za praćenje i informisanje
IPA	Instrument za pretpristupnu pomoć
IPARD	Instrument za pretpristupni ruralni razvoj
IT	Informaciona tehnologija
ITI	Integrisana teritorijalna investicija
IR	Istraživanje i razvoj
IRI	Istraživanje, razvoj i inovacije
KEI	Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije
KT	Kontrolna tela
LER	Lokalni ekonomski razvoj
LR	Lokalni razvoj kojim upravlja zajednica

M	Milion
MSP	Mala i srednja preduzeća
MoU	Memorandum o razumevanju
NT	Nacionalno telo
NDRDC	Koncept nacionalnog razvoja i regionalnog razvoja 2020
NVO	Nevladina organizacija
NIPAK	Nacionalni IPA koordinator
NRP	Nacionalni program reformi
NSTJ	Nomenklatura statističkih teritorijalnih jedinica
PA	Pokazatelj učinka
PO	Prioritetna osa
PR	Pokazatelj rezultata
PS	Prekogranična saradnja
PZ	Projektni zadatak
RG	Radna grupa
RT	Revizorsko telo
RZS	Republički zavod za statistiku
S3	Strategija pametne specijalizacije
SEA	Strateška procena uticaja na životnu sredinu
SRB	Srbija / srpski
ST	Sertifikaciono telo
SWOT	Snage, slabosti, prilike, pretnje
SZPO	Programska kancelarija Sečenji
TEN-T	Transevropska saobraćajna mreža
TP	Tematski prioritet
TPO	Tehnička pomoć
UO	Upravni odbor

UT	Upravljačko telo
FTE	Ekvivalent punom radnom vremenu
HCSO	Mađarski centralni zavod za statistiku
HU	Mađarska / mađarski

1. ODELJAK 1: STRATEGIJA ZA DOPRINOS PROGRAMA SARADNJE ODABRANIM TEMATSKIM PRIORITETIMA, RELEVANTNOM SPORAZUMU O PARTNERSTVU I NACIONALNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

1.1. Strategija za doprinos programa saradnje odabranim tematskim prioritetima, relevantnom Sporazumu o partnerstvu i nacionalnim strateškim dokumentima

1.1.1. Opis strategije programa saradnje za doprinos određenim tematskim prioritetima, relevantnom Sporazumu o partnerstvu i nacionalnim strateškim dokumentima

ANALIZA PROGRAMSKE OBLASTI

Kao prvi korak prilikom pripreme Programa prekogranične saradnje Mađarska - Srbija (u daljem tekstu Program saradnje, CP ili samo Program), pripremljene su Situaciona i SWOT analiza, kako bi se istražile specifične odlike regiona, osmislila struktura prioriteta i identifikovale oblasti za sprovođenje intervencija i aktivnosti. Analiza je završena i odobrena u septembru 2013. godine i predstavlja uz Program saradnje prateći dokument. Ovo poglavlje predstavlja sažetak analize, koji je usredsređen na glavne odlike i izazove pograničnog regiona (u daljem tekstu PR) kojima će se baviti ovaj Program. U njemu je prikazan pregled relevantnih podataka i ključnih rezultata analize, kojem su dodati ažurirani podaci i informacije kad god su bile dostupne. Detaljnija statistika, tabele, mape i navedeni izvori informacija su predstavljeni u priloženoj Situacionoj analizi.

Teritorija

Programska oblast pokriva devet županija/okruga (NSTJ nivo III ili ekvivalent¹): županije Čongrad (Csongrád) i Bač-Kiškun (Bács-Kiskun) u Mađarskoj i Zapadnobački, Severnobački, Južnobački, Severnobanatski, Srednjebanatski, Južnobanatski i Sremski okrug u Srbiji. Srpski okruzi NSTJ III (ili ekvivalentnog) nivoa zajedno čine region Vojvodine na NSTJ II nivou.

Sa ukupnom površinom od 34.214 km², Programska oblast pokriva 13,66% teritorije Mađarske i 24,33% teritorije Srbije.²

Stanovništvo

Po podacima mađarskog Centralnog zavoda za statistiku (HCSO), Mađarska je 2013. godine imala 9.908.798 stanovnika, dok ih je u Srbiji bilo 7.181.505³. PR ima nešto manje od tri miliona stanovnika, od čega je dve trećine u Srbiji, a jedna trećina u Mađarskoj.

32,22% stanovnika ove oblasti živi u Južnobačkom okrugu (616.111); slede županije Bač-Kiškun (519.930) i Čongrad (409.571), a u ove tri oblasti se nalaze i tri najveća grada (Novi Sad, Segedin i Kečkemet). Najmanji okrug je Severnobanatski sa 5% (144.672) ukupnog stanovništva programske oblasti.

Najveći grad je Novi Sad, u kojem, računajući i okolna naselja, živi više od 330.000 stanovnika, što ga čini važnim ekonomskim centrom ne samo u AP Vojvodini već i u celoj Srbiji. Slede ga Segedin (170.000 stanovnika) i Subotica (143.000 stanovnika).

Procenat stanovništva koje živi u urbanim naseljima (u skladu sa terminologijom Republičkog Zavoda za statistiku Srbije) u AP Vojvodina dostiže 60%; dok je procenat stanovništva koje živi u gradovima sa

¹ U slučaju Srbije, koristiće se "NSTJ nivo III ili ekvivalent", s obzirom da takva statistička jedinica još uvek ne postoji u Srbiji.

² Izvor: RZS i HCSO onlajn baze podataka

³ Statistički godišnjak, 2012. godina, str. 31.

mađarske strane oko 70%.⁴ Na osnovu popisa iz 2011. godine, Bač-Kiškun je najruralnija županija u Mađarskoj (97 ruralnih naselja od ukupno 119), zatim županija Čongrad (50 ruralnih naselja od ukupno 60).⁵ Autonomna Pokrajina Vojvodina (AP Vojvodina) je takođe po svom karakteru pretežno ruralna (415 ruralnih naselja od ukupno 467).

Posmatrajući promenu broja stanovnika u Programskoj oblasti, može se primetiti ukupno smanjenje od 5,7% za period od 2002. do 2013. godine. Do najvećeg pada je došlo u okruzima u Srbiji; AP Vojvodina je ostala bez gotovo 120.000 stanovnika.⁶ Južna Bačka je bila jedini okrug u okviru programske oblasti u kojem je zabeležen rast broja stanovnika, za 24.000 osoba (3,6%). Po mišljenju stručnjaka, glavni razlog za ovu migraciju stanovništva ka prestonici AP Vojvodina, Novom Sadu, bila je nepovoljna ekonomska situacija u većini gradova u AP Vojvodina (kao i generalno u celoj Srbiji). Iz tog razloga, mnogi mladi ljudi se sele pre svega u Beograd ili Novi Sad. Takođe, Novi Sad je administrativni i univerzitetski centar AP Vojvodine, zahvaljujući tome privlači veliki broj ljudi zbog posla i školovanja.

U Mađarskoj je zabeležen pad od 2,6% u periodu od 2002. do 2013. godine.⁷ Stopa smanjenja broja stanovnika, tokom analiziranog vremenskog perioda, prevazilazila je nacionalni prosek i u županijama Čongrad (4,3%) i Bač-Kiškun (4,8%), kako zbog niske stope nataliteta tako i zbog migracija. Prosečni očekivani životni vek u Mađarskoj je 75 godina, što je značajno povećanje od 1990. do 2010. godine (9%). U Srbiji je prosečni očekivani životni vek 74 godine, što je skromno povećanje od 1990. do 2010. godine (3%). Prosečni očekivani životni vek za žene (76 godina) je u obe države veći nego kod muškaraca (71-72 godine).

Raspodela stanovništva programske oblasti, u skladu sa starosnim grupama 0-14, 15-64, i 65+, veoma je slična u svim županijama/okruzima⁸: najmlađa starosna grupa obuhvata oko 14% ukupnog stanovništva, najstarija oko 17-18%, a stanovništvo između 15 i 64 godine (kategorija radno sposobnog stanovništva) ima daleko najveći udeo sa 68-69%. Koeficijent starosne zavisnosti (odnos broja ljudi koji su mlađi ili stariji od radno sposobne starosne grupe i broja ljudi koji pripadaju radno sposobnoj starosnoj grupi) je u županiji Bač-Kiškun porastao za 2,5%, a u županiji Čongrad za 3%. U poređenju sa EU27, ovi podaci ukazuju na trend starenja stanovništva koji je iznad evropskog proseka, što je ogroman problem za programsku oblast, naročito u selima.

Dok je procenat Mađara u srpskim okruzima u nekim slučajevima značajan (npr. u Severnobanatskom njihov udeo je preko 45%), mali broj Srba u Mađarskoj se tako i izjasnio tokom popisa iz 2011. godine (najveći broj je zabeležen u županiji Čongrad, 0,3%).

Postoji mnogo nacionalnih manjina u pograničnim okruzima u Srbiji. Oko 67% stanovnika AP Vojvodina se izjasnilo kao Srbi. Ovaj multikulturalni sastav ukazuje na veoma šaroliku sliku u srpskim okruzima.

Procenat romskog stanovništva unutar programske oblasti je u rasponu od 3,9% u Srednjebanatskom do 1,1% u županiji Čongrad. Ostale etničke grupe u ovom području, između ostalih, uključuju Nemce, Hrvate, Slovake, Rumune, Rusine, Bunjevce i Jugoslovene.

---

⁴ Izvori: HCSO (2011); RZS (2011)

⁵ HCSO (2013b), str. 9.

⁶ U skladu sa podacima koje je objavio RZS, između 2009. i 2011. godine, prirodni priraštaj stanovništva u AP Vojvodini je bio oko 10.000 osoba godišnje. Međutim, nisu dostupne informacije o migracijama, koje bi omogućile preciznije analize promena stanovništva.

⁷ HCSO (2013a), str. 7.

⁸ Statistika RZS i Eurostata(2011)

Ekonomija i tržište rada

Ekonomski razvoj je ključni element u kreiranju inkluzivnog društva, više radnih mesta, kao i smanjivanju regionalnih razlika. Sličnosti i komplementarnosti dve strane razdvojenih granicom stvaraju odlične prilike, koje mogu biti iskorišćene kroz povećanu i ciljanu saradnju, zasnovanu na sledećim ekonomskim odlikama:

Poljoprivreda/proizvodnja hrane je i dalje relativno važan privredni segment sa obe strane granice u poređenju sa ekonomskim prosekom (AP Vojvodina učestvuje sa 8% u BDP, dok Regija velike južne ravnice učestvuje sa 11%). Poljoprivreda je u AP Vojvodini prepoznata kao važan razvojni sektor, što se odražava i na strateške razvojne planove. Međutim, razvoj ovog sektora je ograničen nedostatkom poverenja između poljoprivrednih proizvođača, što se reflektuje i u poteškoćama prilikom osnivanja efikasnih udruženja poljoprivrednih proizvođača (grupa proizvođača), koja bi bila u skladu sa najboljim evropskim praksama. Unapređivanje i stvaranje dodate vrednosti u lokalnoj proizvodnji takođe su prepoznati kao jedan od problema u ovom sektoru.

Pored poljoprivrede, ovaj region ima razvijenu industriju. AP Vojvodina je najindustrijalizovaniji deo Srbije, sa snažnim sektorima prerade hrane i proizvodnje sokova i napitaka, kao i razvijenom hemijskom industrijom, proizvodnjom gume i plastike, nafte i naftnih derivata i obradom metala. Mađarska pogranična oblast ima veliki potencijal u oblasti rudarstva (eksploatacija nafte i gasa), proizvodnoj industriji (automobilska i mehanička oprema), preradi hrane i biotehnologiji.

Ekonomija, zasnovana na znanju, takođe je prisutna u programskoj oblasti, zahvaljujući visokoobrazovanom kadru i istraživačkim ustanovama koje su koncentrisane na vodećim univerzitetima, pre svega na univerzitetima u Segedinu i u Novom Sadu. Takođe, na obe strane postoje slična istraživačka polja: medicina i zdravlje, poljoprivreda, inženjerstvo, IKT, koje, sve zajedno, upošljavaju 51% svog istraživačkog kadra na mađarskoj strani i 63.5% na srpskoj strani. Troškovi za istraživanje i razvoj su sa obe strane granice daleko ispod EU proseka, koji je 2% (0,55% u županiji Bač-Kiškun, 0,9% u AP Vojvodina), a stanje je u tom smislu bolje jedino u županiji Čongrad (1,9%). Regionalne IR aktivnosti, uopšteno gledano, uglavnom pokreću univerziteti, tako da ne reflektuju uvek stvarne razvojne potrebe lokalnih preduzeća. Tekuće ocenjivanje aktuelnog IPA programa prekogranične saradnje Mađarska-Srbija je pokazala da bi bolja uključenost „krajnjih korisnika rezultata istraživanja“ bila od koristi za regionalnu ekonomiju.

Sa obe strane granice postoji dobro razvijena infrastruktura za pružanje podrške privredi: biznis inkubatori (osam na mađarskoj strani, šest na srpskoj) koji se nalaze u industrijskim parkovima ili klasterima pružaju usluge MSP i podržavaju početnike u biznisu. Klasteri (preko 50 u programskoj oblasti) imaju slične profile i odgovarajuća univerzitetski-bazirana istraživanja i obrazovnu pozadinu (npr. metaluršku, mehatroničku, medicinsku, IT, poljoprivrednu).

Međutim, nedostatak prekogranične saradnje između relevantnih klaster organizacija i članica klastera umanjuje mogućnost efikasnog korišćenja postojećih potencijala. Razvoj vođen inovacijama bi trebalo da promoviše sinergije sa Horizontom 2020 i iskorišćavanje prilika za pametnu specijalizaciju, zasnovanu na relevantnim pametnim specijalizovanim strategijama za granično područje (na nacionalnom i regionalnom nivou).

Što se tiče zaposlenosti, situacija u pograničnim oblastima se znatno razlikuje sa mađarske i sa srpske strane. Stopa nezaposlenosti je znatno veća sa srpske strane, ali sa obe strane granice ona je znatno iznad evropskog proseka, kao i iznad nacionalnih proseka (osim za županiju Bač-Kiškun, gde je stopa nešto ispod nacionalnog proseka). Između 2009. i 2013. godine, stopa nezaposlenosti, radno sposobnog stanovništva (između 15 i 64 godine), u Mađarskoj je porasla sa 7% na 10,2%, u Srbiji sa 11,6% na 23%, dok je u Vojvodini porasla sa 8,6% na 24,3%. Nezaposlenost među mladima je do 2011. godine naglo rasla na srpskoj strani (62,14%), međutim u protekle dve godine je vidna tendencija opadanja (49,4% u 2013. godini). Međutim, stopa nezaposlenosti među mladima je još uvek više nego dvostruko veća nego na mađarskoj strani (27,9% u 2011. godini i 27,3% u 2013.

godini). Stopa zaposlenosti među ženama je niža od prosečne stope zaposlenosti u programskoj oblasti, dok je nezaposlenost među ugroženim grupama (naročito među Romima) značajno viša u poređenju sa odgovarajućim nacionalnim/regionalnim prosečnim vrednostima.

Statistika pokazuje da postoji znatan jaz (približno 100%) u platama između dve strane granice, u korist Mađarske, što bi moglo da generiše značajan priliv radne snage iz AP Vojvodina u mađarske županije. Bolje prilike na tržištu rada i veći prihodi bi mogli biti pokretačka snaga za povećanje broja onih koji bi putovali na posao, što bi doprinelo teritorijalnoj prednosti pograničnog pojasa. Ovo bi moglo biti dodatno ojačano zbog činjenice da su Mađari najveća etnička grupa među etničkim manjinama, koje čine 35% ukupnog stanovništva AP Vojvodina. Međutim, nepredvidiva dužina čekanja na graničnim prelazima čini svakodnevni odlazak na posao u susednu zemlju prilično napornim, a takođe treba uzeti u obzir potrebu posedovanja radnih i boravišnih dozvola.

Prosečni nivo obrazovanja u AP Vojvodina je nešto niži nego na mađarskoj strani. Obrazovanje odraslih osoba u Srbiji nije regulisano zakonom, ne postoji specifična procedura akreditovanja za institucije i programe za obrazovanje odraslih. Iskustvo Mađarske bi moglo biti od koristi prilikom unapređivanja ovog oblika obrazovanja. Intervencije bi trebalo da se koncentrišu na prevazilaženje uskih grla koja rezultiraju neusklađenošću između rezultata obrazovanja i potrebe (prekogranichnog) tržišta rada, posvećujući posebnu pažnju sektorima koji stimulišu rast i inovacije. Različit profesionalni fokus srednjoškolskog stručnog obrazovanja ove dve zemlje pruža dobru priliku za saradnju u oblasti stručnog obrazovanja.

Životna sredina, klimatske promene i sprečavanje rizika

Kada se govori o prilagođavanju klimatskim promenama i ublažavanju njihovih posledica, kao i o održivom korišćenju prirodnih resursa, mogu se identifikovati sledeće ključne oblasti:

Upravljanje vodama:

Najveći deo zemljišta u programskoj oblasti je oblikovan rekama Dunav i Tisa i njihovim pritokama. Ostale velike reke koje imaju uticaj na programsko područje su reke Sava, Moriš, Kriš, Tamiš i Begej. Shodno tome, sa izuzetkom Sremskog okruga, u ovoj oblasti dominiraju ravnice niske nadmorske visine. Prosečna nadmorska visina je između 70 - 120 m, međutim, ipak se mogu identifikovati raznolike oblasti sa različitim prirodnim poreklom.

Vodostaj glavnih reka je veoma promenljiv: i poplave i suše su veliki problem. Pored prirodne vodne mreže, sistem kanala Dunav-Tisa-Dunav u AP Vojvodina, ukupne dužine 690 kilometara, jedan je od najdužih sistema kanala koje je napravila ljudska ruka u Evropi. Površinske vode omogućavaju postojanje značajne ekološke mreže, obezbeđuju vodu za poljoprivredu i turizam, osiguravaju snabdevanje podzemnih vodnih basena i služe kao važne navigacione rute, naročito u AP Vojvodini.

Podzemne, bunarske i termalne vode su takođe važni resursi. Kao i reke, ovi podzemni vodni baseni takođe prelaze granice i formiraju hidrodinamički koherentan sistem između Dunava i Tise. Podzemne vode se crpe za komunalne potrebe, u poljoprivredne i industrijske svrhe. U županijama Bač-Kiškun i Čongrad crpi se približno 60-65 miliona m³ vode godišnje, dok u AP Vojvodini ta cifra dostiže i 90-100 miliona m³ vode, od čega se 40-45 miliona m³ koristi kao pijaća voda, a 50-55 miliona m³ vode se crpi u industrijske svrhe.

Kvalitet vode u Dunavu je ugrožen kako zbog mađarskih tako i zbog srpskih urbanih centara. Zbog nedostatka značajnije razvijene industrije i izgradnje opštinskih postrojenja za preradu otpadnih voda, kvalitet vode u Tisi je prilično dobar.⁹ Kvalitet površinskih voda je takođe važan zbog činjenice da se najveća količina vode za piće u AP Vojvodini trenutno uzima iz filtracionih bunara na obalama

---

⁹ ICPDR 2007

reka, iako postoji jasna tendencija sve češćeg korišćenja arteških bunara mada je kvalitet vode za piće lošiji od nacionalnog proseka. Izvori vode za piće su zagađeni u više od 100 naselja u programskoj oblasti u Mađarskoj, a ovaj problem bi trebalo razmotriti i u područjima u blizini granice sa srpske strane. Stoga je poboljšanje kvaliteta vode za piće od najveće važnosti za celo područje obuhvaćeno programom. Programi implementirani na nacionalnom nivou u Mađarskoj i u Srbiji finansiraju projekte poboljšanja kvaliteta vode za piće.

Integrirano upravljanje zasnovano na zaštiti kompletnog sliva je potrebno u ovom području, kako bi se očuvao dobar kvalitet i odgovarajuća količina površinskih i podzemnih voda. Primena direktiva EU u Srbiji je od posebne važnosti. U tu svrhu, takođe je potrebno imati zajednički koordinisan sistem praćenja kvaliteta voda i hidrološku bazu podataka ekoloških i zdravstvenih rizika (npr. suše, poplave, hidrološki status, zagađenost vode za piće, kao i razmenu najboljih iskustava u oblasti upravljanja resursima vode za piće i aktivnosti na sanaciji kako bi se sprečilo zagađenje vode za piće, na primer sa arsenikom), kao i zajednički plan za rezervoare za zadržavanje i filtraciju voda, naročito u području između Dunava i Tise.

Za svaki projekat kojim se menjaju hidromorfološke karakteristike vodnih tela i pogoršava njihov status, trebalo bi što je ranije moguće tokom procesa planiranja izvršiti odgovarajuću analizu, kako to nalaže Član 4(7) Okvirne direktive o vodama 2000/60/EK. Tu će biti uključene analize alternativa (ekološki boljih opcija), uspostavljanje neophodnih mera sanacije i opravdanost važnosti projekta za sveukupni javni interes.

Aktivnosti u oblasti upravljanja vodama, uključujući prevenciju poplava, sprovodiće se u skladu sa politikom EU u oblasti voda, pre svega sa Okvirnom direktivom o vodama (Direktiva 2000/60/EK Evropskog parlamanta i Saveta, koja je usvojena 23. oktobra 2000. godine i kojom se uspostavlja okvir za aktivnosti Zajednice u oblasti politike voda) i Direktivom EU o poplavama (Direktiva 2007/60/EK Evropskog parlamanta i Saveta, koja je usvojena 23. oktobra 2007. godine i bavi se procenom i upravljanjem rizicima od poplava).

Proces implementacije programa će uzeti u obzir okvir Međunarodne komisije za zaštitu reke Dunav u oblasti upravljanja vodama i zaštite od poplava i to konkretno sledeća dokumenta: Međunarodni plan upravljanja slivom reke Dunav i Plan upravljanja poplavnim rizikom u slivu reke Dunav (Flood Risk Management Plan – FRMP) za period 2016-2021. godina.

Poplave i višak vode:

Usled klimatskih promena, očekuje se da će se učestalost i opseg poplava povećati u budućnosti. Problemi se mogu naročito intenzivirati u zimskom periodu, koji će postati topliji i vlažniji. Dunav i njegova najveća pritoka, Tisa, bili su pogođeni izuzetnim poplavama u proteklih 10 godina (Dunav 2013. godine, Tisa 2006. i 2010. godine). Tokom maja 2014. godine Srbija je pretrpela ogromnu štetu i gubitke zbog poplava. Iako su područja koja su bila najteže pogođena u centralnom delu zemlje, a ne u programskoj oblasti, ekstremno velika šteta (koja je iznosila preko 1.500 miliona evra, na osnovu izveštaja o poplavama u Srbiji iz 2014. godine koji su zajednički pripremili Vlada Republike Srbije, Ujedinjene nacije i Svetska banka) ukazuje na važnost mera integrisane zaštite od poplava.

Još jedan veoma važan hidrološki rizik predstavljaju prekomerne unutrašnje vode, što pogađa pre svega županiju Čongrad i banatski region u AP Vojvodini. Nakon topljenja snega ili perioda obilnih kiša, velike površine zemlje mogu se naći pod vodom. U Mađarskoj, prosečna šteta, prouzrokovana viškom površinske vode, na godišnjem nivou iznosi približno 100 do 150 miliona evra. U AP Vojvodina je tokom 2010. godine više od 100.000 hektara bilo pod prekomernom unutrašnjom vodom, a više od 400.000 hektara poljoprivrednih i naseljenih područja je bilo ugroženo. I u Srbiji i u Mađarskoj je

povećan rizik od viška vode i to zahteva koncentrisane mere koje bi bile podržane dobrim koordinisanim sistemom za upozoravanje i informisanje.

Suše:

Neke oblasti programskog područja su bile teško pogođene sušama u poslednjih 20 godina, dok su se učestalost i jačina suša povećali u proteklih 10 godina. Šteta koju su suše izazvale u Mađarskoj tokom 2003. godine je procenjena na 130 miliona evra, dok je tokom 2012. godine dostigla 1.300 miliona evra (10 puta više), zbog ekstremno visokih temperatura.

Učestalost sušnih godina se povećava i sa mađarske i sa srpske strane granice. Na osnovu modela, predviđa se da će se nepovoljni trend nastaviti do 2100. godine. U tom smislu, ovaj region će se suočiti sa velikim izazovima u budućnosti, jer je Jugoistočna Evropa jedno od najteže pogođenih područja kada se govori o sušama. Očekuje se da će se srednja godišnja temperatura povećati za 0,5 do 1,5 stepen Celzijusa do 2050. godine, i 3,5 do 4 stepena Celzijusa do 2100. U međuvremenu, predviđa se smanjenje padavina od 30 do 100 mm do kraja veka. Broj letnjih dana će se povećati za 30 do 40 dana u proseku.

Predviđa se da će doći do smanjenja prinosa zbog povećanog rizika pojave suša u periodu jul-avgust za 30-50% u narednim decenijama. Kako bi se smanjili gubici poljoprivrednih proizvoda kao posledica ekstremno sušnih perioda, poželjna je razrada i kasnije sprovođenje sistema ranog upozoravanja. Međutim, to zahteva harmonizovane aktivnosti praćenja i modeliranja suša u PR.

Pojava ekstremnih padavina:

Poboljšanje drenaže zahteva poboljšavanje gradskih kanalizacionih sistema, kao i izgradnju rezervoara za atmosferske vode. Ekstremne oluje i grâd su takođe sve učestalije prirodne pojave i predstavljaju značajan rizik za poljoprivrednu proizvodnju u programskoj oblasti. U AP Vojvodini je 2001. godine uspostavljen sistem zaštite od grâda koji se pokazao vrlo efikasnim prilikom smanjivanja štete izazvane ovom nepogodom: prosečni godišnji gubici u poljoprivrednoj proizvodnji prouzrokovani grâdom bili su oko 70% manji između 2002. i 2010. godine u poređenju sa periodom od 1987. do 2001. godine (pre uspostavljanja sistema)¹⁰. Međutim, pošto sistem nije proširen na mađarsku stranu, severni deo Vojvodine i mađarske županije su još uvek izloženi šteti od grâda. Kako bi se sprečio gubitak useva i imovine ljudi, planiranje i sprovođenje zajedničkog protivgradnog sistema i sistema upozoravanja na oluje su neophodni.

---

¹⁰ M. Radmanovac, Republički hidrometeorološki zavod Srbije, 2010

Obnovljivi resursi:

- Solarna električna energija: Potencijali za proizvodnju solarne električne energije u programskoj oblasti su izuzetni kada se uporede sa evropskim podacima. Programska oblast se nalazi u centru Evrope, u Karpatskom basenu, gde je klima kontinentalna. Energija solarnog zračenja je između 1.300 i 1.500 kWh/m² u ovom području. Uprkos visokom potencijalu, širenje korišćenja uređaja koje pokreće solarna energija pokazuje tendenciju sporog rasta u poređenju sa međunarodnim podacima, a razlog za to su relativno mali i nepredvidivi izvori finansiranja i ostale administrativne prepreke.
- Termalne vode: potencijal za iskorišćenje termalnih voda u Regiji velike južne ravnice i AP Vojvodini je izuzetan, a hidrogeološke karakteristike su takođe dobre. Temperatura, kao i količine termalnih voda pružaju dobru osnovu za uspešno sprovođenje projekata i korišćenje termopotencijala. Temperatura termalne vode koja se može koristiti je 90-95°C u Segedinu i okolini, a u AP Vojvodina je 60-80°C. Količina vode koja se može koristiti može da dostigne 60-80 m³/h sa modernim sistemima. To sve rezultira grejnim potencijalom od 2,0 – 4,5 MW po bunaru, što može biti dodatno povećano korišćenjem modernih tehnologija.
- Biomasa dobijena od poljoprivrednog otpada: Poljoprivredne aktivnosti kao rezultat proizvode i velike količine nusproizvoda različite vrste, koji mogu biti korišćeni kao odgovarajuća sekundarna sirovina za proizvodnju toplotne energije na lokalnom nivou.

Značaj korišćenja obnovljive energije sa niskim emisijama i ekološki podobnih transportnih rešenja je naročito istaknut činjenicom da se granični region (uključujući jug Mađarske i sever Srbije) suočava sa problemima aerozagađenja (naročito sa prekoračenjima dozvoljene količine PM čestica zbog saobraćaja i sagorevanja čvrstih goriva za grejanje domaćinstava).

Prirodne rezerve i biološki diverzitet:

Veoma intenzivne poljoprivredne aktivnosti u Bačkoj, Banatu i Sremu značajno utiču, na negativan način, na proširivanje zaštićenih područja. Shodno tome, unapređenje nacionalne ekološke mreže bi bilo veoma poželjno u AP Vojvodina. Područja koja su najpodesnija za očuvanje biodiverziteta su doline reka i solila niske ekonomske vrednosti. U AP Vojvodini postoji samo jedan nacionalni park (NP Fruška Gora), međutim, ukupna površina zaštićenih područja je 82.000 hektara, koja je raspodeljena na 112 prirodnih rezervata.

Kao posledica promenljivosti zemljišta i dostupnosti vode, korišćenje zemlje je mnogo kompleksnije i heterogenije u županijama Bač-Kiškun i Čongrad u poređenju sa srpskim okruzima. U Mađarskoj su praktično sva vredna i prostrana prirodna staništa deo mreže NATURA 2000. Sa mađarske strane se nalaze tri nacionalna parka. Cela teritorija Nacionalnog parka Kiškunšag, kao i neki delovi Nacionalnih parkova Kriš-Moriši Dunav-Drava nalaze se u pograničnom području. Ovi nacionalni parkovi su primer tipičnih ekosistema peščanih stepa i nizinskih poplavnih šuma.

Očuvanje biološkog diverziteta i autohtonih vrsta u današnjoj promenljivoj sredini postaje sve teže. Kompleksne strategije su neophodne u tom smislu, kao i njihova integracija sa intervencijama u oblasti upravljanja vodama i klimatskih promena. Najvažniji aspekt bi bio povećanje zaštićenih močvarnih oblasti i rezervoara ekološke vode. Pažljivo planiranje i procene su neophodni, kako bi se zadovoljili interesi svih relevantnih subjekata.

Mere koje se tiču intenzivnog uzgoja i očuvanja prirode takođe mogu doprineti kvalitetu vazduha.

Kako bi se obezbedila društvena održivost prirodnih rezervata, trebalo bi povećati njihovu dostupnost široj javnosti. To bi imalo važnu ulogu u ekološkom obrazovanju i moglo bi takođe da rezultira rastom turizma. Ključna oblast razvoja bi mogli biti meandri duž Dunava i Tise.

Saobraćaj

Odsustvo dobrih i usklađenih prekograničnih saobraćajnih veza (naročito kada je u pitanju javni prevoz) ograničava intenziviranje društvene i ekonomske prekogranične saradnje.

Najveći deo prekograničnog saobraćaja se odvija na javnim putevima. Tranzitni saobraćaj je u stalnom porastu na graničnim prelazima i zadržavanje je relativno dugo. Prosečna udaljenost između graničnih prelaza je prilično velika u poređenju sa evropskim standardima: 38,5 km sa mađarske strane, dok je sa srpske strane 40,74 km. Tokom 2012. godine je dnevni prosek za broj putnika koji su koristili šest graničnih prelaza bio 22.479. Od sedam postojećih graničnih prelaza, tri imaju radno vreme 0-24h, a samo jedan mogu da koriste sva vozila bez ikakvih ograničenja (u smislu radnog vremena, vrste vozila i države iz koje vozilo dolazi).

Ovaj region ima povoljnu geografsku lokaciju u smislu logistike: Transevropske transportne mreže prolaze kroz njega (Br. X/b Budimpešta – Kečkemet – Segedin – Novi Sad – Beograd; Koridor VII uz Dunav). Programska oblast se nalazi na trasi Panevropskih koridora VII i Xb. Oni služe i kao međunarodna veza za prevoz putnika i robe iz i ka Turskoj, Bugarskoj i Makedoniji sa jedne strane, i Nemačkoj, Češkoj, Ukrajini, Poljskoj, Austriji, Slovačkoj, Belgiji i Holandiji sa druge. Međutim, potencijali logističkog sektora ostaje neiskorišćen zbog relativno sporog prelaska granice. Ovi potencijali bi mogli biti iskorišćeni poboljšanjem transportnih veza istok-zapad između TEN-T koridora sever-jug.

Postoji vidan nedostatak odgovarajućih železničkih veza u programskoj oblasti. Železnička veza između Segedina, Subotice i Novog Sada je veoma slaba. Sa mađarske strane postoji železnička linija u pravcu istok-zapad, od rumunsko-mađarske do mađarsko-srpske granice, koja čini sastavni deo jedinstvene TEN-T mreže (na osnovu Aneksa I Uredbe 1315/2013 Evropskog parlamenta i Saveta), koja se dalje nastavlja do Subotice u RS (kao što je prikazano u Aneksu III Uredbe 1315/2013 Evropskog parlamenta i Saveta-indikativni nastavak ka susednim zemljama). Njen dalji nastavak ka zapadu nije deo TEN-T/SEETO jedinstvene mreže ali bi mogao da obezbedi vezu između Koridora Xb i Koridora VII (Dunav). Bilo koje buduće finansijske obaveze uključujući podršku Evropske unije za finansiranje novih linija, će odražavati dužinu planirane linije sa svake strane.

Postoje dva prelaza na srpsko-mađarskoj granici: Kelebija-Subotica i Roske-Horgoš. Granični prelaz u mestu Roske je otvoren za međunarodni, putnički i teretni saobraćaj, 24 časa dnevno. Međunarodna železnička linija između Budimpešte i Beograda prolazi granicu na graničnom prelazu Kelebija-Subotica, što objašnjava veći prosečni broj putnika na dnevnom nivou (489) u poređenju sa železničkom linijom Reske-Horgoš (57). Druga brojka jasno ukazuje na nizak nivo železničkog saobraćaja unutar programske oblasti, koji je rezultat loših uslova, nedostajuće mreže železničkih pruga i dotrajalih železničkih prevoznih sredstava.

Kada se govori o javnom prevozu, postoji samo nekoliko autobuskih i železničkih linija, i sve njih odlikuje vremenski dugo putovanje kada se pogleda razdaljina koju te linije pokrivaju. Na primer, razdaljina od Segedina do Subotice je oko 45 kilometara, dok je minimalno trajanje putovanja autobusom 1 sat i 35 minuta, a vozom 2 sata i 6 minuta. Najbrža autobuska linija između Segedina i Novog Sada (136 km) je 3 sata i 5 minuta. Direktna železnička linija ne postoji, a najbržom vozom potrebno 5 sati i 24 minuta.

Vodni saobraćaj je, u opštem smislu, neiskorišćena prilika u programskoj oblasti. Vodni putevi nisu prikladni ni za teretni ni za putnički saobraćaj, mada postoji nekoliko luka na reci Tisi u programskoj oblasti (u Somboru, Apatinu i Senti). Tisa nije plovna u nekim svojim delovima (pre svega zbog izuzetno niskog vodostaja na relaciji Čongrad-Kiškere), i iz tog razloga je prevoz putnika u turističke svrhe realnija opcija. Vodni granični prelazi na Tisi postoje u Segedinu i Kanjiži, otvoreni su za međunarodni putnički i teretni saobraćaj između 07 i 19 časova. Očekuje se da će reka Dunav, koja je određena kao evropski Koridor VII, doprineti povećanju rečnog saobraćaja u ovom području. Svi

implementirani navigacioni projekti će uzeti u obzir zahteve Okvirne direktive o vodama (Direktiva 2000/60/EK), naročito uslove navedene u Članu 4(7), gde je to relevantno.

Dve najvažnije biciklističke staze u ovom području su EuroVelo 11 (uz reku Tisu) i EuroVelo 6 (uz reku Dunav), koje su sa mađarske strane povezane sa nekoliko biciklističkih staza od regionalne važnosti. Ne postoje kontinuirane lokalne ili regionalne biciklističke staze sa srpske strane; u programskom području su do sada izgrađivane samo deonice. Umrežavanje prekograničnih biciklističkih staza je pre svega bilo motivisano turizmom, što može biti iskorišćeno i kao temelj budućeg razvoja, i praćeno izgradnjom infrastrukture i usluga prikladnim za bicikliste.

Kada se razmatra potencijalni razvoj prekogranične saobraćajne infrastrukture na osnovu prethodno identifikovanih nedostataka, uspostavljanje šengenskog sistema kontrole granica mora biti uzeto u obzir. Iz tog razloga su potrebni stalni razgovori o razvojnim mogućnostima u oblasti prelaska granice, u koje bi trebalo uključiti širok spektar zainteresovanih organizacija. Neke od njih su: službe granične kontrole, uprave carina, službe za upravljanje drumskim i železničkim saobraćajem i razvojne organizacije.

Turizam i kulturno nasleđe

Dve mađarske županije, u pograničnom području, pripadaju manje privlačnim turističkim destinacijama Mađarske, kada se uzmu u obzir glavni turistički pokazatelji: 2012. godine, na osnovu broja turista, Čongrad je bio 12, a Bač-Kiškun 16. od ukupno 19 mađarskih županija i Budimpešte. Ipak, turizam ima veću važnost u mađarskom pograničnom području nego u srpskom, na osnovu glavnih turističkih pokazatelja (broj turista i broj noćenja), kako u apsolutnim vrednostima tako i po glavi stanovnika.

Tokom 2012. godine je u županiji Bač-Kiškun skoro 165.000 turista ostvarilo 411.000 noćenja u hotelskom i privatnom smeštaju. Prosečna dužina boravka je bila 2,5 dana. Skoro tri četvrtine gostiju bili su domaći turisti, sa 64% noćenja. Dve najposećenije turističke lokacije su sedište županije, Kečkemet i termalna banja Kiškunmajša, na koju otpada 50% noćenja u županiji Bač-Kiškun.

U županiji Čongrad je skoro 216.500 turista ostvarilo 467.000 noćenja u hotelskom i privatnom smeštaju tokom 2012. godine. Prosečna dužina boravka je bila 2,2 dana, dakle kraća nego u Bač-Kiškunu. 70% gostiju su bili domaći turisti, sa sličnim odnosom noćenja. Svaki drugi turista u okrugu poseti i sedište okruga Segedin. Pored njega, ostale istorijske lokacije i naselja sa termalnim banjama ili prirodnim plažama bi takođe mogli da privuku značajan broj turista (Morahalom, Hodmezevašarhelj, Senteš). Na osnovu statistike HCSO, prosečni promet koji ostvare termalne banje u ovom okrugu je 149.000 posetilaca. Važne jednodnevne turističke destinacije se takođe nalaze u ovoj županiji, kao što je Nacionalni park Opustaser.

U AP Vojvodini blizu 300.000 turista je ostvarilo 760.000 noćenja u svim oblicima smeštaja tokom 2012. godine, što čini 11% ukupnog turističkog prometa u Srbiji. Prosečna dužina boravka je 2,16 dana, manje od proseka u Srbiji. 60% gostiju su bili domaći turisti sa nešto manjim udelom u ukupnom broju noćenja. Dužina boravka inostranih turista je bila kraća od proseka. Okruzi AP Vojvodina su različito postavljeni kao turističke destinacije, i promet turista je umereno koncentrisan: najposećeniji okrug je bio Južnobački (sa jednom trećinom svih noćenja), jer se u njemu nalazi Novi Sad; zatim slede Severnobački, Severnobanatski i Sremski okrug (sa udelom od 14-15%).

Posmatrajući tendencije u pograničnom području, nakon znatnog smanjenja turističkog prometa od 2008. godine, situacija je počela da se blago popravlja ili stagnira od 2010. godine, kao rezultat rasta poseta inostranih turista. Međutim, prosečna dužina boravka se u programskom području smanjila sa obe strane granice, što ukazuje na neophodnost unapređivanja atraktivnosti turističke ponude, koja bi bila prikladna za duže boravke. U celom području, 678.000 gostiju je ostvarilo više od 1,6 miliona

noćenja u svim oblicima smeštaja tokom 2012. godine. Prosečna dužina boravka je bila 2,4 dana. Udeo inostranih turista je bio oko 35%, kako u ukupnom broju turista tako i u broju noćenja.

Prekogranični turistički promet koji je registrovan u hotelskom smeštaju se razlikuje u ovom području: udeo turista iz Srbije je zanemarujući u županiji Bač-Kiškun (ispod 1%), dok je značajan u županiji Čongrad (16% svih inostranih noćenja, sa tendencijom dinamičnog rasta – 2011. godine je to bilo samo 10%). Udeo turista iz Mađarske je umeren u AP Vojvodina: na osnovu udela u Severnoj Srbiji, procenjuje se da je on oko 5% svih inostranih noćenja.

Teritorijalne nejednakosti, u smislu nivoa razvijenosti turističke ponude i različitosti između dve strane granice, kada se govori o standardima kvaliteta i turističkoj infrastrukturi, su problemi koje je potrebno rešiti.

Pogranično područje je bogato kulturnim i prirodnim vrednostima, međutim, turistički potencijali su nedovoljno iskorišćeni. Pored postojećih turističkih vrednosti, naročito kad se radi o zdravstvenom, kulturnom (folklor i tradicionalne veštine), gastronomskom, ruralnom, ekološkom i aktivnom turizmu (sa nekim glavnim atrakcijama koje imaju veliki broj posetilaca), vidan je i nedostatak integrisanih turističkih proizvoda, zajedničkih tematskih paketa, kako po sadržaju tako i po fizičkom povezivanju između destinacija, zatim nedostatak atrakcija i moderne, vrhunske turističke ponude sa širokim dijapazonom elemenata koji bi turiste privukli, naročito u pogledu dužeg boravka.

Pored zajedničkih vrednosti (npr. zajednička istorijska i kulturna baština, sličnost etničkih grupa, narodne tradicije, prirodne vrednosti), komplementarni elementi ponude (lokalni specijaliteti – npr. lokalna kulturna i narodna baština, gastronomija, programi aktivnosti, banje u Mađarskoj, pravoslavno nasleđe i planinski turizam u Srbiji) i začeci saradnje mogu biti iskorišćeni kao temelj za objedinjenu turističku ponudu.

Prepreka za usklađeni turistički razvoj je nedostatak zajedničke regionalne turističke razvojne strategije, marketing plan i brendiranje. Bolji pristup šire javnosti informacijama o najvažnijim kulturnim, društvenim i ekonomskim vestima i događajima u pograničnom području bi takođe mogao stimulisati povećanje turističke saradnje.

Zajednički istorijski i kulturni koreni obezbeđuju solidnu osnovu za saradnju lokalnih zajednica. U IPA Programu prekogranične saradnje Mađarska - Srbija za period 2007-2013. godine bila je naglašena potreba za projektima saradnje i zajedničkim aktivnostima, pre svega u oblasti sporta i kulture. Potreba za takvom vrstom projekata i dalje postoji, naročito u etnički mešovitim oblastima, i ima značajan uticaj na jačanje uzajamnog razumevanja i razvoj resursnih potencijala u regionu.

OPRAVDANJE ZA ODABRANU INTERVENTNU STRATEGIJU

Opšti cilj Programa je sledeći:

“Uravnotežen razvoj regiona uz jačanje ekonomske saradnje putem održivog korišćenja prirodnih i kulturnih resursa.”

Postizanje opšteg cilja može biti osigurano primenom strategije i intervencija navedenih u daljem tekstu.

Pogranično područje Mađarske i Srbije ne pripada najrazvijenijim područjima Evrope. Međutim, položaj AP Vojvodina unutar Srbije i položaj dve mađarska županije unutar Mađarske se smatraju relativno jakim, kako sa društvenog, tako i sa ekonomskog stanovišta. Važnost aktivnosti koje su povezane sa poljoprivredom u pograničnom području je veća nego što je to prosek za obe države. Glavna naselja sa značajnim potencijalom za zapošljavanje – kao što su Novi Sad, Segedin, Kečkemet i Subotica – imaju veliku ulogu u privredi ovog područja, naročito u prerađivačkoj industriji. IR i

visokoobrazovne institucije koje se uglavnom nalaze u najvećim gradovima takođe su veliki pokretači lokalnog ekonomskog razvoja. Ovo su kapaciteti čiji potencijal region treba da iskoristi.

Kako bi se stimulisao privredni rast, poljoprivreda nudi dobu priliku: aktivnosti u oblasti proizvodnje, prodaje i prerade hrane je potrebno razvijati na način koji će biti više okrenut inovacijama. Još jedna mogućnost je bolje iskorištavanje rezultata aktivnosti regionalnog IR sektora (npr. u oblasti poljoprivrede/proizvodnje hrane, IKT, zdravstva, mehanotronike, itd.), od strane lokalnih preduzeća, i njihovog zajedničkog korišćenja unutar pograničnog područja. Prvi nalazi ocenjivanja tekućeg IPA Programa prekogranične saradnje Mađarska - Srbija za period 2007-2013. godine ukazali su na ove prilike kao na ključni preduslov za stimulisanje razvoja lokalne ekonomije. Sve to zajedno opravdava unapređivanje privrednog razvoja putem jačanja saradnje među lokalnim preduzećima, klasterima i istraživačkih i razvojnih institucija, što je u skladu sa prioritetima navedenim u Strategiji Evropa 2020 i prioritetima vlada obe zemlje, kako bi se obezbedio ekonomski rast. Podržane aktivnosti će biti sprovedene kroz saradnju ekonomskih aktera i organizacija sa istraživačkim potencijalom, u skladu sa inovacionim strategijama relevantnim za programsku oblast (Strategija pametne specijalizacije (S3) za Regiju velike južne ravnice i Prekogranična inovaciona strategija Regije velike južne ravnice i AP Vojvodine).

Tržište rada i pokazatelji zaposlenosti su, međutim, prilično slabi, delimično i zbog ekonomske krize. Stopa nezaposlenosti mladih sa obe strane granice je visoka u poređenju sa evropskim prosekom. U AP Vojvodini je više nego dvostruko veća nego na mađarskoj strani, rezultirajući migracijom mlađe radne snage ka zapadnoevropskim zemljama. Migracija mlađe generacije takođe doprinosi povećanju koeficijenta starosne zavisnosti, stoga je od ključne važnosti pružiti mladima mogućnost da pronađu perspektivu za svoje karijere unutar programske oblasti. Pored stimulisanja otvaranja novih radnih mesta, počeđnako je važno unaprediti profesionalno znanje i sposobnosti mladih i ostalih nezaposlenih, kako bi se odgovorilo na potrebe lokalne ekonomije za zapošljavanjem. Ovo zahteva intervencije na polju harmonizacije programa obuke za odrasle i za zaposlenje. Zajednički razvoj neformalnih programa obuke i stručno obrazovanje usmereno na praktični rad, kao i omogućavanje treninga, pripravničkog staža i radne prakse u susednoj državi, može doprineti obezbeđivanju potrebne obučene radne snage. Iako zapošljavanje nije direktan cilj Programa, aktivnosti u okviru Prioritetnih osa će generisati nova radna mesta.

Uska grla u saobraćajnoj infrastrukturi predstavljaju veliku prepreku za osiguranje integrisanijeg tržišta rada sa dovoljnim stepenom mobilnosti. Kako bi se povećale i proširile ekonomske i društvene veze unutar programske oblasti, rešavanje problema sporog i neefikasnog prelaska granice – zbog činjenice da Srbija nije deo Šengenskog sporazuma – ključno je pitanje. U proteklih par godina dva manja granična prelaza su počela sa radom (Ašothalom – Bački Vinogradi i Tisasiget – Đala), a planira se otvaranje još dva granična prelaza (Roske II – Horgoš i Bačsentđerđ/Đurić – Rastina), ali oni su ograničeni u smislu radnog vremena i pre svega se koriste za lokalni saobraćaj. Kako bi se smanjio pritisak u špicu na graničnim prelazima na međunarodnoj granici i manji granični prelazi mogli koristiti i za druge svrhe (kao što je turizam i ostale aktivnosti poslovne saradnje), neophodno je povećati njihov kapacitet u skladu sa stvarnim potrebama i, ukoliko je neophodno, unaprediti puteve koji vode do ovih graničnih prelaza.

Karakteristika prekograničnog saobraćaja je da se uglavnom radi o privatnim vozilima. Dalje investicije su neophodne kako bi se razvila „zelenija“ saobraćajna infrastruktura, što je predviđeno i Strategijom Evropa 2020. Korišćenje javnog prevoza za prelazak granice je praktično nemoguće, zbog retkih i sporih autobuskih i železničkih veza. Relativna sporost javnog prevoza je u velikoj meri prouzrokovana kontrolama na granici. Teretni železnički saobraćaj postoji samo na liniji Budimpešta-Kelebija-Novi Sad-Beograd. Razvoj železničke mreže u smeru istok-zapad u programskoj oblasti može imati značajan ekonomski potencijal, znatno skraćujući vreme putovanja i obezbeđujući multimodalne veze (Dunavom i Autoputem E-75). U širem kontekstu, to bi moglo doprineti poboljšanju veza ovog regiona sa TEN-T glavnim transportnim mrežama u okviru koridora

Orijent/Istok-Mediteran i koridora Mediteran, pružajući kraću, ekonomski održivu, pa stoga i povoljniju trasu za ekonomske aktivnosti između luka na Jadranskom i luka na Crnom moru.

Vodni saobraćaj će se povećati kada Tisa postane međunarodna trasa za vodni saobraćaj, kao što je i plan za blisku budućnost. Uzimajući u obzir putnički i turistički saobraćaj, važno je proširiti biciklističku infrastrukturu, kao i unaprediti preduslove za turizam zasnovan na vodnim potencijalima.

Niska nadmorska visina pograničnog područja, kao i reke (Dunav, Tisa), veći i manji potoci kojima je prošaran ovaj region, zahtevaju usklađeno upravljanje vodama. Klimatske promene i ekstremni vremenski uslovi takođe imaju uticaj na upravljanje vodama i na kvalitet vodnih tela površinskih i podzemnih voda. Pored poplava, kopnenih bujica, naglih pljuskova i grâda, sve češća pojava suša utiče sve više na programsku oblast. Poljoprivreda/proizvodnja hrane, kao jedan od dominantnih sektora u ovom regionu, posebno je pogođena ovim problemima. Kako bi se ublažila opasnost i šteta koju ove pojave nanose poljoprivredi, neophodno je razviti i modernizovati infrastrukturu za upravljanje vodama, u skladu sa regionalnom razvojnom strategijom. Proces urbanizacije i hemikalije koje se koriste u poljoprivredi takođe mogu imati negativan uticaj na kvalitet voda. Takođe, jedan od važnih zadataka je održavanje prirodnih rezervata i bogatog biodiverziteta prirode oko većih i manjih potoka. U slučaju aktivnosti koje se tiču upravljanja vodama, primena obnovljivih energetske rešenja je dobrodošla, kako bi se obezbedio ekološki prihvatljiviji rad. Ove intervencije mogu doprineti smanjenju emisije ugljen-dioksida i održivom i usklađenom korišćenju obnovljivih izvora energije.

Pored sličnih prirodnih vrednosti, programska oblast je takođe povezana zajedničkim kulturnim korenima i vrednostima. Turizam pruža mogućnosti za održivo i usklađeno korišćenje ovih prednosti. Tokom proteklih godina, program prekogranične saradnje koji se trenutno sprovodi je podržavao primarne kulturnog tematske rute i biciklističke staze. Što se tiče budućnosti, trebalo bi podržati razvoj proizvoda, koji će naglašavati predstavljanje materijalnog i nematerijalnog nasleđa i unapređivanje jedinstvenih lokalnih, domaćih proizvoda, na osnovu jedinstvene turističke strategije. Druga važna oblast razvoja proizvoda će biti spajanje glavnih atrakcija (npr. istorijskih gradova, spomenika i termalnih banja) sa obe strane, u skladu sa rastućom potražnjom za zdravim životnim stilovima i aktivnim turizmom, npr. kroz izgradnju konjičkih i biciklističkih staza. Stvaranje integrisane mreže vodnog turizma povezanog sa važnim rekama i kanalima moglo bi da poveća međunarodnu privlačnost ovog regiona. Teritorijalne nejednakosti u razvijenosti turizma, unutar ovog regiona, mogu biti smanjene povećanjem kvaliteta usluga, upravljanjem zajedničkim marketinškim aktivnostima i upravljanjem turističkim destinacijama na osnovu zajedničkih kriterijuma (npr. zajedničko brendiranje, zajednički sistem kontrole kvaliteta), obezbeđujući na taj način i zajednički proces učenja.

Uzimanje u obzir zajedničkih kulturnih korena je izuzetno važno – naročito za mlade ljude – kako bi izgradili međusobno razumevanje i poštovanje, što može biti dodatno unapređeno kroz zajedničke aktivnosti, kulturne događaje i kampove. Na osnovu ocenjivanja tekućeg IPA Programa prekogranične saradnje Mađarska - Srbija za period 2007-2013. godine, mali projekti koji se bave kulturnim i sportskim aktivnostima su se pokazali kao jako uspešni, stoga bi nastavak takvih aktivnosti, koje bi uključile značajan deo stanovništva, bio veoma preporučljiv u oblasti kulture, rekreativnih sportova i zaštite prirode, kako bi se iskoristili i dalje razvijali resursni potencijali ovog regiona.

U strategiji postoji nekoliko tematskih oblasti koje su snažno međusobno uvezane zbog njihove međunarodne koherentnosti. Razvoj ekološke i saobraćajne infrastrukture – šire od njihove usko definisane svrhe – doprinosi unapređivanju ekonomskih aktivnosti i unutrašnjoj trgovini u regionu. Važno je imati na umu da investicije u upravljanje vodama mogu takođe doprineti poboljšanju kvaliteta životne sredine, kao i razvoju aktivnog i eko-turizma (npr. kajakaštvo, biciklizam i pecanje), kao i unapređenju ekonomskog razvoja lokalnih zajednica.

Tokom trajanja programa biće promovisane prilike za zajedničku implementaciju inicijativa i projekata, kroz grupe, tematske platforme, mreže i razmenu dobrih praksi.

KLJUČNI NALAZI TEKUĆEG OCENJIVANJA IPA PROGRAMA PREKOGRANIČNE SARADNJE MAĐARSKE I SRBIJE ZA PERIOD 2007 – 2013. GODINE

Tekuće ocenjivanje IPA Programa prekogranične saradnje Mađarske i Srbije za period 2007 – 2013. godine je predstavilo neke važne nalaze koji su uključeni u strategiju Programa za period 2014 – 2020. godine. Dole navedena tabela pokazuje ove izvode, kao i odgovore aktuelne strategije na njih:

<p>Ključni nalazi iz tekućeg ocenjivanja IPA Programa prekogranične saradnje Mađarske i Srbije za period 2007 – 2013. godine</p>	<p>Najvažniji stavovi uključeni u strategiju i tematske prioritete Programa</p>
<p>Nedostaje veza između projekata u specifičnim sektorima, što je prouzrokovano nedostatkom zajedničkih prekograničnih strategija (npr. upravljanje vodama, razvoj turizma, saobraćaj, ekonomski razvoj).</p>	<p>Strategija i tematski prioriteti sadrže intervencije koje za cilj imaju koordinaciju različitih vrsta aktivnosti kroz primenu platformi stalne komunikacije (npr. upravljanje vodama, saobraćaj) i razvoj usklađenih strategija u oblasti turizma i ekonomskog razvoja, što se može iskoristiti za određivanje referentnih tačaka za dalju podršku projektima.</p>
<p>Nekoliko dokumenata za pripremu projekta (planovi i sl.) i studija su bili pripremljeni i studije sprovedene, međutim, ipak nisu praćeni investicijama ili planirani/pripremljeni projekti nisu ostvareni.</p>	<p>Strategija i planirane intervencije su u velikoj meri usmereni na razvoj infrastrukture (u oblasti životne sredine i saobraćaja), sa direktnim prekograničnim efektima i opipljivim rezultatima u programskoj oblasti. Dokumentacija projekata koji su finansirani kroz projekte koji su prethodili ovom programu je uzeta u obzir tokom razmatranja prihvatljivih infrastrukturnih vrsta aktivnosti, i poslužila je kao osnov za predviđene strateške projekte. Kao opšti princip, ako strateški projekti iskoriste rezultate projekata koje su finansirali prethodnici ovog programa (koji su pokrivali vremenski period 2004 – 2006. godine i 2007 – 2013. godine), to će se uzeti u obzir kao prednost.</p>
<p>Niska efikasnost partnerstava. Krajnji korisnici nisu direktno uključeni u razne projekte, naročito u slučaju ekonomskog razvoja i turizma, što na kraju rezultira time da krajni korisnici nisu zainteresovani za rezultate projekta.</p>	<p>Okviri ekonomskog razvoja su osmišljeni na takav način da podržane neprofitne organizacije - posrednici (npr. kompanije za transfer inovacija, institucije za istraživanje i razvoj) imaju obavezu da ciljane preduzeća uključe kao nepodržane partnere ili grupu preduzeća (u vidu neprofitnih organizacija: npr. klastera) kao korisnike.</p>

Opšti cilj Interreg - IPA Program saradnje Mađarska - Srbija je da radi na razvoju programske oblasti kroz intenziviranje ekonomske saradnje, oslanjajući se na održivo korišćenje prirodnih i kulturnih resursa. Kada je vršena selekcija tematskih prioriteta, Mađarska i Srbija su tražile da postignu koherentnost između svojih razvojnih programa koji su se ticali programske oblasti, sa snažnim fokusom na moguće sinergije i preklapanja razvojnih oblasti. Takođe, kroz bilateralno razumevanje i određivanje ciljeva, Program podržava i daje doprinos ciljevima definisanim u EU, kao i u strateškim dokumentima na nacionalnom i regionalnom nivou.

Evropa 2020 je 10-godišnja strategija koju je izradila Evropska komisija kako bi unapredila ekonomiju EU kroz veći stepen koordinacije nacionalnih i evropskih politika. Za cilj ima „pametna, održiva, inkluzivna rast“, koji planira da postigne ispunjavanjem glavnih ciljeva: 1) povećanje stepena zaposlenosti među stanovništvom starosti 20-64 godine sa 69% na najmanje 75%; 2) investiranje 3% BDP u IR i razvoj novih pokazatelja za praćenje inovacija; 3) smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte za najmanje 20%, povećanje udela obnovljive energije u ukupnoj potrošnji energije na 20% i povećanje energetske efikasnosti za 20%; 4) smanjenje udela dece koja napuštaju školu pre završetka školovanja na 10% i povećanje udela stanovništva starosti 30-34 godine koji su završili tercijarni nivo obrazovanja na najmanje 40%; 5) smanjenje broja stanovnika koji žive ispod nacionalnog praga siromaštva za 25%.

Doprinos Interreg - IPA Programa saradnje Mađarska - Srbija Strategiji Evropa 2020 je osiguran putem definisanja Tematskih prioriteta:

- TP2: Zaštita životne sredine i unapređenje prilagođavanja klimatskim promenama i ublažavanja njihovih posledica; sprečavanje i upravljanje rizikom;
- TP3: Stimulisanje turizma, kulturnog i prirodnog nasleđa;
- TP4: Podsticanje razvoja turizma, kao i kulturnog i prirodnog nasleđa;
- TP7: Unapređenje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija.

Putem investicionih aktivnosti – usklađujući ih i radeći u skladu sa Strategijom Evropa 2020 – Program ima za cilj potsticanje ekonomije ovog regiona na pametan, održiv i inkluzivan način. Drugim rečima, ima za cilj da razvija region kroz unapređenu saradnju; kroz inovacije; kao i kroz održiv saobraćaj i ekološki razvoj – što sve ima za cilj stimulisanje društvene i teritorijalne kohezije u programskoj oblasti.

Mađarski Sporazum o partnerstvu za period 2014 – 2020. godine definiše glavne nacionalne razvojne prioritete, sa snažnom tematskom koncentracijom, kako bi se osigurala usklađenost sa Strategijom Evropa 2020 putem pametnog, održivog i inkluzivnog rasta, kao i finansiranje specifičnih misija na osnovu njihovih ciljeva koji su navedeni u Sporazumu, uključujući ekonomsku, društvenu i teritorijalnu koheziju. U Sporazumu o partnerstvu Mađarska je definisala sledeće razvojne prioritete:

1. Poboljšanje konkurentnosti i globalnog učinka poslovnog sektora;
2. Povećanje stepena zaposlenosti putem ekonomskog razvoja, zapošljavanja, obrazovanja i politika društvene uključenosti, uzimajući u obzir teritorijalne razlike;
3. Unapređivanje energetske efikasnosti i efikasnosti iskorištavanja resursa;
4. Rešavanje društvenih i demografskih izazova i dobra uprava;
5. Lokalni i regionalni ekonomski razvoj.

Pored mađarskog Sporazuma o partnerstvu, Mađarska je u svom prvom **Programu nacionalne reforme**, definisala cilj postizanja konkurentne, dinamične i održivo rastuće ekonomije u Mađarskoj, što će doprineti i jačoj Evropi. Program je osmišljen da bi pružio adekvatan i kredibilan odgovor na strukturne probleme, sa posebnim osvrtom na nisko učešće radne snage i visoki javni dug, što trenutno ometa dinamičan i održiv rast mađarske privrede. Stoga je glavna svrha programa

predstavljanje dugoročnih strukturnih reformi koje će ubrzati ekonomski rast, stimulisati zapošljavanje i osigurati održiv nivo javnog duga. Ove aktivnosti će biti sprovedene kroz prethodno navedene mere, kako bi podržale nacionalne ciljeve povezane sa Strategijom Evropa 2020 i usmerene na zapošljavanje, IRI, klimatske promene i energetske efikasnost, obrazovanje i siromaštvo.

U Mađarskoj, u skladu sa strateškim prioritetima **Nacionalnog razvojnog i regionalnog razvojnog koncepta 2020** (NDRDC), definisane su glavne oblasti za prekograničnu saradnju, i to su: 1) povećanje konkurentnosti i zapošljavanja kroz prekograničnu saradnju; 2) unapređenje prekogranične regionalne integracije kroz jačanje saradnje u oblasti ekologije, saobraćaja, upravljanja vodama i energetske mreže; 3) stimulisanje institucionalnog integrisanja i poboljšanje odnosa između prekograničnih zajednica.

Pored NDRDC, **Mađarska nacionalna pozicija**, kada su u pitanju preporučeni razvojni ciljevi za prekogranične programe, identifikovala je sledeće principe: 1) ekonomski razvoj (naročito razvoj MSP i razvoj IRI), 2) eliminisanje nedostajućih karika u saobraćajnoj mreži, 3) unapređenje zapošljavanja, 4) zaštita sredine i unapređenje energetske efikasnosti i 5) unapređenje institucionalnih kapaciteta.

Mađarski sporazum o partnerstvu se implementira kroz 9 Operativnih programa (u daljem tekstu OP). Najrelevantniji OP-ovi u kontekstu Interreg – IPA programa prekogranične saradnje Mađarska – Srbija i njegovih prioriteta se nalaze u nastavku teksta. Tabela uvodi potencijalne veze, sinergije između OP-ova na nacionalnom nivou i prioriteta osa Programa saradnje.

Prioritetna osa	Mađarski OP-ovi za period 2014-2020.god.	Potencijalne veze, sinergije
PO 1: Poboljšanje prekograničnog upravljanja vodama i sistema upravljanja rizikom	OP za ekološku i energetske efikasnost (EEEOP) Program ruralnog razvoja (RDP)	Projekti za upravljanje vodama, upravljanja rizikom i zaštitu prirode koji imaju direktne prekogranične veze i efekte će biti podržani kroz CP. Program promoviše izmenu iskustva i rad sistema za monitoring koji se zasnivaju na stvarnim i validnim informacijama. Ove vrste aktivnosti se razlikuju od onih koje se mogu podržavati kroz EEEOP. Ove aktivnosti se mogu preklapati sa aktivnostima koje podršku dobijaju kroz mađarski Program ruralnog razvoja (npr. upravljanja vodama i upravljanje rizikom u poljoprivredi), tako da mehanizam koordinacije između OP-ova treba da spreči dvostruko finansiranje, kao i da podrži sinergije između projekata koji se finansiraju iz različitih OP-ova.
PO 2: Smanjenje uskih grla u prekograničnom saobraćaju	OP za teritorijalni razvoj i razvoj naselja (TDOP) Program ruralnog razvoja (RDP)	CP će pružiti podršku za izgradnju manjih puteva i biciklističkih staza koje vode do granice. Slične aktivnosti na razvoju putne mreže mogu biti podržane kroz TDOP. Takođe, kroz TDOP mogu biti podržane slične vrste aktivnosti koje imaju za cilj promovisanje održivog saobraćaja i poboljšanje javne infrastrukture, kao i zaštitu biodiverziteta. Mehanizam koordinacije između vlasti koje upravljaju projektom će osigurati da ne dođe do dvostrukog finansiranja kao i promovisati moguće sinergije, kako bi se pojačala efikasnost različitih projekata. Predviđeni tehnički planovi za pripremanje razvoja železnice će biti osnova za dalje infrastrukturne radove. To je neophodni dokument za prijavljivanje za dodatne finansijske resurse (npr. od Instrumenta za

		povezivanje Evrope – CEF ili od mađarskog OP-a za razvoj integrisanog saobraćaja).
PO 3: Podsticanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa	OP za teritorijalni razvoj i razvoj naselja (TDOP) OP za ekonomski razvoj i inovacije (EDIOP) Program ruralnog razvoja (RDP)	Turističke investicije malog obima koje se tiču kulture i prirode mogu biti finansirane kroz mađarski OP za teritorijalni razvoj i razvoj naselja. Takođe, OP za ekonomski razvoj i inovacije je na raspolaganju za finansiranje Eurovelo biciklističkih staza koje prelaze granicu uz Dunav i Tisu. Mađarski Program ruralnog razvoja podržava aktivnosti koje se npr. tiču sanacije, očuvanja i unapređivanja ekosistema, ekonomskog razvoja u ruralnim područjima, što se može preklapati sa aktivnostima koje su podržane kroz CP. Mehanizam koordinacije između OP-ova će osigurati da iste aktivnosti ne budu finansirane od strane više programa i obezbediti sinergije između projekata koji se finansiraju kroz različite OP-ove.
PO 4: Povećanje konkurentnosti MSP kroz razvoj zasnovan na inovacijama	OP za ekonomski razvoj i inovacije (EDIOP) Program ruralnog razvoja (RDP)	OP za ekonomski razvoj i inovacije u Mađarskoj pruža direktnu podršku preduzećima i istraživačkim institucijama. Međutim, ovaj OP se ne može koristiti za finansiranje intervencija koje se tiču grupe ekonomskih subjekata (npr. klasteri, organizacije za transfer inovacija) indirektno kroz njihovo uključivanje u aktivnosti u oblasti istraživanja i inovacija koje su više zasnovane na potražnji, kao što je to slučaj sa CP-om. Pored toga, postoji mogućnost da se nastave projekti u skladu sa regionalnim strategijama za inovacije (3S strategije) i uz podršku nacionalnih OP-ova u CP-u, uz uključivanje relevantnih partnera sa druge strane granice. Mađarski Program ruralnog razvoja će podržati investicione projekte koji se tiču aktivnosti prerade i unapređivanja konkurentnosti farmera. Mladi farmeri i kraći lanac snabdevanja će imati posebne programe kroz koje će se pružati ciljane podrške. RDP takođe posebno naglašava inovacije kroz pružanje podrške aktivnostima koje neguju inovacije i saradnju, uključujući projekte u okviru Evropskog partnerstva za inovacije. Iz tog razloga se aktivnosti koje su podržane kroz RDP mogu preklapati sa aktivnostima koje su podržane kroz ovaj CP, pa mehanizam koordinacije mora obezbediti izbegavanje dvostrukog finansiranja, kao podršku sinergijama između projekata koji se finansiraju kroz različite programe.

Koherentnost između CP-a i relevantnih mađarskih OP-ova bi trebalo obezbediti tokom implementacije Programa kroz mehanizam koordinacije opisan u Odeljku 5.7 CP-a.

Pored odabranih tematskih prioriteta (Prioritetnih osa), postoje i važna pitanja kojima je potrebno pozabaviti se u graničnom području, kao što je unapređivanje kadrovskih resursa (zapošljavanje i obuka, obrazovna pitanja) i unapređivanje socijalnih i zdravstvenih servisa, razvoj kapaciteta i aktivnosti preduzeća, upravljanje otpadom, poboljšanje kvaliteta vode za piće, energetska efikasnost,

itd. Navedene oblasti će biti podržane kroz glavne (teritorijalne i sektorske) programe, koji će biti implementirani na nacionalnom nivou.

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/atlas/programmes?search=1&keywords=&periodId=3&countryCode=HU&regionId=ALL&objectiveId=ALL&ObjectiveId=ALL

Županija Čongrad je u svom **nacrtu Plana regionalnog razvoja za period 2014-2020. godine** navela tri glavna sveukupna cilja za razvoj: 1) da bude čvorište mreže gradova na tromeđi, uzimajući u obzir koncentraciju znanja i koheziju, 2) da stimuliše inovativnu ekonomiju i upravljanje resursima koje će reagovati na klimatske promene, i 3) da unapredi ekonomski razvoj na osnovu obrazovanih preduzetnika iz ključnih sektora u županiji. Kako bi se postigli ovi ciljevi, u dokumentu su definisane lokalne razvojne potrebe i potencijali, kao i horizontalni ciljevi na osnovu teritorijalnih i specifičnih strateških ciljeva, što je sve usklađeno sa NDRDC.

Na osnovu Situacione analize i SWOT analize za **županiju Bač-Kiškun**, koje su sastavni deo **Regionalnog razvojnog koncepta** za ovu županiju, mogući razvojni ciljevi su definisani u skladu sa Strategijom Evropa 2020 i na osnovu nje, sa istim fokusom na zapošljavanju, investicijama u IR, energetska efikasnost, obrazovanje i siromaštvo.

Ovaj program takođe može dati pozitivan doprinos **Mađarskoj nacionalnoj strategiji za društvenu uključenost**. Sve prioritetne teme imaju za cilj ekonomski razvoj, direktno ili indirektno (smanjivanjem štete nanosene životnoj sredini u sektoru poljoprivrede, unapređenjem saobraćajne veze između preduzeća, unapređenjem turizma i približavanjem rezultata IR preduzećama). Iz tih razloga će Program doprineti povećanju zaposlenosti i rastu prihoda u programskoj oblasti, a smanjiti društvene i teritorijalne nejednakosti. Obrazovanje i interkulturalna komunikacija – što su interventne oblasti koje je definisala Mađarska strategija za društvenu uključenost – takođe su direktan predmet razmatranja u Programu. Poglavlje 6.2 definiše preporuke na koji način će Program podržati uključivanje ranjivih grupa u svaki od odabranih Prioriteta.

U Srbiji je najsveobuhvatniji nacionalni dokument, kada se govori o identifikaciji nacionalnih razvojnih prioriteta, **Nacionalni prioriteti za međunarodnu pomoć Republici Srbiji za period 2014-2017. godine, sa projekcijama do 2020. godine**. Ovo je u skladu sa strateškim ciljem ekonomske politike Srbije: ubrzavanje evropskih integracija/pristupanje EU kroz sprovođenje sistemskih reformi, kako bi se stvorila atraktivnija ekonomska sredina koja bi potsticala ekonomski rast i društvenu koheziju kroz stimulanje preduzetništva i unapređenje društvene uključenosti. Ovaj dokument o strateškom programiranju obezbeđuje načine za povećanje usklađenosti međunarodne pomoći sa nacionalnim prioritetima, tako da ciljne intervencije donatora na pravi način podržavaju glavne tokove javne potrošnje koji se odnose na reforme politika iz nacionalnog budžeta. Dokument sadrži širok opseg politika i pokriva sve sektore i oblasti koji su od značaja za pripremanje zemlje za pristupanje EU i za njen društveno-ekonomski razvoj. Definisani sektori su: 1. Pravo; 2. Unutrašnji poslovi; 3. Reforma javne uprave; 4. Konkurentnost; 5. Energija; 6. Zaštita životne sredine i klimatske promene; 7. Saobraćaj; 8. Poljoprivreda i ruralni razvoj; 9. Tematske oblasti: kultura, mediji, civilno društvo. Dokument takođe definiše dva međusobno povezana pitanja: lokalni/regionalni razvoj i rodnu ravnopravnost.

Strateški okvir za sektor zapošljavanja je dat u okviru **Nacionalne strategije zapošljavanja za period 2011-2020. godine** (link: <http://bit.ly/1M9i7ej>, na srpskom jeziku), kojom je kao sveukupni cilj definisano uspostavljanje efikasnog, stabilnog i održivog trenda rasta zapošljavanja, zatim usklađivanje politika zapošljavanja i relevantnih institucija u ovoj oblasti sa politikama i regulativama EU u ovoj oblasti, kao i smanjivanje razlika između glavnih pokazatelja tržišta rada između Srbije i Evropske unije. Specifični ciljevi su definisani na sljedeći način: 1) Promovisanje zapošljavanja u manje razvijenim regionima i razvoj regionalnih i lokalnih politika zapošljavanja; 2) Unapređivanje kvaliteta kadrovske kapitala; 3) Razvoj institucionalnih kapaciteta i proširenje aktivnih programa za unapređenje tržišta rada; i 4) Smanjivanje dualiteta na tržištu rada.

Ovaj Program je izrađen na osnovu Indikativnog strateškog dokumenta za Srbiju (2014-2020. godine), koja daje okvir za doprinos IPA II u Srbiji za period 2014-2020. godine. Program će dati doprinos ispunjenju ciljeva koji su definisani u Indikativnom strateškom dokumentu. On predstavlja specifično blisku vezu i sinergiju sa **Nacionalnim programom ruralnog razvoja Republike Srbije (Instrument for Pre-Accession Assistance in Rural Development – IPARD Program za period 2014-2020. godine)**, koji je kao cilj postavio podršku usklađivanju poljoprivredne politike Srbije sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom (Common Agricultural Policy – CAP), zatim unapređivanje konkurentnog, održivog i efikasnog sektora poljoprivrede, uz održavanje snažnih ruralnih zajednica, kao i poboljšavanje politika u oblasti bezbednosti hrane, veterinarskih i fitosanitetskih politika, kao i zdravlje biljaka i životinja. Intervencije u okviru TP2, TP4 i TP7 mogu pružiti važan doprinos ovim ciljevima na komplementaran način, a takođe se baviti i izazovima prekogranične prirode (kao što su ekološki rizici, očuvanje prirodnih resursa, itd.).

Na osnovu nacarta Nacionalnog plana regionalnog razvoja Republike Srbije, Skupština AP Vojvodine je usvojila pokrajinski razvojni program za period 2014-2020. godine (**Program razvoja AP Vojvodine za period 2014-2020. godine**). Ovaj strateški dokument, uključujući akcioni plan, daje pregled ključnih pravaca razvoja AP Vojvodine kroz četiri prioriteta: 1) Razvoj kadrovskih resursa, 2) Razvoj infrastrukture i stvaranje preduslova za dobar kvalitet života i rada, 3) Održivi ekonomski razvoj i 4) Razvoj institucionalne infrastrukture.

Razvojni pravci definisani kroz Tematske prioritete Programa saradnje su, shodno tome, usklađeni sa strateškim dokumentima na regionalnom, nacionalnom i nivou EU.

1.1.2. Obrazloženje izbora tematskih prioriteta, na osnovu analize potreba u okviru programskog područja u celini i strategije koja je odabrana kao odgovor na te potrebe, koja se, gde je to potrebno, bavi nedostajućim karikama u prekograničnoj infrastrukturi, uzimajući u obzir rezultate ex-ante ocenjivanja

Tabela 1: Obrazloženje izbora tematskih prioriteta

Odabrani tematski prioritet	Obrazloženje izbora
<p>2. Zaštita životne sredine i unapređenje prilagođavanja klimatskim promenama i ublažavanja njihovih posledica; sprečavanje i upravljanje rizikom</p>	<p>Prirodni i ekološki resursi su primarno povezani sa glavnim rekama u ovom regionu, Dunavom i Tisom. Podzemni vodnibaseni takođe prelaze državne granice. Međutim, regionu nedostaje zajednički sistem za praćenje voda, kao i sistemi ranog upozoravanja od pojave ekoloških rizika (npr. suša, poplava, hidroloških statusa, zagađenja).</p> <p>Kanali povezani sa Dunavom imaju značajnu ulogu u aktivnostima koje se tiču upravljanja vodama (zaštita od poplava, poboljšavanje kvaliteta vode), stoga je rekonstrukcija tih kanala neophodna za stabilno upravljanje nivoom voda.</p> <p>Klimatske promene ugrožavaju bezbednost poljoprivrede, što kao rezultat može imati značajno smanjenje BDP u regionu. Očekivana povećana učestalost ekstremnih vremenskih uslova (grâd, oluje) će imati negativne efekte na poljoprivrednu proizvodnju, stoga su neophodne mere zaštite.</p> <p>Intenzivno korišćenje zemlje u poljoprivredne svrhe u srpskim okruzima je prepreka proširivanju područja za zaštitu prirode, stoga bi trebalo smanjiti negativne uticaje na elemente ekološke mreže, kao što je to npr. negativni uticaj na kvalitet vodnih tela.</p>

Odabrani tematski prioritet	Obrazloženje izbora
3. Unapređenje održivog saobraćaja i javne infrastrukture	<p>Malo raspoloživih graničnih prelaza sa ograničenjima u pogledu radnog vremena, vrste vozila koja ih mogu preći i nacionalnosti putnika, kao i malim kapacitetom što se tiče vremena potrebnog da se pređe granica. Sve to, zajedno sa nedostajućim železničkim linijama istok-zapad, rezultira nedovoljno iskorišćenim potencijalima uprkos povoljnom geografskom položaju programske oblasti.</p> <p>Putna, železnička i infrastruktura javnog saobraćaja su u lošem stanju. Postoji samo nekoliko autobuskih i železničkih linija, koje nude nedopustivo dugo vreme putovanja. Odsustvo dobrih prekograničnih saobraćajnih veza ograničava intenziviranje prekogranične saradnje.</p> <p>Razvoj biciklističkih staza bi trebalo da bude praćen izgradnjom infrastrukture i usluga prilagođenih biciklistima i da doprinese uspostavljanju mreže postojećih ili potencijalno novih turističkih destinacija. Postoje neiskorišćeni potencijali i u vodnom saobraćaju za putničke, teretne i turističke svrhe.</p>
4. Stimulisanje turizma, kulturnog i prirodne nasleđa	<p>Turizam je prilika za manje razvijena naselja da sustignu ona razvijenija u smislu otvaranja novih radnih mesta i samozapošljavanja, kao i da bude katalizator za lokalne investicije. Programska oblast ima visok potencijal za turizam na osnovu svojih prirodnih (npr. termalne banje, nacionalni parkovi, vodni turizam, biciklizam, jahanje konja) i kulturnih karakteristika (urbano i ruralno arhitektonsko nasleđe, tradicija, etnička raznolikost, itd.). Međutim, mogu se identifikovati sledeća uska grla: ograničen broj zajedničkih turističkih proizvoda koji bi privlačili turiste na duže boravke, nedostatak međusobne povezanostipojedinačnih elemenata ponude, nedostatak kvalitetne turističke ponude i nepostojanje integrisane regionalne turističke strategije.</p> <p>Neophodno je stvoriti kompleksan i zajednički turistički proizvod i ponudu na osnovu lokalnih vrednosti i potencijala i osigurati održivo korišćenje kulturnog i prirodne nasleđa.</p> <p>Kao što je pokazano na primerima iz Programa za period 2007-2013. godine, zajednička kulturna baština pruža dobru osnovu za približavanje ljudi sa dve strane granice, što doprinosu povećanju uzajamnog uvažavanja i razumevanja, naročito među mlađim generacijama.</p>
7. Unapređenje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija	<p>Sličnosti između ključnih ekonomskih sektora sa obe strane programske oblasti (npr. poljoprivreda, medicina, IKT, inženjerstvo) pružaju dobar potencijal za prekograničnu saradnju odgovarajućih klastera organizacija i članova klastera, čime bi se iskoristile postojeće sinergije.</p> <p>Segedin i Novi Sad su najjači centri u programskoj oblasti u smislu tercijarnog obrazovanja i IR, međutim, izdvajanja za IR su i dalje ispod proseka EU. Stopa iskorišćenosti rezultata istraživanja je niska, sa malim doprinosom razvoju malih i srednjih preduzeća.</p> <p>Ponuda radne snage ne odgovara potrebama lokalnih preduzeća. Različiti sistemi stručnog obrazovanja sprečavaju uzajamno priznavanje stečenih diploma. Unapređenje razmene znanja i umrežavanje, kao i poboljšanje profesionalnog iskustva i poslovnih veština mladih istraživača i preduzetnika</p>

Odabrani tematski prioritet	Obrazloženje izbora
	moglo bi doprineti boljoj obučenosti radne snage i postati ključni faktor ekonomskog razvoja.

1.2. Obrazloženje za raspodelu finansijskih sredstava

Obrazloženje za raspodelu finansijskih sredstava (tj. podršku Unije) za svaki od tematskih prioriteta na osnovu preduslova za tematsku koncentraciju (uzimajući u obzir ex-ante ocenjivanje).

Kada se definiše raspodela finansijskih sredstava programa, moraju biti uzete u obzir moguće vrste aktivnosti u okviru prioriteta. Veći deo budžeta je raspodeljen Prioritetnim osama 1 i 2 (PO 1 i 2), u okviru kojih je potrebno izvršiti raspodelu velikog broja aktivnosti na razvoju infrastrukture. Podrška EU koja je namenjena za ove prioritetne ose iznosi 57% ukupnog programskog budžeta. Unutar ovog okvira, veći deo će biti dodeljen za PO 1 (22.500.000 evra), zbog činjenice da su tokom procesa izrade programa identifikovane razvojne potrebe koje su zahtevale veći budžet. Kako bi Program postigao primetne, opipljive i relevantne rezultate u oblasti upravljanja vodama, značajna budžetska sredstva moraju biti izdvojena u tu svrhu (npr. razvoj kontrole reka, sistemi za upravljanje vodama, itd.).

Programom je 22% sredstava EU namenjeno za razvoj saobraćaja (14.500.000 evra za PO 2), a pored toga su planirane aktivnosti manjeg obima na razvoju infrastrukture, kupovina opreme i priprema tehničkih rešenja u okviru Programa.

Postoje dve Prioritetne ose u Programu, koji imaju za cilj ekonomski razvoj, kao i unapređenje saradnje i uključivanje MSP i NVO-a. U okviru ovih Prioritetnih osa predviđeno je pružanje usluga, a u manjoj meri i kupovina opreme i razvoj infrastrukture. Stoga je 34% budžeta Programa izdvojeno za ove Prioritetne ose. Od tog iznosa veći deo je namenjen za PO 3 (12.700.000 evra) nego za PO 4 (8.911.600 evra), jer je glavni cilj Programa da doprinese ekonomskom razvoju ovog područja.

Uzimajući to u obzir tokom procesa planiranja Interreg - IPA Program saradnje Mađarska - Srbija, identifikovan je strateški pristup: Zemlje učesnice su se složile da izvoje 40% sredstava dodeljenih za program za strateške projekte putem ograničenog poziva u okviru PO 1, PO 2 i PO 3. (Različiti udeo relevantnih PO će biti raspodeljen putem restriktivnih poziva, kao što je objašnjeno u Odeljku 2).

U skladu sa članom 50 Uredbe o implementaciji (EU) broj 447/2014 (u daljem tekstu IPA II Uredba) i iskustva u sprovođenju prethodnog programa, 10% budžeta se izdvaja za Tehničku pomoć.

Tabela 2: Pregled investicione strategije za program saradnje

Prioritetna osa	Podrška Unije (u evrima)	Udeo (%) u ukupnoj podršci Unije za program saradnje	Tematski prioritet	Pokazatelji rezultata koji odgovaraju Tematskom prioritetu
PO 1: Pобољшanje prekograničnog upravljanja vodama i sistema upravljanja rizikom	22 500 000	34,5%	2. Zaštita životne sredine, prilagođavanje klimatskim promenama i ublažavanje njihovih posledica, sprečavanje i upravljanje rizikom	Kvalitet vode (dobar ekološki status) prekograničnih površinskih vodnih tela (rečno-peščani vodni tokovi) u relevantnoj oblasti.
PO 2: Smanjenje uskih grla u prekograničnom saobraćaju	14 500 000	22,3%	3. Unapređenje održivog saobraćaja i javne infrastrukture	Udeo prekograničnog saobraćaja na manjim graničnim prelazima, koji nisu fokusirani na saobraćaj, u sveukupnom prekograničnom saobraćaju
PO 3: Podsticanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa	12 700 000	19,5%	4. Stimulisanje turizma i kulturnog i prirodne nasleđa	Broj noćenja Nivo intenziteta prekogranične saradnje javnih i neprofitnih organizacija koje se bave pitanjima kulture, rekreativnim sportovima i zaštitom prirode
PO 4: Povećanje konkurentnosti MSP kroz razvoj zasnovan na inovacijama	8 911 600	13,7%	7. Unapređenje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija	Broj inovativnih MSP u programskoj oblasti
Tehnička pomoć	6 512 400	10,0%	Tehnička pomoć	Nije relevantno

2. ODELJAK 2: PRIORITETNE OSE

2.1. Prioritetna osa 1

2.1.1 Identifikovanje

<i>Kodna oznaka za prioritetnu osu</i>	PO 1
<i>Naziv prioritetne ose</i>	Unapređenje prekograničnog upravljanja vodama i sistemi upravljanja rizikom

☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena isključivo putem finansijskih instrumenata	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena isključivo putem finansijskih instrumenata koji su uspostavljeni na nivou Unije	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena kroz lokalni razvoj koji će voditi zajednica	Ne

2.1.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje

<i>Fond</i>	IPA
<i>Osnova za izračunavanje (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni prihvatljivi troškovi)</i>	Ukupni prihvatljivi troškovi

2.1.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati

<i>Kodna oznaka</i>	TP 2
<i>Specifični ciljevi</i>	Smanjenje ekoloških rizika (npr. suša, poplava, grâd) i sprečavanje negativnih posledica na kvalitet vodnih tela i na zaštićena područja
<i>Rezultati koje Zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije</i>	Usklađeni, održivi sistem upravljanja vodama će funkcionisati u pograničnom regionu. Aktivnosti upravljanja vodama koji će biti bolje organizovane, poboljšane funkcije kanala i reka u oblasti sistema upravljanja vodama i prevencije poplava pružiće kvalitetniju i bezbedniju sredinu za stanovništvo i stvoriti povoljne preduslove za ekonomske aktivnosti, kao što je turizam (npr. za vodni, eko i aktivni turizam).

Precizne i redovne informacije o kvalitetu, očekivanom kvantitetu i uzrocima zagađenja voda biće pružane krajnjim korisnicima i profesionalnim organizacijama koje su odgovorne za upravljanje vodama.

Kapaciteti za prevenciju i upravljanje ekološkim rizicima će biti unapređeni. Protivgradni sistem bi kao rezultat imao efikasnije odbrambeno rešenje za poljoprivredna preduzeća i pružao bi stabilnije i ekonomski sigurnije uslove rada.

Aktivnosti će doprineti povećanju korišćenja obnovljive energije i poboljšanom ekološkom statusu zaštićenih područja.

2.1.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi

<i>Kodna oznaka</i>	nije relevantno
<i>Doprinos specifičnom cilju prioritetne ose</i>	nije relevantno
<i>Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije</i>	nije relevantno

2.1.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)

2.1.5.1 Opis tipa i primera aktivnosti koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos specifičnim ciljevima, uključujući, tamo gde je relevantno, identifikovanje glavnih ciljnih grupa, specifičnih ciljnih teritorija i tipova korisnika

<i>Tematski prioritet</i>	2. Zaštita životne sredine, prilagođavanje klimatskim promenama i ublažavanje njihovih posledica, sprečavanje i upravljanje rizikom
---------------------------	--

Prikupljanje pouzdanih informacija za poboljšanje kvaliteta površinskih voda i reka/potoka/kanala, kao isprovođenje relevantnih mera za upravljanje vodama. U okviru ove akcije, može se pružiti podrška sledećim aktivnostima:

- Usklađivanje praćenja, informacija, regulative i razvojnih aktivnosti, kao i širenje dobrih praksi vezano za sisteme upravljanja vodama.
- Razvoj praćenja i povezanog informacionog sistema u specifične svrhe (npr. smanjivanje štete od suša, predviđanje poplava, poboljšanje ekološkog, hemijskog i kvantitativnog statusa vodnih basena, smanjenje nivoa eutrofikacije i hemijskog i industrijskog zagađenja vodnih basena, razmena najboljih praksi za upravljanje resursima vode za piće i u oblasti sanacije).

Ciljne grupe ovih akcije su stanovništvo pograničnog područja i prirodna sredina.

Potencijalni korisnici akcije su organizacije za upravljanje vodama u partnerstvu sa relevantnim javnim organizacijama.

Razvoj sistema upravljanja vodama kako bi se unapredio kvalitet vodnih tela i minimizirao rizik od suša, poplava i kopnenih bujica. Investicije bi trebalo po mogućnosti da se usredsrede na područja koja su pre svega pogođena sušama.

Sledeće vrste aktivnosti bi mogle biti sprovedene: unapređivanje kvaliteta vodnih tela, izgradnja novih ili rekonstrukcija postojećih razvođa i sa njima vezanih ustava, kao i izgradnja relevantnih sistema za praćenje kvaliteta vode. Investicija će uključivati i aktivnosti na obnavljanju životne sredine, kako bi se umanjio ili sprečio negativni uticaj aktivnosti u oblasti upravljanja vodama na životnu sredinu. Aktivnosti koje uključuju rešenja sa obnovljivom energijom će biti podržane. Aktivnosti mogu uključivati podizanje nivoa ekološke svesti, npr. kroz smanjivanje korišćenja veštačkog đubriva, što ima pozitivan efekat kako na kvalitet voda, tako i na kvalitet vazduha.

Ciljne grupe ovih akcija su stanovništvo pograničnog područja i prirodna sredina.

Potencijalni korisnici akcije su organizacije za upravljanje vodama u partnerstvu sa lokalnim samoupravama i udruženjima organizacija za upravljanje vodama, ukoliko su relevantna.

Aktivnosti na rekonstrukciji (npr. infrastruktura za odbranu od poplava, plavna područja, rečni slivovi, jezera) u vezi sa relevantnim rekama i povezanim kanalima i jezerima osiguravaju stabilnije upravljanje vodama u direktnim i susednim područjima. U okviru ove aktivnosti postoji mogućnost za izvršavanje pre svega onih rekonstruktivnih radova koji će osigurati stabilno upravljanje vodama u kanalima (npr. rekonstrukcija ustava, izmuljivanje kanala).

Ciljne grupe ovih akcija su stanovništvo pograničnog područja i prirodna sredina.

Potencijalni korisnici akcije su organizacije za upravljanje vodama u partnerstvu sa lokalnim samoupravama koje se nalaze uz kanale.

Intervencije sa ciljem minimalizovanja štete prouzrokovane grâdom u celoj pograničnoj regiji. Intervencije treba da uzmu u obzir aspekte zaštite prirode.

Ciljne grupe ovih akcija su stanovništvo pograničnog područja, preduzeća i prirodna sredina.

Potencijalni korisnici akcija su lokalne i županijske / regionalne samouprave u partnerstvu sa hidrometeorološkim institucijama i organizacijama, kao i poljoprivrednim organizacijama.

Saradnja u oblasti zaštite prirode, po mogućnosti u vezi sa vodenim staništima, npr. u okviru programa za zaštitu biljnih i životinjskih vrsta, uključujući rad centara za spašavanje, programi *ex situ* razmnožavanja i puštanja u prirodu, upravljanje zaštićenim područjima.

Ciljne grupe ovih akcije su stanovništvo u celosti i zaštićena područja.

Potencijalni korisnici akcije su organizacije za zaštitu prirode, kako javne tako i organizacije civilnog društva.

2.1.5.2 Vodeći principi za izbor operacija

Tematski prioritet

2. Zaštita životne sredine, prilagođavanje klimatskim promenama i ublažavanje njihovih posledica, sprečavanje i upravljanje rizikom

Većina projekata se bira putem **otvorenih poziva za predloge**.

Najvažniji kriterijumi za izbor, između ostalih, su:

- Uticaj na ekonomske aktivnosti;
- Potencijalni efekti planiranih intervencija u smislu smanjenja ekoloških rizika i štete, kao i poboljšanje kvaliteta vodnih tela;
- Prekogranični uticaj projekata;
- Stepen saradnje partnera u projektu;
- Dugoročna stabilnost zajedničkih akcije, upravljanja i sistema za praćenje;

- Upravljanje i finansijski kapaciteti organizacija koje su korisnici;
- Doprinos horizontalnim principima (kriterijumi za izbor koji su specifični za određenu akciju mogu biti definisani u Pozivu za predloge;
- Nivo pripremljenosti infrastrukturnih projekata.

Pored sistema otvorenih poziva, strateški pristup će biti primenjen i kroz **restriktivne pozive za predloge**, koji ograničava pozive na mali broj potencijalnih korisnika, za sledeće ključne aktivnosti sa opipljivim uticajem na značajan deo programske oblasti:

- Aktivnosti u oblasti rekonstrukcije (npr. infrastruktura za odbranu od poplava, plavna područja, rečni slivovi, jezera) u vezi sa relevantnim rekama i povezanim kanalima i jezerima osiguravaju stabilnije upravljanje vodama u direktnim i susednim područjima. Potencijalni korisnici akcije su organizacije za upravljanje vodama u partnerstvu sa lokalnim samoupravama i/ili regionalnim/nacionalnim vladama.
- Sprovođenje intervencija kako bi se minimizirala šteta prouzrokovana grâdom u celom graničnom regionu. Potencijalni korisnici su relevantni organi na nacionalnom/regionalnom nivou, kao i njihova tela i organizacije.

Planirana raspodela predviđenog ograničenog poziva je 60% budžeta PA1.

2.1.5.3 Planirano korišćenje finansijskih instrumenata (gde je to relevantno)

<i>Tematski prioritet</i>	2. Zaštita životne sredine, prilagođavanje klimatskim promenama i ublažavanje njihovih posledica, sprečavanje i upravljanje rizikom
<i>Planirano korišćenje finansijskih instrumenata</i>	Nije relevantno

2.1.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program

2.1.6.1 Pokazatelji rezultata za prioritetnu osu (specifični za program)

Tabela 3: Pokazatelji rezultata specifičnih za program

Kodna oznaka	Pokazatelj	Merna jedinica	Polazna vrednost	Polazna godina	Ciljna vrednost (2023)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PR/1.1	Kvalitet vode (dobar ekološki status) u prekograničnim površinskim vodnim telima (reke i vodni tokovi) u relevantnom području	Ponderisani ekološki status (prosek, ne jedinice) prekograničnih površinskih rečnih tela (reka) u relevantnoj oblasti	2,91	2012.	2,70	Internet baza podataka RZS i baza podataka HCSO	2019, 2021. i 2023. godina.

2.1.6.2 Pokazatelji učinka za prioritetnu osu (zajednički ili specifični za program)

Tabela4: Pokazatelji učinka zajedničkih ili specifičnih za program

Kodna oznaka	Pokazatelj (naziv Pokazatelja)	Merna jedinica	Ciljna vrednost (2023.)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PA/1.1	Stanovništvo koje ima koristi od mera zaštite od poplava	osobe	100 000	Korisnici	godišnje
PA/1.2	Dužina novih ili poboljšanih sistema za upravljanje vodama	metar	6 000	Korisnici	godišnje
PA/1.3	Područje koje ima koristi od savremenih mera zaštite od grada	hektar	700 000	Korisnici	godišnje
PA/1.4	Površina staništa koja su podržana kako bi dobila bolji konzervacioni status	hektar	500	Korisnici	godišnje

2.1.7 Kategorije intervencija

Tabele 5-8: Kategorije intervencija

Tabela 5: Dimenzija 1 Oblast intervencije		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 1	087 Mere prilagođavanja klimatskim promenama, sprečavanje i upravljanje rizicima povezanih sa klimom, npr. erozija, požari, poplave, oluje i suše, uključujući podizanje nivoa svesti, zaštitu civila i sisteme i infrastrukturu za upravljanje katastrofama	20.925.000
PO 1	085 Zaštita i unapređenje	1.575.000

biodiverzitetu, zaštita prirode i zelene infrastrukture

Tabela6: Dimenzija 2 Oblik finansiranja

Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 1	01 Bespovratna donacija	22.500.000

Tabela7: Dimenzija 3 Vrsta teritorije

Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 1	02 Mala urbana područja (prosečna gustina naseljenosti > 5 000 stanovnika)	3.375.000
PO 1	03 Ruralna područja (slabo naseljena)	19.125.000

Tabela8: Dimenzija 6 Mehanizmi teritorijalne isporuke

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 1	07 Nije relevantno	

2.1.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći

Prioritetna osa

PO 1

Nije relevantno

2.2. Prioritetna osa 2

2.2.1 Identifikovanje

Kodna oznaka prioritetne ose	PO 2
Naziv prioritetne ose	Smanjivanje uskih grla u prekograničnom saobraćaju

☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente koji su postavljeni na nivou Unije	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena kroz lokalni razvoj koji će predvoditi zajednica	Ne

2.2.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje

Fond	IPA
Osnova za izračunavanje (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni prihvatljivi troškovi)	Ukupni prihvatljivi troškovi

2.2.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati

Kodna oznaka	TP 3
Specifični cilj	Povećanje kapaciteta graničnih prelaza i povezanih saobraćajnih linija putem unapređenja razvoja drumskog saobraćaja i korišćenja održivih načina prevoza (javni prevoz, biciklizam, vodni saobraćaj)
Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije	Broj mogućnosti za prelazak granice različitim prevoznim sredstvima će se povećati i odraziti na različite zahteve na fleksibilan način. Infrastrukturni uslovi će se poboljšati i doprineti poboljšanim društvenim i ekonomskim vezama i na taj način poboljšati prilike za zapošljavanje i mobilnost radnika uz samu granicu. Prosečno vreme čekanja na graničnim prelazima će se smanjiti. Raspoloživa sredstva javnog prevoza će se povećati, kao i

drugi održivi oblici prevoza, kao što su mreže biciklističkih staza i infrastruktura vodnog saobraćaja.

Predviđene aktivnosti će biti praćene redovnim i institucionalizovanim konsultacijama između relevantnih subjekata (npr. službe granične policije, carine, upravljanja drumskim i železničkim saobraćajem, zatim razvojne organizacije, itd.), kako bi se osigurala usklađenost razvojnih planova i relevantnih procesa dobijanja dozvola, sa ciljem lakšeg usklađivanja regulative, kao i redova vožnje i tarifnih sistema javnog prevoza.

Unapređenje graničnih prelaza će olakšati svakodnevno putovanje radnika koji putuju preko granice do mesta gde rade. Paralelno sa unapređenjem uslova na graničnim prelazima, prekogranična mobilnost radnika može biti unapređena kroz poboljšavanje servisa javnog prevoza.

2.2.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi

Kodna oznaka	Nije relevantno
Doprinos specifičnom cilju prioritetne ose	Nije relevantno
Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije	Nije relevantno

2.2.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)

2.2.5.1 Opis tipa i primera aktivnosti koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos specifičnim ciljevima, uključujući, tamo gde je relevantno, identifikovanje glavnih ciljnih grupa, specifičnih ciljnih teritorija i tipove korisnika

Tematski prioritet	3. Unapređenje održivog saobraćaja i poboljšanje javnih infrastruktura
<p>Organizovanje redovnih konsultacija o prekograničnom saobraćaju, u koje će biti uključeni svi relevantni partneri, kako bi se uskladili (individualni, javni, teretni) planovi razvoja saobraćaja (studije izvodljivosti, tehnički planovi za dozvole, itd.), rad raznih graničnih prelaza (drumski, železnički, vodni) i sprovelo usklađivanje relevantne regulative. Konsultacije će pružiti priliku za konstruktivne diskusije između relevantnih organizacija koje imaju ulogu u razvoju graničnih prelaza (npr. službe granične policije, carine, upravljanja drumskim i železničkim saobraćajem, zatim razvojne organizacije).</p> <p>Ciljne grupe ove akcije su putnici, javna i privatna autosaoobraćajna preduzeća i NVO.</p> <p>Potencijalni korisnici ove akcije su tela na nacionalnom, županijskom i regionalnom nivou, kao i njihove organizacije kojima je oblast delovanja vezana za razvoj prekograničnog saobraćaja (npr. policija, uprava carina, itd.).</p> <p>Razvoj prekograničnih železničkih linija (npr. pripremanje tehničkih planova za dobijanje dozvola, studije izvodljivosti ili manje investicije za unapređenje putničkih usluga).</p>	

Ciljne grupe ove akcije su putnici i železničke kompanije.

Potencijalni korisnici ove akcije su tela na županijskom i regionalnom nivou i organizacije koje rade pod njima, uprave železnica i razvojne kompanije.

Razvoj graničnih prelaza i relevantnih saobraćajnih linija koje vode do granice. Sledeće aktivnosti mogu biti podržane:

- Izgradnja i unapređenje puteva niže kvalifikacije koji vode do graničnih prelaza i izgradnja novih graničnih prelaza;
- Razvoj prekogranične biciklističke mreže kako bi se osiguralo bezbedno korišćenje bicikala u pograničnoj regiji:
  - Kompletiranje postojećih biciklističkih staza (mreža) i
  - Razvoj novih biciklističkih staza uz glavne reke i kanale.
- Poboljšanje vodne saobraćajne infrastrukture na Tisi i Dunavu i na sa njima povezanim kanalima (npr. male luke i granični prelazi za turistički saobraćaj, luke za teretni saobraćaj na Tisi kao novom međunarodnom vodnom putu);
- Razvoj sistema informacija i usluga za putnike za pojedinačne prekogranične puteve i mreže javnog prevoza (drumski, železnički, biciklistički i vodni saobraćaj);
- Razvoj infrastrukturnih uslova na graničnim prelazima kroz povećanje nivoa i kapaciteta usluga (npr. carinske ispostave, transport opasnog tereta, poboljšanje životne sredine na graničnim prelazima, izgradnja kapaciteta, kupovina i unapređivanje tehnologija).

Ciljne grupe ove akcije su putnici, turisti, javne i privatne autoprevozne kompanije, neprofitne organizacije.

Potencijalni korisnici ove akcije su preduzeća za upravljanje i razvoj javnih puteva, lokalne samouprave, granična policija, uprava carina, organizacije koje upravljaju autobuskim i železničkim stanicama i javnim prevozom: autobuske i železničke saobraćajne kompanije, špeditorske organizacije.

Razvoj sistema za komunalnu i saobraćajnu infrastrukturu (putevi, železničke linije, granični prelazi i infrastruktura za poslovne usluge), kako bi se unapredili uslovi za poslovnu infrastrukturu u blizini granice kroz unapređenje novih poljoprivrednih, industrijskih i logističkih investicija i trgovinu u pograničnom području.

Ciljne grupe ove akcije su proizvodna i logistička preduzeća.

Potencijalni korisnici ove akcije su relevantna tela na županijskom i regionalnom nivou (kao što je uprava carina, granična policija, itd.) i njihove organizacije, zatim relevantne lokalne samouprave, kompanije koje se bave upravljanjem i razvojem drumske i železničke mreže, kao i preduzeća odgovorna za razvoj javnih komunalnih mreža.

2.2.5.2 Vodeći principi za izbor operacija

Tematski prioritet

3. Unapređenje održivog saobraćaja i poboljšanje javnih infrastruktura

Protokol sa sedmog zasedanja Zajedničke komisije za ekonomsku saradnju Srbije i Mađarske bi mogao da se iskoristi kao osnova za određivanje potencijalnih projekata za prekogranični saobraćaj koji bi se mogli zajedno usaglasiti i sprovesti u okviru PA2.

Većina projekata se bira kroz **otvoreni poziv za predloge**.

Najvažniji kriterijumi za izbor su, između ostalih:

- Uticaj prekograničnog saobraćaja na stanovništvo i preduzeća u programskoj oblasti;
- Povezanost sa ekonomskim aktivnostima (npr. poljoprivredne, turističke, proizvodne);
- Potencijalno povećanje saobraćajnih kapaciteta na graničnim prelazima;
- Stepenn saradnje partnera na projektu;
- Dugoročna održivost zajedničkih akcije;
- Upravljanje i finansijski kapacitet organizacija koje su korisnici;
- Doprinos horizontalnim principima (kriterijumi koji su specifični za određenu akciju mogu biti definisani u Pozivu za predloge);
- Spremnost infrastrukturnih projekata.

Pored sistema otvorenih poziva, strateški pristup će biti primenjen kroz **restriktivne pozive za predloge**, koji ograničavaju pozive na mali broj potencijalnih korisnika, za sledeće aktivnosti od najveće važnosti:

- Unapređenje razvoja prekograničnih železničkih linija (npr. pripremanje tehničkih planova za dobijanje dozvola, studije izvodljivosti u pogledu investicija manjeg obimau unapređenje putničkih usluga) koje su zajednički identifikovala relevantna ministarstva i uprave. Potencijalni korisnici su tela na nacionalnom i regionalnom nivou i njihove organizacije, kao i kompanije za razvoj i upravljanje železnicom.
- Razvoj manjih puteva koji vode do graničnih prelaza i/ili graničnih prelaza koje su zajednički identifikovala relevantna ministarstva i uprave. Potencijalni korisnici su kompanije za upravljanje i razvoj puteva; samouprave i vlade na lokalnom, okružnom, regionalnom i nacionalnom nivou; granična policija i uprava carina (ukoliko je to relevantno).

Planirana raspodela predviđenog ograničenog poziva je 55% budžeta PA2.

2.2.5.3 Planirano korišćenje finansijskih instrumenata (gde je to relevantno)

<i>Tematski prioritet</i>	3. Promovisanje održivog saobraćaja i poboljšavanje javnih infrastruktura
<i>Planirano korišćenje finansijskih instrumenata</i>	Nije relevantno.

2.2.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program

2.2.6.1 Pokazatelji rezultata za prioritetnu osu (specifični za program)

Tabela 3: Pokazatelji rezultata specifični za program

Kodna oznaka	Pokazatelj	Merna jedinica	Polazna vrednost	Polazna godina	Ciljna vrednost (2023.)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PR/2.1	Udeo prekograničnog saobraćaja na manjim graničnim prelazima u ukupnom prekograničnom saobraćaju	% osoba koje prelaze granicu na manjim graničnim prelazima (sa izuzetkom drumskog graničnog prelaza Roske-Horgoš i železničkog graničnog prelaza Kelebija-Subotica) u odnosu na ukupan broj osoba koje prelaze granicu (u oba smera)	35,4%	2014	40%	HCSO	2019, 2021. i 2023. godine.

2.2.6.2 Pokazatelji učinka za prioritetnu osu (zajednički ili specifični za program)

Tabela 4: Pokazatelji učinka zajedničkih ili specifičnih za program

Kodnaoznaka	Pokazatelj (naziv Pokazatelja)	Merna jedinica	Ciljna vrednost (2023)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PA/2.1	Broj unapređenih ili novoizgrađenih graničnih prelaza	granični prelazi	3	Korisnici	Godišnje
PA/2.2	Ukupna dužina novoizgrađenih puteva	kilometri	3	Korisnici	Godišnje
PA/2.3	Ukupna dužina rekonstruisanih ili unapređenih puteva	kilometri	2	Korisnici	Godišnje
PA/2.4	Ukupna dužina novoizgrađenih biciklističkih staza	kilometri	5	Korisnici	Godišnje
PA/2.5	Ukupna dužina železničkih linija na koje su direktno uticali razvojni planovi	kilometri	50	Korisnici	Godišnje
PA/2.6	Broj unapređenih usluga javnog prevoza	usluge	3	Korisnici	Godišnje

2.2.7 Kategorije intervencija

Tabela 5-8: Kategorije intervencija

Tabela 5: Dimenzija 1 Oblast intervencija		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 2	026 Ostale železnice	2.550.000
PO 2	032 Lokalni pristupni putevi (novoizgrađeni)	7.275.000
PO 2	034 Ostali rekonstruisani ili unapređeni putevi (autoputevi, državni, regionalni ili lokalni)	2.040.000
PO 2	044 Inteligentni saobraćajni sistemi (uključujući uvođenje upravljanja potražnjom, sisteme za naplatu putarina, IT praćenje, kontrolne i informacione sisteme)	1.785.000
PO 2	090 Biciklističke i pešačke staze	850.000

Tabela 6: Dimenzija 2 Oblik finansiranja

Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 2	01 Bespovratni krediti	14.500.000

Tabela 7: Dimenzija 3 Vrsta teritorije

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 2	03 Ruralna područja (slabo naseljena)	14.500.000

Tabela 8: Dimenzija 6 Mehanizmi teritorijalne isporuke

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 2	07 Nije relevantno	

2.2.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći

Prioritetna osa	PO 2
Nije relevantno	

2.3. Prioritetna osa 3

2.3.1 Identifikovanje

<i>Kodna oznaka prioritetne ose</i>	PO 3
<i>Naziv prioritetne ose</i>	Stimulisanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa

☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente koji su postavljeni na nivou Unije	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena kroz lokalni razvoj koji će predvoditi zajednica	Ne

2.3.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje

<i>Fond</i>	IPA
<i>Osnova za izračunavanje (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni prihvatljivi troškovi)</i>	Ukupni prihvatljivi troškovi

2.3.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati

<i>Kodna oznaka</i>	TP 4
<i>Specifični cilj</i>	Stvaranje zajednički koordinisanih prekograničnih turističkih destinacija na osnovu komplementarnih lokalnih ponuda, kako bi se osigurao održivi razvoj turističkih potencijala. Unapređenje zajedničkih aktivnosti u oblasti kulture, razonode, sporta i zaštite prirode.
<i>Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije</i>	Turizam treba da postane ključni sektor pogranične privrede kroz povećanje broja noćenja, duži boravak gostiju i povećan promet kod pružalaca turističkih usluga (npr. smeštaj).

Na osnovu zajedničke strategije razvoja turizma, biće razvijena usaglašena, brendirana, dobro poznata i integrisana turistička ponuda u pograničnom regionu.

Status kulturnog, istorijskog i prirodnog nasleđa i kvalitet usluga koje pružaju turističke destinacije će se poboljšati u PS regionu na održiv način, kroz saradnju relevantnih aktera.

Pojačano interesovanje institucija i javnosti za učešće u prekograničnim kulturnim programima kao rezultat će imati bolje razumevanje među ljudima koji žive u programskoj oblasti.

Kao sveukupni rezultat predviđenih međusobno povezanih mera očekuju se pozitivne promene na tržištu rada kroz povećanu aktivnost unutar sektora i kroz njegove snabdevače, što će dovesti do rasta zapošljavanja.

2.3.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetoj osi

Kodna oznaka	Nije relevantno
Doprinos specifičnom cilju prioritete ose	Nije relevantno
Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije	Nije relevantno

2.3.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)

2.3.5.1 Opis tipa i primera aktivnosti koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos specifičnim ciljevima, uključujući, tamo gde je relevantno, identifikovanje glavnih ciljnih grupa, specifičnih ciljnih teritorija i tipove korisnika

Tematski prioritet	4. Podsticanje razvoja turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa
Razvoj turizma	
Izrada zajedničke turističke i marketinške strategije i akcionog plana za prekogranični region i sprovođenje marketinških aktivnosti na regionalnom nivou.	
Ciljne grupe ove akcije su organizacije koje upravljaju turističkim atrakcijama, preduzeća zainteresovana za sektor turizma, lokalne samouprave.	
Potencijalni korisnici ove akcije su regionalne turističke organizacije uz učešće lokalnih udruženja za upravljanje turističkim destinacijama, NVO i vlade i samouprave na lokalnom / okružnom / regionalnom nivou (ukoliko je to relevantno).	
Razvoj zajedničkih turističkih proizvoda (npr. kulturni turizam, uključujući verski turizam i folklor) i zajednički brendirane ponude (koje takođe oslikavaju i nematerijalne vrednosti): tematske staze, nautički turistički putevi, biciklističke staze, ruralni turizam, eko-turizam sa centrima za posetioce i sa tim povezane aktivnosti u oblasti zaštite prirode (npr. programi <i>ex situ</i> razmnožavanja i puštanja u prirodu) zasnovane na održivom korišćenju i razvoju kulturnog i istorijskog nasleđa materijalne i/ili nematerijalne prirode. Podrška zajedničkim turističkim proizvodima mora biti zasnovana na zajedničkoj turističkoj	

strategiji. Kada se budu osmišljavali zajednički turistički proizvodi, velika pažnja će biti posvećena povezivanju atrakcija, lokacija i mesta dešavanja sa obe strane granice (da ne postoje projekti koji se preklapaju, sa sličnim sadržajima), putem povezivanja odvojenih elemenata turističke ponude (sa jasnim određivanjem, jasnom segmentacijom i pozicioniranjem, jasnom dodatnom vrednošću prekogranične saradnje), kako bi se potstiao duži boravak posetilaca u PR. Potencijalno podržane aktivnosti bi mogle biti tematske staze – planiranje i određivanje staza, znakova, štampani vodiči i vodiči u elektronskom obliku (aplikacije za mobilne telefone), razvoj infrastrukture (npr. odmorišta, vezovi za brodove i čamce na vodnim putevima, parkinzi za bicikle, česme za ljude i pojila za konje na stazama za jahanje, sistemi za iznajmljivanje opreme, rekonstrukcije lokacija), itd.

Ciljne grupe ove akcije su pružaoci turističkih usluga i turisti.

Potencijalni korisnici ove akcije su lokalne samouprave, tela na okružnom i regionalnom nivou i njihove organizacije, organizacije koje upravljaju turističkim atrakcijama (npr. NVO, javne institucije odgovorne za očuvanje i korišćenje kulturnih ili prirodnih vrednosti, kao što su nacionalni parkovi, šuma, itd.).

Umrežavanje, razvoj kapaciteta aktera i potsticanje preduzetništva u različitim oblastima turizma na osnovu metode upravljanja turističkim destinacijama. Predložene aktivnosti mogu biti neke od sledećih:

- Sprovođenje zajedničkih programa obuke za pružaocce turističkih usluga (npr. profesionalne obuke, kursevi jezika), kako bi se poboljšao nivo pruženih usluga;
- Razrada i uvođenje zajedničkog i lokalno brendiranog sistema kontrole i određivanja nivoa kvaliteta za pružaocce turističkih usluga i lokalne proizvođače koji su zainteresovani za turističke poslove (npr. organizacija događaja sa ciljem popularisanja vrednosti i usluga u specifičnoj oblasti, recimo vašari koji bi popularisali domaće prehrambene proizvode, itd.);
- Popularisanje događaja od turističkog značaja u oblasti kulture i rekreativnih sportova;
- Usklađivanje tržišta (npr. zajedničko brendiranje) i turističkih informacionih aktivnosti. Potencijalne aktivnosti bi mogle biti: razvoj turističkih paketa, specifične turističke kartice, internet turistički servisi, mobilne aplikacije, itd.

Podrška razvoju turističkih mreža mora biti zasnovana na razrađenoj zajedničkoj turističkoj strategiji.

Ciljne grupe ove akcije su pružaoci turističkih usluga i turisti.

Potencijalni korisnici ove akcije su profesionalne turističke organizacije (npr. lokalne organizacije za upravljanje turističkim destinacijama ili druga udruženja, klasteri aktivni u sektoru turizma), uz uključivanje NVO-a, sportskih klubova, lokalnih samouprava (ukoliko su relevantni).

Aktivnosti kulturnog saradnje

Organizacija manjih projekata na kojima bi se sarađivalo, uključujući programe za kulturu, rekreativne sportove i zaštitu prirode, sa posebnim fokusom na ciljnim grupama – mladima i deci.

Razvoj i organizacija aktivnosti kulturnog saradnje u pograničnom regionu (npr. događaji, festivali, programi, transfer znanja).

Ciljne grupe ove akcije su stanovnici, naročito mladi.

Potencijalni korisnici ove akcije su NVO, npr. organizacije civilnog društva koje rade u sferi sporta, kulture i rade sa omladinom, kao i regionalne, okružne i lokalne vlade i samouprave i institucije koje rade pod njihovim okriljem.

Unapređenje saradnje u sferi zaštite kulturnog, istorijske i prirodne nasleđa (tj. revitalizacije istorijskih i kulturnih spomenika, saradnja između muzeja, radionice na temu konzervacije umetnosti, itd.).

Ciljna grupa ove akcije je lokalno stanovništvo

Potencijalni korisnici ove akcije su javne organizacije, tela na okružnom i regionalnom nivou i organizacije koje rade pod njihovim okriljem, lokalne samouprave i institucije koje rade pod njihovim okriljem, NVO koji rade u sferi kulturnog nasleđa.

Konstantno pružanje informacija javnosti o najvažnijim kulturnim, društvenim i ekonomskim vestima i događanjima u pograničnom regionu. Sledeće akcije mogu biti podržane: prikupljanje i objavljivanje novosti i informacija (na lokalnim jezicima i na engleskom jeziku), stvaranje infrastrukturnih preduslova za komunikacione i informacione aktivnosti i rad informativnih centara. Poželjno je da aktivnosti koriste postojeće informacione sisteme, postignuća, institucionalne okvire i infrastrukturu koja se nalazi u naseljima koja posećuju turisti.

Ciljna grupa ove akcije je lokalno stanovništvo, ali naročito mladi zainteresovani za novosti, kulturne, sportske, ili bilo koje slične programe i informacije iz pograničnog regiona.

Potencijalni korisnici ove akcije su relevantna javna tela (na okružnom i regionalnom nivou), NVO organizacije za prekograničnu saradnju odgovorne za razvijanje i rad kulturnih informativnih centara, lokalne samouprave.

2.3.5.2 Vodeći principi za izbor operacija

Tematski prioritet

4. Unapređenje razvoja turizma i kulturnog nasleđa

Većina projekata se bira kroz **otvoreni poziv za predloge**.

Najvažniji kriterijumi za izbor su, između ostalih:

- Potencijalni doprinos konkurentnosti turističke ponude;
- Važnost turističkih destinacija u PR;
- Prekogranična relevantnost projekta;
- Doprinos projekta dužem boravku posetilaca u programskoj oblasti;
- Nivo saradnje između partnera na projektu;
- Dugoročna održivost razvijenih projekata (ekološka, finansijska, tehnička i institucionalna);
- Upravljanje i finansijski kapacitet organizacija korisnika;
- Doprinos horizontalnim principima (kriterijumi za izbor koji su specifični za akciju mogu biti definisani u Pozivu za predloge);
- Pripremljenost infrastrukturnih projekata.

Pored pristupa sa sistemom otvorenih poziva, takođe će biti primenjeni **restriktivni pozivi za predloge**, koji ograničavaju pozive na mali broj potencijalnih korisnika, za sledeće ključne aktivnosti:

- Pružanje javnosti uvek dostupnih informacija o najvažnijim kulturnim, društvenim i ekonomskim novostima i događajima u pograničnom regionu, kao i uspostavljanje informacionih ustanova i/ili ustanova za obuku, kako bi se unapredila interkulturalna razmena i dijalog – tako što će se iskoristiti postojeći informacioni sistemi, institucionalni okviri i infrastruktura koja se nalazi u naseljima koja posećuju turisti.

Planirana raspodela predviđenog ograničenog poziva je 27% ukupnog budžeta za PA3.

2.3.5.3 Planirano korišćenje finansijskih instrumenata (gde je to relevantno)

<i>Tematski prioritet</i>	4. Unapređenje razvoja turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa
<i>Planirano korišćenje finansijskih instrumenata</i>	Nije relevantno

2.3.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program

2.3.6.1 Pokazatelji rezultata za prioritetnu osu (specifični za program)

Tabela 3: Pokazatelji rezultata specifični za program

Kodna oznaka	Pokazatelj	Merna jedinica	Polazna vrednost	Polazna godina	Ciljna vrednost (2023.)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PR/3.1	Broj noćenja	noćenja	1 835 757	2013	1 964 000	RZS onlajn baza podataka i HCSO baza podataka	2019, 2021, 2023. godine.
PR/3.2	Stepen prekogranične saradnje javnih i neprofitnih organizacija koje se bave kulturnim, sportsko-rekreativnim, kao i pitanjima zaštite prirode	rejting	3,24	2015	3,73	istraživanje*	2019, 2021, 2023. godine.

* Metodologija istraživanja i detaljno izračunavanje polaznih vrednosti je navedena u Aneksu 5A Interreg – IPA Programa prekogranične saradnje Mađarska – Srbija, u „Metodologiji za određivanje pokazatelja rezultata“.

2.3.6.2 Pokazatelji učinka za prioritetnu osu (zajednički ili specifični za program)

Tabela 4: Pokazatelji učinka zajednički ili specifični za program

Kodna oznaka	Pokazatelj (<i>naziv pokazatelja</i>)	Merna jedinica	Ciljna vrednost (2023)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PA/3.1	Očekivani broj poseta podržanim spomenicima kulturnog i prirodnog nasleđa i atrakcijama	broj godišnjih poseta	30 000	Korisnici	Godišnje
PA/3.2	Broj zajedničkih kulturnih, rekreativnih i ostalih tipova organizovanih događaja i aktivnosti u zajednici	događaji	200	Korisnici	Godišnje
PA/3.3	Prosečan mesečni broj korisničkih unosa u razvijene onlajn komunikacione alate	korisnički unosi	5 000	Korisnici	Godišnje

2.3.7 Kategorije intervencija

Tabele 5-8: Kategorije intervencija

Tabela 5: Dimenzija 1 Oblast intervencija		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos(EUR)
PO 3	092 Zaštita, razvoj i unapređivanje javnih turističkih dobara	3.810.000
PO 3	093 Razvoj i unapređivanje javnih turističkih usluga	1.270.000
PO 3	094 Zaštita, razvoj i unapređivanje ponude javnih kulturno-istorijskih dobara	3.810.000
PO 3	095 Razvoj i unapređivanje ponude javnih kulturno-istorijskih usluga	3.810.000

Tabela 6: Dimenzija 2 Oblik finansiranja		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 3	01 Bespovratna donacija	12.700.000

Tabela 7: Dimenzija 3 Vrsta teritorije		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 3	01 Velika urbana područja (gusto naseljena, > 50.000 stanovnika)	3.810.000
PO 3	02 Mala urbana područja (srednja naseljenost, > 5 000 stanovnika)	7.620.000

PO 3	03 Ruralna područja (slabo naseljena)	1.270.000
-------------	---------------------------------------	-----------

Tabela 8: Dimenzija 6 Mehanizmi teritorijalne isporuke

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 3	07 nije relevantno	

2.3.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći

<i>Prioritetna osa</i>	PO 3
Nije relevantno.	

2.4. Prioritetna osa 4

2.4.1 Identifikovanje

Kodna oznaka prioritetne ose	PO 4
Naziv prioritetne ose	Unapređenje ekonomske konkurentnosti malih i srednjih preduzeća (MSP) kroz razvoj zasnovan na inovacijama

☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena samo kroz finansijske instrumente koji su postavljeni na nivou Unije	Ne
☐ Kompletna prioritetna osa biće sprovedena kroz lokalni razvoj koji će predvoditi zajednica	Ne

2.4.2 Fond, osnova za izračunavanje podrške Unije i obrazloženje izbora osnove za izračunavanje

Fond	IPA
Osnova za izračunavanje (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni prihvatljivi troškovi)	Ukupni prihvatljivi troškovi

2.4.3 Specifični ciljevi tematskog prioriteta i očekivani rezultati

Kodna oznaka	TP 7
Specifični ciljevi	Jačanje sposobnosti za rast i potencijala za zapošljavanje u MSP kroz razvoj i prilagođavanje novih tehnologija, procesa, proizvoda ili usluga.
Rezultati koje Zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije	Rezultati IRI i inovativna rešenja će se više koristiti kroz veću raspoloživost i biće bolje prilagođena specifičnim i konkretnim potrebama preduzeća, naročito MSP koja deluju u izazovnim i/ili sektorima u povelju, zahvaljujući povećanju obima aktivnosti u oblasti prekogranične istraživačke saradnje po principu trostruke ili četvorostroke spirale (<i>triple</i> ili <i>quadruple helix</i>).

Bolja konkurentnost, veća vidljivost i stabilizovane i održive strukture za saradnju biće stvoreni zahvaljujući povećanju saradnje između klastera, preduzeća, univerziteta i IRI institucija u pograničnom području u sektorima koji su u povoju, sa posebnim fokusom na poljoprivredu i preradu hrane.

Preduzeća koja deluju u glavnim ekonomskim sektorima PR će imati koristi od boljih razvojnih preduslova i perspektiva, zahvaljujući rastućoj radnoj snazi sa relevantnim sposobnostima i znanjem koje su stekli kroz nove oblike treninga za odrasle, stručno usavršavanje i individualno prilagođene programe za pripravnike.

Predviđene mere će imati pozitivni uticaj na opšti status zapošljavanja u prekograničnoj oblasti kroz razvijanje novih servisa i proizvoda i poboljšavanje tržišno-orijentisanih veština i znanja radne snage.

Predviđene operacije će takođe direktno doprineti održivom razvoju (npr. promovisanje čistih i „zelenih“ tehnologija, zatim tehnologija koje smanjaju industrijsko zagađenje i hemijsko zagađenje, i na taj način doprinose poboljšanju kvaliteta vazduha, itd.), kao i obrazovanju, servisima za obučavanje i podršku u kontekstu zaštite životne sredine i održivog razvoja.

2.4.4 Elementi drugih tematskih prioriteta koji su dodati prioritetnoj osi

<i>Kodna oznaka</i>	Nije relevantno
<i>Doprinos specifičnom cilju prioritetne ose</i>	Nije relevantno
<i>Rezultati koje zemlje učesnice žele da ostvare uz podršku Unije</i>	Nije relevantno

2.4.5 Aktivnosti koje će biti podržane u okviru tematskog prioriteta (po tematskim prioritetima)

2.4.5.1 Opis tipa i primera aktivnosti koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos specifičnim ciljevima, uključujući, tamo gde je relevantno, identifikovanje glavnih ciljnih grupa, specifičnih ciljnih teritorija i tipove korisnika

<i>Tematski prioritet</i>	7. Unapređivanje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoj malih i srednjih preduzeća, trgovine i investicija
---------------------------	--

Razvoj infrastrukture zasnovane na inovacijama i stimulisanje zajedničkih projekata u oblasti IRI koji su prilagođeni potrebama MSP

U cilju obezbeđivanja razvoja i usvajanja novih tehnologija, procesa, proizvoda ili usluga za preduzeća, koristiće se prekogranična saradnja vođena inovacijama u skladu sa regionalnim strategijama za inovacije.

Na primer, sledeće aktivnosti mogu biti realizovane:

- Sprovođenje projekata u oblasti istraživanja i inovacija, kako bi se razvijale i prilagođavale nove tehnologije, procesi, proizvodi ili usluge koje će preduzeća direktno koristiti (transfer tehnologije, znanja i veština);
- Osnivanje dobro opremljenih laboratorija, inovativnih/tehnoloških centara koji pružaju osnovu za pokretanje novih preduzeća, zajedničke aktivnosti u oblasti istraživanja i inovacija, obuke za olakšavanje zajedničkog razvoja novih proizvoda (prototipova), usluga ili procesa. Može biti podržana i kupovina opreme i razvoja infrastrukture manjeg opsega, kao i marketinške aktivnosti.

Sledeće aktivnosti mogu biti podržane kao komplementarne aktivnosti u dobro obrazloženim slučajevima:

- Zajednički razvoj materijala za stručno, neformalno i obrazovanje odraslih; Sprovođenje takozvanih pilot relevantnih programa obuke prilagođenih potrebama MSP. (Opšti programi obuke za upravljanje poslovanjem su isključeni).

U cilju postizanja opipljivih rezultata i boljeg usmeravanja intervencija, mogu se definisati sektori kojima će biti data prednost u regionu (oni koji imaju efekat katalizatora). Npr. IT rešenja i tehnologije, metaloprerađiva, medicina.

Ciljne grupe ove akcije su preduzeća, naročito MSP, kao i mladi profesionalci, studenti, nezaposleni, naročito mladi koji traže posao u pograničnom regionu.

Potencijalni korisnici ove akcije su ekonomski klasteri, organizacije koje pružaju podršku poslovanju i razvoju inovacija, u saradnji sa institucijama za IRI i visokoobrazovnim institucijama, kao i organizacijama za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih, organizacije tržišta rada koje koordinišu tokove radne snage u prekograničnoj oblasti.

Osnivanje i rad „inovativnih zajednica“ u „ekonomski i socijalno ugroženim oblastima“

Stvaranje „platformi znanja“ za stalnu saradnju u „ekonomski i socijalno ugroženim oblastima“ u pograničnom regionu, kroz uključivanje partnera iz „Četvorostruke helikoidne forme za inovacije i saradnju“ (institucije za obrazovanje i prenošenje znanja, lokalne kompanije, građani, NVO i organi odgovorni za lokalni ekonomski razvoj (LER)), sa ciljem rešavanja zajedničkih problema i izazova korišćenjem inovativnih rešenja i usluga koje pružaju lokalne kompanije ili druge institucije kroz izradu novih predloga projekata¹¹.

Nakon zajedničkog izbora „ugroženih ekonomskih i socijalnih oblasti“ u programskoj oblasti (npr. upravljanje recikliranjem čvrstog otpada – industrijska ekologija; obnovljiva energija i energetska efikasnost; upravljanje vodama; hemijska bezbednost; zdravstvena i socijalna nega; socijalna ekonomija i zapošljavanje; itd.), na osnovu regionalnih strategija za inovacije (sadržina strategije je u skladu sa zahtjevima „pametnih“ specijalizovanih strategija na regionalnom nivou), mogu biti podržane sledeće aktivnosti za platforme saradnje relevantnih organizacija:

- Identifikovanje izazova u relevantnim ekonomskim i socijalnim oblastima i glavnih relevantnih subjekata (npr. zainteresovane istraživačke institucije, grupe preduzeća, lokalne/regionalne vlasti, NVO);
- Osnivanje „platformi znanja“ koje će za cilj imati pronalaženje odgovarajućih rešenja kroz uključivanje poslovnih partnera ili pripremanje projekata (npr. onih koji će biti finansirani kroz

---

¹¹ Zasnovano na „Dablinskoj deklaraciji o inovacijama“: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/%E2%80%9C-dublin-innovation-declaration%E2%80%9D-manifesto-ten-point-declaration-create-more-wealth-better>

razne razvojne programe EU, kao što je Horizont 2020), kako bi se efikasno prevazišli uočeni izazovi ili problemi.

Na osnovu namera za svaku od „ugroženih ekonomskih i socijalnih oblasti“, biće podržana jedna platforma koja će pokrivati celu teritoriju pograničnog regiona i uključivati sve relevantne aktere.

Ciljne grupe ove akcije su lokalna MSP, lokalne/županijske/regionalne vlasti i specijalizovane institucije koje rade pod njihovim okriljem, javne organizacije, institucije za istraživanje i prenošenje znanja, NVO.

Potencijalni korisnici ove akcije su regionalne organizacije za inovacije, tela na okružnom i regionalnom nivou i organizacije koje rade pod njihovim okriljem, njihova profesionalna udruženja, komore, javne organizacije ili NVO sa relevantnim profesionalnim iskustvom, klasteri.

Pozicioniranje prekogranične poljoprivrede i prerade hrane kroz zajedničke inovativne aktivnosti

Uvođenje zajedničke proizvodnje, logističke podrške, rešenja upravljanja kvalitetom, prerade hrane i sistema prodaje za poljoprivredne i lokalne proizvode. Između ostalih, moguće je sprovođenje sledećih aktivnosti:

- Sprovođenje projekata u oblasti istraživanja i inovacija, sa ciljem razvoja i prilagođavanja novih tehnologija, procesa, proizvoda ili usluga koje će preduzeća direktno koristiti.
- Osnivanje laboratorija, inovacionih i tehnoloških centara koje bi zajednički koristila preduzeća u pograničnom regionu kako bi razvijala nove proizvode, usluge i procese. Može biti podržana i kupovina opreme i razvoj infrastrukture manjeg obima, kao i marketinške aktivnosti.
- Osnivanje i razvoj komercijalnih centara i pijaca koje bi zajednički koristili proizvođači i distributeri, sa ciljem unapređenja plasmana na tržište i pozicioniranja poljoprivrednih dobara i lokalnih proizvoda. Može biti podržana i kupovina opreme i razvoj infrastrukture, kao i marketinške aktivnosti.
- Sprovođenje zajedničkih marketinških aktivnosti (razvoj zajedničkih brendova, osnivanje zajedničkih radionica, učešće na izložbama, itd.) u cilju popularisanja lokalnih proizvoda (npr. poljoprivrednih prehrambenih proizvoda) kroz zajedničku izgradnju i jačanje brendova.
- Izrada rešenja za pomaganje procesa integracije u poljoprivredi i preradi hrane (npr. stimulacija umrežavanja, uspostavljanje lanaca snabdevanja)

Sledeće aktivnosti mogu biti podržane kao komplementarne aktivnosti u dobro obrazloženim slučajevima:

- Izgradnja kapaciteta kroz zajednički razvoj materijala za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih osoba i sprovođenje relevantnih programa obuke, kako bi se eliminisale praznine u znanju i nedostatak poznavanja savremenih veština. (Opšti programi obuke za upravljanje poslovanjem su isključeni).

Ciljne grupe ove akcije su poljoprivredni proizvođači, proizvođačke i prodajne zadruge i preduzeća za preradu hrane; studenti, nezaposlene osobe i naročito mladi koji traže posao u pograničnom području.

Potencijalni korisnici ove akcije su relevantni NVO, profesionalne organizacije koje rade u oblasti poljoprivrede i prerade hrane (npr. klasteri, komore poljoprivrednih udruženja, neprofitne poljoprivredno-marketinške organizacije) u saradnji sa institucijama za IRI, laboratorijama, institucijama za visokoškolsko obrazovanje i organizacijama za stručno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Unapređivanje razmene znanja i umrežavanja mladih istraživača i preduzetnika, kao i unapređivanje profesionalnog iskustva

Stimulisanje saradnje i umrežavanja istraživača, studenata i preduzetnika, kako bi se unapredilo širenje znanja i prekogranične komercijalne aktivnosti. Izrada i sprovođenje zajedničkih istraživačkih i obrazovnih programa, kao i unapređenje načina učenja orijentisanih na praksu (učenje na radnom mestu) kroz pripravničke programe. Pomaganje mladima prilikom pokretanja novih biznisa kroz poboljšanje njihovih poslovnih veština, obezbeđenje preduzetničkog mentorstva, savetodavnih usluga i obuke.

- Realizacija programa sticanja preduzetničkog iskustva koji će biti zasnovan na primeru koncepta Evropske komisije „ERASMUS za mlade preduzetnike“. (Ovaj specifični program ima za cilj da dopre do mladih profesionalaca koji imaju ambicije da pokrenu sopstveni biznis, ali im nedostaje iskustvo.) Ova aktivnost se takođe usmerava na mlade preduzetnike koji su već osnovali MSP, ali im je potrebno sveobuhvatnije znanje o daljem napredovanju i razvoju poslovanja. Tokom studijskog boravka u susednoj zemlji, mladi profesionalci/preduzetnici mogu steći praktična znanja o poslovnom sektoru za koji su zainteresovani, kao i uvid u rad uspešnog preduzeća u državi partneru, koje bi imalo ulogu mentora i pomoglo im davanjem saveta i primera dobre prakse u realizaciji poslovnih koncepata. Pored sticanja tehničkog znanja i uvida u moderno poslovanje kompanije koja učestvuje u programu, mladi stipendisti mogu učestvovati u obukama koje će im pomoći da unaprede svoje poslovne veštine.
- Organizacija uzajamnih istraživačkih i prekograničnih studijskih poseta istraživačkim institucijama i univerzitetima u unapred dogovorenim sektorima i oblastima (npr. „ugrožene ekonomske oblasti“, glavni sektori u regionu) za mlade profesionalce (studente i postdiplomce), koje bi organizovale privredne komore/grupe preduzeća/klasteri. Obe vrste studijskih poseta bi trebalo da budu u minimalnom trajanju od 6 meseci, čime bi se omogućilo da učesnici steknu sveobuhvatna znanja u relevantnoj oblasti.

Ciljne grupe ove akcije su istraživači, naročito mladi istraživači i studenti, mladi profesionalci/postdiplomci i mladi preduzetnici.

Potencijalni korisnici ove akcije su institucije za IR, organizacije za visokoškolsko obrazovanje, privredne komore, agencije za razvoj preduzetništva, klasteri/grupe preduzeća i NVO.

2.4.5.2 Vodeći principi za izbor operacija

<i>Tematski prioritet</i>	7. Unapređenje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoja MSP, trgovine i investicija
---------------------------	--

Projekti se biraju kroz **otvoreni poziv za predloge projekata**.

Između ostalih, najvažniji kriterijumi su:

- Potencijalni doprinos, konkurentnost, relevantnog sektora ili ekonomski i društveno ugroženih oblasti;
- Prekogranična relevantnost projekta;
- Usklađenost sa regionalnim inovacionim strategijama (npr. S3 Strategija za regiju Velike južne ravnice i Vojvodinu i zajednička inovaciona strategija za granični region);
- Nivo saradnje partnera na projektu;
- Dugoročna održivost rezultata projekta;
- Upravljanje i finansijski kapacitet organizacija koje su krajnji korisnici;
- Doprinos horizontalnim principima (kriterijumi izbora koji zavise od specifične akcije mogu biti definisani u Pozivu za predloge);
- Pripremljenost projekata.

2.4.5.3 Planirano korišćenje finansijskih instrumenata (gde je to relevantno)

<i>Tematski prioritet</i>	7. Unapređenje konkurentnosti, poslovne sredine i razvoja MSP, trgovine i investicija
<i>Planirano korišćenje finansijskih instrumenata</i>	Nije relevantno

2.4.6 Zajednički pokazatelji i pokazatelji koji su specifični za program

2.4.6.1 Pokazatelji rezultata za prioritetnu osu (specifični za program)

Tabela 3: Pokazatelji rezultata specifičnih za program

Kodna oznaka	Pokazatelj	Merna jedinica	Polazna vrednost	Polazna godina	Ciljna vrednost (2023)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PR/4.1	Procenat inovativnih MSP u programskoj oblasti	%	Zvanično istraživanje koje će sprovesti zavodi za statistiku u skladu sa metodologijom EUROSTAT-a*	2015.	Povećan procenat inovativnih MSP	Zvanično istraživanje koje će sprovesti nacionalni zavodi za statistiku u skladu sa metodologijom EUROSTAT-a*	2019, 2021, 2023. godina.

* Aneks 5A sadrži detaljnu metodologiju za izračunavanje polazne vrednosti i ciljne vrednosti. Zahtevi za povraćaj sredstava u vezi sa PO 3 neće biti podnošeni pre nego što se odrede polazne vrednosti i ciljne vrednosti, i u skladu sa tim Program bude izmenjen.

Tabela 4: Zajednički rezultati ili Pokazatelji učinka specifični za program

Kodna oznaka	Pokazatelj(<i>naziv Pokazatelja</i>)	Merna jedinica	Ciljna vrednost (2023)	Izvor podataka	Učestalost izveštavanja
PA/4.1	Broj preduzeća koja sarađuju sa istraživačkim institucijama	preduzeća	35	Korisnici	Godišnje
PA/4.2	Broj organizacija koje aktivno učestvuju u radu „platformi znanja“	organizacije	60	Korisnici	Godišnje
PA/4.3	Broj meseci provedenih u institucijama i preduzećama sa druge strane granice tokom studijske posete	meseci	200	Korisnici	Godišnje
PA/4.4	Procenat osoba iz ranjivih grupa koje su dobile stipendije	procenat	50	Korisnici	Godišnje

2.4.7 Kategorije intervencija

Tabele 5-8: Kategorije intervencija

Tabela 5: Dimenzija 1 Oblast intervencija		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 4	060 Istraživačke i inovacione aktivnosti u javnim istraživačkim centrima i centrima za razvoj veština, uključujući umrežavanje	1.336.740
PO 4	062 Transfer tehnologije i saradnja univerziteta i preduzeća od koje korist imaju pre svega MSP	1.782.320
PO 4	063 Podrška klasterima i poslovnim mrežama od koje korist imaju pre svega MSP	1.782.320
PO 4	066 Napredni servisi za podršku MSP i grupama MSP (uključujući servise za upravljanje, marketing i dizajn)	891.160
PO 4	067 Poslovni razvoj MSP, podrška preduzetništvu i sistemu inkubatora (uključujući podršku za <i>spin off</i> i <i>spin out</i> aktivnosti, tj. kreiranje novih preduzeća od matične kompanije)	891.160
PO 4	072 Poslovna infrastruktura za MSP (uključujući industrijske parkove i zone)	2.227.900

Tabela 6: Dimenzija 2 Oblik finansiranja		
Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 4	01 Bespovratna donacija	8.911.600

Tabela 7: Dimenzija 3 Vrsta teritorije

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 4	01 Velika urbana područja (gusto naseljena, > 50.000 stanovnika)	6.683.700
PO 4	02 Mala urbana područja (srednja naseljenost, > 5 000 stanovnika)	1 782.320
PO 4	03 Ruralna područja (slabo naseljena)	445.580

Tabela 8: Dimenzija 6 Mehanizmi teritorijalne isporuke

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 4	07 nije relevantno	

2.4.8 Sažetak planiranog korišćenja tehničke pomoći

Prioritetna osa	PO 4
Nije relevantno.	

2.5. Opis prioritetne ose za tehničku pomoć

2.5.1. Identifikovanje

Kodna oznaka prioritetne ose	PO 5
Naziv prioritetne ose	Tehnička pomoć

2.5.2. Fond i osnova za izračunavanje podrške Unije

Fond	IPA
Osnova za izračunavanje (ukupni prihvatljivi troškovi ili javni prihvatljivi troškovi)	Ukupni prihvatljivi troškovi

2.5.3. Specifični ciljevi prioritetne ose i očekivani rezultati

Kodna oznaka	PO 5
Specifični ciljevi	Obezbeđenje efikasnog upravljanja i sprovođenja Programa prekogranične saradnje Mađarska - Srbija

2.5.4. Akcije koje će biti podržane i njihov očekivani doprinos sprovođenju programa

Prioritetna osa	Tehnička pomoć
PO 5 Tehnička pomoć će pružiti podršku akcijama koje se tiču upravljanja programom, kao što su:	
1. Akcije koje se tiču upravljanja kadrovskim resursima tela koja su odgovorna za sprovođenje Programa: <ul style="list-style-type: none"> Izbor, obuka, procena rada i nagrađivanje zaposlenih; Vođenje i upravljanje organizacijom; Obuka internog osoblja i spoljnih saradnika (seminari, radionice, kursevi, stažiranje, poslovna putovanja u zemlji i inostranstvu, itd.); Upravljanje mobilnošću.	
2. Akcije koje se tiču upravljanja kancelarijama/objektima tela koja su odgovorna za sprovođenje Programa: <ul style="list-style-type: none"> Nabavka sitnog potrošnog kancelarijskog materijala (kao što su razne spajalice i post-it blokčići), sitni kancelarijski pribor (kao, na primer, perforatori za papir, registratori, heftalice,	

- plastifikatori papira), pribor za pisanje, papir, itd;
  - Nabavka skuplje kancelarijske opreme, kao što su računari, štampači, faks mašine, fotokopir aparati i kancelarijski nameštaj poput stolica, paravana, kancelarijskih ormara, stolova, itd;
  - Nabavka IT sistema potrebnih za sprovođenje programa.
3. Akcije povezane sa sveukupnim upravljanjem Programom:
- Organizacija i tehnička podrška za sastanke radnih grupa, komisija i komiteta i aktivnosti u pogledu mera zaštite vršenja njihovih ovlašćenja;
  - Nabavka stručnih usluga vezanih za izradu programa, ocenjivanje, nadzor, promovisanja i revizije, u skladu sa odredbama relevantnih regulativa;
  - Ugovaranje pravnih savetodavnih usluga;
  - Ugovaranje izrade studija, izveštaja i ostalih usluga spoljnih eksperata;
  - Troškovi prvostepene kontrole.
4. Jačanje institucionalnih kapaciteta relevantnih partnera:
- Namenske radionice,
  - Obuka,
  - Strukture za koordinaciju i umrežavanje,
  - Pokrivanje dela troškova učešća na sastancima koji se tiču pripremanja, sprovođenja, nadzora i ocenjivanja Programa.
5. Vidljivost i publicitet Programa:
- Informisanje, promocije, davanje publiciteta i razmena iskustava;
  - Razvoj i sprovođenje plana komunikacije za Program.

2.5.5. Pokazatelji specifični za program¹²

2.5.5.1. Pokazatelj učinka specifični za Program za koje se očekuje da će doprineti rezultatima

Tabela 10: Pokazatelj učinka specifičnih za Program

Kodna oznaka	Pokazatelj	Merna jedinica	Ciljna vrednost (2023) (opciono)	Izvor podataka
PA/5.1	Broj projekata kojim upravlja Zajednički sekretarijat (ZS)	projekti	-	Sistem za praćenje
PA/5.2	Broj promotivnih događaja	događaji	-	Zajednički sekretarijat
PA/5.3	Broj zaposlenih	broj zaposlenih izražen u FTE	-	Zajednički sekretarijat

¹² Potrebno tamo gde je objektivno opravdano datim sadržajem akcije i gde podrška Unije tehničkoj pomoći programa saradnje prelazi 15 miliona evra.

2.5.6. Kategorije intervencija

Tabele 11-13: Kategorije intervencija

Tabela 11: Dimenzija 1 Oblast intervencija

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 5	121 – Priprema, sprovođenje, nadzor i provera	5.209.920
PO 5	122 – Ocenjivanje i studije	651.240
PO 5	123 – Informacije i komunikacija	651.240

Tabela 12: Dimenzija 2 Oblik finansiranja

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 5	01 Bespovratna donacija	6.512.400

Tabela 13: Dimenzija 3 Vrsta teritorije

Prioritetna osa	Šifra	Iznos (EUR)
PO 5	07 nije relevantno	

2.6. Tabelarni pregled pokazatelja po prioritetnim osama i tematskim prioritetima

Tabela 14: Tabela zajedničkih i programski specifičnih pokazatelja učinka i rezultata

Prioritetna osa	Tematski prioritet	Specifični cilj(evi)	Odabrani pokazatelji rezultata ¹³	Odabrani pokazatelji učinka ¹⁴
PO 1: Pобољшanje prekograničnog upravljanja vodama i sistema upravljanja rizikom	TP 2: Zaštita životne sredine, prilagođavanje klimatskim promjenama i ublažavanje njihovih posledica, sprečavanje i upravljanje rizikom	SC/1.1: Smanjenje ekoloških rizika (npr. suša, poplava, grâd) i sprečavanje negativnih uticaja na kvalitet vodnih tela i zaštićenih područja	PR/1.1: Kvalitet vode (dobar ekološki status prekograničnih površinskih vodnih tela (reka i vodnih tokova) u relevantnoj oblasti	PA/1.1: Stanovništvo koje ima koristi od mera zaštite od poplava
				PA/1.2: Dužina novih ili poboljšanih sistema za upravljanje vodama
				PA/1.3: Oblast koja ima koristi od savremenih mera zaštite od grada
				PA/1.4: Površina staništa koja su podržana kako bi dobila bolji konzervacioni status
PO 2: Smanjenje uskih grla u prekograničnom saobraćaju	TP 3: Unapređenje održivog saobraćaja i javne infrastrukture	SC/2.1: Povećanje kapaciteta graničnih prelaza i povezanih saobraćajnih linija putem unapređenja razvoja drumskog saobraćaja i korišćenja održivih načina prevoza (javni prevoz, biciklizam, vodni saobraćaj)	PR/2.1: Udeo prekograničnog saobraćaja na manjim graničnim prelazima u sveukupnom prekograničnom saobraćaju	PA/2.1: Broj unapređenih ili novoizgrađenih graničnih prelaza
				PA/2.2: Ukupna dužina novoizgrađenih puteva
				PA/2.3: Ukupna dužina rekonstruisanih ili unapređenih puteva
				PA/2.4: Ukupna dužina novoizgrađenih biciklističkih staza

¹³Detaljna metodologija izračunavanja pokazatelja rezultata se nalazi u Aneksu 5/A

¹⁴Detaljna metodologija izračunavanja pokazatelja učinka se nalazi u Aneksu 5/B

Prioritetna osa	Tematski prioritet	Specifični cilj(evi)	Odabrani pokazatelji rezultata ¹³	Odabrani pokazatelji učinka ¹⁴
				PA/2.5: Ukupna dužina železničkih linija na koje su direktno uticali razvojni planovi
				PA/2.6: Broj unapređenih usluga javnog prevoza
PO 3: Podsticanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa	TP 4: Stimulisanje turizma i kulturnog i prirodnog nasleđa	SC/3.1: Stvaranje zajednički koordinisanih prekograničnih turističkih destinacija na osnovu komplementar njih lokalnih ponuda, kako bi se osigurao održivi razvoj turističkih potencijala	PR/3.1: Broj noćenja	PA/3.1: Povećanje broja poseta podržanim spomenicima kulturnog i prirodne nasleđa i atrakcijama
		SC/3.2: Unapređenje zajedničkih aktivnosti u oblasti kulture, razonode, sporta i zaštite prirode	PR/3.2: Nivo intenziteta prekogranične saradnje između javnih i neprofitnih organizacija koje se bave pitanjima kulture, rekreativnim sportovima i zaštitom prirode	PA/3.2: Broj zajedničkih kulturnih, rekreativnih i ostalih tipova organizovanih događaja i aktivnosti u zajednici
				PA/3.3: Prosečan mesečni broj poseta razvijenim onlajn komunikacionim alatima
PO 4: Povećanje konkurentnosti MSP-ova	TP 7: Unapređenje konkurentnosti, inovativnosti i održivosti MSP-ova	SC/4.1: Jačanje sposobnosti za rast i potencijala za konkurentnost MSP-ova	PR/4.1: Broj inovativnih MSP u PR	PA/4.1: Broj preduzeća koja sarađuju sa istraživačkim institucijama

Prioritetna osa	Tematski prioritet	Specifični cilj(evi)	Odabrani pokazatelji rezultata ¹³	Odabrani pokazatelji učinka ¹⁴
				PA/4.2: Broj organizacija koje aktivno učestvuju u radu „platformi znanja“
				PA/4.3: Broj meseci provedenih u institucijama i preduzećama sa druge strane granice tokom studijske posete
				PA/4.4: Procenat osoba iz ranjivih grupa koje su dobile stipendije

3 ODELJAK 3: PLAN FINANSIRANJA

3.1 Finansijska sredstva iz IPA, uključujući doprinos ERDF (u evrima)

Tabela 15

Fond	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno
IPA	0	4 716 530	6 735 504	15 468 570	12 483 138	12 732 800	12 987 458	65 124 000
Ukupno	0	4 716 530	6 735 504	15 468 570	12 483 138	12 732 800	12 987 458	65 124 000

3.2.1 Ukupna finansijska sredstva iz IPA i nacionalno kofinansiranje (u evrima)

Tabela 16: Plan finansiranja

Prioritetna osa	Osnova za izračunavanje podrške Unije (Ukupni prihvatljivi trošak ili javni prihvatljivi trošak)	Podrška Unije – doprinos IPA i ERDF (a)	Udeo nacionalnih partnera (b) = (c) + (d)	Indikativna analiza udela nacionalnih partnera		Ukupna finansijska sredstva (e) = (a) + (b)	Stopa kofinansiranja (f) = (a)/(e) (2)	Informativno	
				Nacionalna finansijska sredstva iz javnih izvora (c)	Nacionalna finansijska sredstva iz privatnih izvora (d) (1)			Doprinos trećih država	Doprinos Evropske investicione banke (EIB)
PA1	Ukupni prihvatljivi trošak	22 500 000	3 970 586	3 573 530	397 059	26 470 589	85%	0	0
PA2	Ukupni prihvatljivi trošak	14 500 000	2 558 824	2 302 942	255 882	17 058 824	85%	0	0
PA3	Ukupni prihvatljivi trošak	12 700 000	2 241 177	2 017 059	224 118	14 941 177	85%	0	0
PA4	Ukupni prihvatljivi trošak	8 911 600	1 572 636	1 415 373	157 263	10 484 236	85%	0	0
PA5	Ukupni prihvatljivi trošak	6 512 400	1 149 248	1 149 248	0	7 661 648	85%	0	0
Ukupno		65 124 000	11 492 474	10 458 152	1 034 322	76 616 470	85%	0	0

(1) Biće kompletirano tek kada prioritetne ose budu izražene u ukupnim troškovima.

(2) Ova stopa može biti zaokružena na najbliži celi broj u tabeli. Precizna stopa koja se koristi za refundiranje izvršenih plaćanja je odnos (f).

(3) Kolona (a) se sastoji u jednakoj mjeri od IPA (50%) i ERDF (50%) doprinosa, u skladu sa Tabelom 15 koja se nalazi u ovom dokumentu.

3.2.2 Analiza po prioritetnim osama i tematskim prioritetima

Tabela 17

Prioritetna osa	Tematski prioritet	Podrška Unije (IPA + ERDF)	Nacionalni udeo partnera	Ukupna finansijska sredstva
PO 1	TP 2	22 500 000	3 970 588	26 470 588
PO 2	TP 3	14 500 000	2 558 824	17 058 824
PO 3	TP 4	12 700 000	2 241 176	14 941 176
PO 4	TP 7	8 911 600	1 572 635	10 484 235
PO 5	TPo	6 512 400	1 149 247	7 661 647
UKUPNO		65 124 000	11 492 470	76 616 470

4 ODELJAK 4: INTEGRISANI PRISTUP TERITORIJALNOM RAZVOJU

Opis integrisanog pristupa teritorijalnom razvoju, uzimajući u obzir sadržaj i ciljeve programa saradnje i pokazujući kako on doprinosi postizanju ciljeva programa i očekivanim rezultatima.

Pogranični region pripada manje razvijenim delovima Evrope, sa internim teritorijalnim razlikama u ekonomskom učinku i društvenoj poziciji.

Glavna razvojna uska grla Pograničnog regiona:

- Region koji je veoma ruralan i orijentisan na poljoprivredu, sa nepostojećim/nedovoljno razvijenim instrumentima za zaštitu životne sredine/voda i upravljanje rizicima po životnu sredinu i klimatske promjene
- Prekogranična infrastruktura javnog prevoza je u lošem stanju, što rezultira ograničenom mobilnošću; potrebno je unaprediti bezbednost na granici
- Nepostojanje integrisane regionalne turističke strategije i kvalitetnih zajedničkih turističkih proizvoda ugrožavaju iskorišćavanje potencijala za održivo korišćenje kulturnog/prirodnog nasleđa.
- Niska stopa iskorišćenosti rezultata istraživanja sa niskim doprinosom razvoju MSP, što rezultira niskom regionalnom konkurentnošću i zapošljavanjem

Glavne razvojne prednosti Pograničnog regiona:

- Vredno prirodno i kulturno nasleđe kao sredstvo turističkog razvoja
- Sličnosti ključnih ekonomskih sektora (npr. poljoprivreda, medicina, ICT, inženjering) pružaju mogućnosti za snažniju prekograničnu saradnju
- Urbani centri sa priznatim univerzitetima, kapacitetima za istraživanje i razvoj i klaster organizacija treba da postanu pokretačka snaga regionalnog razvoja kroz zajedničke aktivnosti

Uska grla zahtijevaju ulaganje zajedničkih napora, dok prednosti pograničnog regiona stvaraju sjajne prilike kroz dobro definisan teritorijalni pristup, koji se bavi oblastima od kritične važnosti, integrišući ih unutar i između odabranih Programskih oblasti, tako što postavlja sveobuhvatne ciljeve koji nadopunjuju ciljeve koji su postavljeni u nacionalnim/regionalnim OP-ima. U teritorijalnom kontekstu neki od njih su jasno usmereni na ruralna, a neki na urbana područja, a CP nudi mogućnosti za jačanje ruralno-urbane saradnje i kroz transfer znanja, favorizujući zajedničke pristupe od dna ka vrhu, sa velikim učesničkim bazama (stvaranje zajedničkih turističkih proizvoda, proširena saradnja između klastera).

PO1 Smanjivanje ekoloških rizika i sprečavanje negativnih efekata klimatskih promena je važno pitanje. Cilj je da se implementiraju zajedničke aktivnosti, kako bi se stanovnicima obezbedila bolja i bezbednija životna sredina i stvorile stabilnije okolnosti za upravljanja vodama. Unapređena ekološka situacija će rezultirati povoljnim uslovima za ekonomske aktivnosti (poljoprivreda/proizvodnja hrane, turizam).

PO2 ima za cilj povećanje kapaciteta graničnih prelaza kroz promovisanje razvoja drumskog saobraćaja i korišćenje održivih načina prevoza, kako bi pogranični region bio dostupniji i unapredila se njegova konkurentnost kroz bolje povezivanje i mobilnost. Takođe se bavi bezbednošću granice, koja je od suštinske važnosti.

PO3 će unaprediti regionalni turizam kroz promovisanje integrisanog razvoja. Predviđeno je da manje razvijena naselja sustignu razvijena kada se govori o otvaranju novih radnih mesta i

samozapošljavanju, kao i pospešivanju lokalnih investicija.

PO4 ima za cilj rast potencijala MSP-ova za zapošljavanje, kroz pružanje pristupa novim tehnologijama, procesima, i sl. Za ove IRI rezultate će inovativna rešenja biti dostupnija i prilagođenija potrebama. Zahvaljujući povećanju oblika saradnje po principu trostruke ili četvorostruke spirale biće omogućena bolja konkurentnost, veća vidljivost, održive strukture za saradnju između klastera, preduzeća, univerziteta i IRI institucija.

Teritorijalni pristup će takođe biti podržan kroz strateške pozive koje će ciljati prioritetne oblasti ili teritorije. Prednost će biti data stvaranju zajedničkih projekata koji će biti zajednički implementirani kroz zajednično osoblje i imati trajni efekat na cijeli pogranični region.

Program ne sadrži aktivnosti tipa LR (Lokalni razvoj kojim upravlja zajednica) i tipa ITI (Integrirana teritorijalna investicija). Ne postoje akcije koje bi bile deo bilo kog ITI projekta koji se finansira iz drugih operativnih programa.

4.1 Lokalni razvoj kojim upravlja zajednica (gde je to relevantno)

Pristup korišćenju principa i instrumenata lokalnog razvoja kojim upravlja zajednica za identifikovanje područja gde će biti sprovedeni

Nije relevantno

4.2 Integrirana teritorijalna investicija (ITI) (gde je to relevantno)

Pristup korišćenju Integrirane teritorijalne investicije (ITI) (na osnovu njene definicije iz Člana 36 Uredbe (EU) broj 1303/2013), osim u slučajevima koji su navedeni u 4.2, i njihova planirana raspodela finansijskih sredstava iz svake prioritetne ose.

Nije relevantno

Tabela 18: Planirana raspodela finansijskih sredstava za ITI (zbirni iznos)

Prioritetna osa	Planirana raspodela finansijskih sredstava (Podrška Unije) (EUR)
<i>Nije relevantno</i>	<i>Nije relevantno</i>

4.3 Doprinos planiranih intervencija makroregionalnim strategijama i strategijama za morske basene

Doprinos planiranih intervencija makroregionalnim strategijama i strategijama za morske basene, u vezi sa potrebama programskog područja koje su identifikovale relevantne zemlje učesnice i, tamo gde je to relevantno, uzimajući u obzir strateški važne projekte identifikovane u tim strategijama (gde je to relevantno / gde zemlje učesnice i regioni učestvuju u makroregionalnim strategijama i/ili strategijama za morske basene).

Strategija EU za Dunavski region (EUSDR) je makroregionalna strategija koju je usvojila Evropska

komisija (decembra 2010. godine), a Savet Evrope odobrio 2011. godine. Evropska komisija i države Dunavskog regiona – uz učešće relevantnih subjekata – zajednički su razvili EUSDR kako bi se udruženo pozabavili zajedničkim problemima. EUSDR za cilj ima stvaranje sinergije i koordinaciju između postojećih politika i inicijativa koje su aktivne širom Dunavskog regiona.

Teritorija koju pokriva Program je deo teritorije koju pokriva EUSDR. Uzevši u obzir relevantno područje i tematske prioritete koji su odabrani za Program, može se reći da izazovi koji postoje u Dunavskom regionu mogu takođe biti identifikovani kao izazovi sa kojima se suočava programska oblast, tako da postoji velika povezanost sa EUSDR. Izazovi sa kojima se suočava programska oblast navedeni su u Programu, u sferama životne sredine, klimatskih promena i prevencije rizika, razvoja saobraćaja, kulture i turizma, kao i privrednog razvoja vođenog inovacijama.

EUSDR se bavi širokim spektrom pitanja, koja su podeljena u 4 stuba i 11 prioritetnih oblasti. Na osnovu sličnosti postojećih izazova, prioriteti iz EUSDR su uzeti u obzir i većina je uključena u Program. Na taj način Program ima za cilj da pomogne EUSDR u sledećim prioritetnim oblastima:

- PA1 odražava prioritete EUSDR koji imaju za cilj zaštitu životne sredine u Dunavskom regionu, kako bi se sanirala šteta, a takođe vratio i održao kvalitet voda i očuvao biodiverzitet.
- PA2 odražava prioritete EUSDR koji imaju za cilj poboljšanje mobilnosti i multimodalan pristup.
- PA3 odražava prioritete EUSDR koji imaju za cilj unapređenje kulture i turizma, kao i direktnog kontakta među ljudima.
- PA4 odražava prioritete EUSDR koji imaju za cilj razvoj društva znanja kroz istraživanje, obrazovanje i informisanje, kao i pružanje podrške razvoju konkurentnosti preduzeća, uključujući razvoj klastera.

Tokom sprovođenja aktivnosti u okviru prioritetnih smerova Programa, Strategija EUSDR će biti uzeta u obzir kada to bude potrebno.

5 ODELJAK 5: ODREDBE ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA SARADNJE

5.1 Relevantni organi i tela

Tabela 19: Programska tela

Organ/telo	Ime organa/tela i odseka ili jedinice	Šef organa/tela (položaj ili radno mesto)
Upravljačko telo	Kabinet premijera Mađarske Kancelarija zamenika državnog sekretara za međunarodne poslove	Zamenik državnog sekretara
Sertifikaciono telo	Direktorat za pomoć Evropske unije (EU) mađarskog Državnog trezora	Šef Sertifikacionog tela
Revizorsko telo	Generalni direktorat za reviziju evropskih fondova, Mađarska U bliskoj saradnji sa Kancelarijom Vlade Republike Srbije za reviziju sistema upravljanja sredstvima Evropske unije (sekcija 5.4)	Generalni direktor

Telo kojem će Komisija vršiti plaćanja:

☐ Upravljačko telo	
☒ Sertifikaciono telo	Direktorat za EU pomoć mađarskog Državnog trezora

Tabela 20: Telo ili tela koja sprovode zadatke kontrole i revizije

Organ/telo	Ime organa/tela i odseka ili jedinice	Šef organa/tela (položaj ili radno mesto)
Telo ili tela određena da sprovode zadatke kontrole	Programska kancelarija Sečenji (<i>Széchenyi Progamme office Non-profit Ltd.</i> , u daljem tekstu SZPO) iz Budimpešte i Regionalne kontrolne jedinice SZPO - teritorijalne kancelarije u Segedinu i Bekeščabi, u	Šef odseka

	<p>Mađarska</p> <p>Odeljenje za sprovođenje prvostepene kontrole projekata finansiranih iz IPA komponente prekogranična i transnacionalna saradnja, Sektor za ugovaranje i finansiranje programa iz sredstava EU, Ministarstvo finansija, Vlada Republike Srbije</p>	Šef odeljenja
Telo ili tela određena kao odgovorna za sprovođenje revizija	<p>Generalni direktorat za reviziju evropskih fondova, Mađarska</p> <p>Član Grupe revizora: Kancelarija Vlade Republike Srbije za reviziju sistema upravljanja sredstvima Evropske unije</p>	<p>Generalni direktor</p> <p>Direktor Kancelarije za reviziju sistema upravljanja sredstvima Evropske unije</p>

5.2 Zajednički nadzorni odbor

Tabela 21: Planirani spisak članova Zajedničkog nadzornog odbora

Ime organa/tela i odseka ili jedinice	Uloga u programu	Kontakt detalji organa/tela
Evropska komisija	Savetodavna	European Commission DG Regional and Urban Policy Competence Centre for Macro-regions and European Territorial Cooperation Avenue de Beaulieu 1 (BU1 02/190), B-1160 Brussels/Belgium
Nacionalni IPA koordinator (NIPAK)	Savetodavna	Ministar bez portfelja zadužen za evropske integracije, Vlada Republike Srbije
Nacionalno telo - Mađarska	Član	Prime Minister's Office, Deputy State Secretariat for International Affairs 20-22 Wesselényi u, H-1077 Budapest
Nacionalni telo - Srbija	Član	Kancelarija za evropske integracije, Vlada Republike Srbije, Nemanjina 34, 11000 Beograd

Ime organa/tela i odseka ili jedinice	Uloga u programu	Kontakt detalji organa/tela
Predstavnici Strategije EU za Dunavski region	Konsultativna	Nacionalne kontakt adrese: National Coordinator of Danube Strategy, Ministry of Foreign Affairs and Trade, Hungary 47 Bem rakpart, H-1027 Budapest Kancelarija za evropske integracije, Vlada Republike Srbije, Nemanjina 34, 11000 Beograd
Županija Bač-Kiškun, Mađarska	Član	Bács-Kiskun County Council 3 Deák Ferenc tér, H-6000 Kecskemét
Županija Čongrad, Mađarska	Član	Csongrád County Council 1 Rákóczi tér, H-6722 Szeged
Pokrajinska vlada AP Vojvodine, Srbija	Član	Pokrajinska vlada AP Vojvodine Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
Stalna konferencija gradova i opština, Srbija	Član	Stalna konferencija gradova i opština Makedonska22/8, 11000 Beograd
Relevantna resorna ministarstva iz obe zemlje učesnice u vezi sa sa tematskim prioritetima	Biće definisano Pravilnikom	Biće definisano prilikom uspostavljanja ZNO
Organizacije u skladu sa principom partnerstva i pristupom upravljanja na više nivoa	Biće definisano Pravilnikom	Biće definisano prilikom uspostavljanja ZNO
Sertifikaciono telo	Savetodavna	Hungarian State Treasury, Directorate of EU Assistance 4 Hold utca, H-1054 Budapest
Revizorsko telo	Savetodavna	Directorate General for Audit of European Funds, Hungary 105-113 Bartók Béla út, H-1115

Ime organa/tela i odseka ili jedinice	Uloga u programu	Kontakt detalji organa/tela
		Budapest
Zajednički sekretarijat	Savetodavna	Kancelarija programa Sečenji, Mađarska

Nakon usvajanja Programa saradnje prilikom uspostavljanja ZNO i finalizacije Pravilnika, radiće se u skladu sa članom 4. Delegirane Uredbe Komisije (EU) br. 240/2014 od 7. januara 2014. godine o Evropskom kodeksu dobre prakse za partnerstvo u okviru evropskih strukturnih i investicionih fondova.

5.3 Procedura za uspostavljanje zajedničkog sekretarijata

Program će imati jedinstveni Zajednički sekretarijat (ZS), u skladu sa članom 23 (2) Uredbe EU br. 1299/2013. Između ostalog, ZS će pomagati Upravljačkom telu (UT) i Zajedničkom nadzornom odboru (ZNO) u sprovođenju njihovih funkcija, pružati informacije podnosiocima zahteva, baviti se prijavama za projekte i pomagati korisnicima kada budu sprovodili svoje aktivnosti.

ZS će blisko saradivati sa UT na koordinaciji i sprovođenju programa. Ova dva tela će raditi u okviru sistema koji će sa jedne strane osiguravati njihovu saradnju, a sa druge im garantovati nezavisnost od nacionalnih struktura. ZNO će odobravati planove rada ZS. ZS će biti finansiran iz budžeta za Tehničku pomoć.

Pošto je sistem već uređen u trenutku podnošenja programa, rad, osoblje i funkcionisanje budućeg ZS za Program će biti zasnovani na postojećem ZTS iz programskog perioda 2007-2013. godine, zadržavajući osnovnu strukturu kako bi se obezbedila nesmetana tranzicija između dva Programa.

ZS će biti uspostavljen sa okvirno devet članova tima, uzimajući u obzir programski ciklus i potrebe sprovođenja, sa centralnom kancelarijom u Budimpešti i barem jednim zaposlenim koji će raditi u Segedinu. Planirano je da još dva člana tima rade u Anteni ZS u Subotici (Srbija). Uzimajući u obzir da je prosečan broj zaposlenih u ZTS i Informativnom centru za period 2007-2013. godine bio približno isti, budžet Programa je istovremeno povećan za period 2014-2020. godine, dok će zadaci biti nešto raznovrsniji (npr. različit tretman za uobičajene i strateške projekte, više pažnje će biti posvećeno merenju ispunjavanja Pokazateljacičnih vrednosti, itd.), gore navedeni planirani broj osoblja je opravdan. ZS i Antena ZS će osigurati ispunjavanje svih operativnih i implementacionih zadataka Programa, uključujući koordinaciju razvoja projekta i proces izbora projekta. U cilju osiguranja nesmetanog sprovođenja, sledeće osoblje će biti zaposleno u ZS i Anteni ZS:

- Šef ZS;
- Finansijski direktor;
- Programski menadžeri, koji će takođe pokrivati sledeće položaje:
  - o Zamenik šefa ZS;
  - o Zamenik finansijskog direktora;

- Komunikacijski menadžer;
- Menadžer kancelarije;
- Šef Antene ZS;
- Programski menadžer u Anteni ZS.

Osoblje ZS će ispunjavati profesionalne zahteve pozicija na kojima rade i poznavati barem jedan od jezika koji se govori u zemljama učesnicama, pored poznavanja engleskog jezika. Radiće kao zaposleni Programske kancelarije Sečenji d.o.o. (Széchenyi Programme office Non-profit LLC, u daljem tekstu SZPO), koja će biti institucija domaćin, na osnovu ugovora sa UT. Novi članovi osoblja će biti odabrani u dogovoru sa UT i Nacionalnim telima (u daljem tekstu NT). Izborni komitet, koji će sačinjavati predstavnici UT, NT i SZPO kao institucija domaćin, odrediće ko će biti nominovan za šefa ZS. Članove ZS će odabrati komitet koji će sačinjavati predstavnici UT i NT, šef ZS i SZPO kao institucija domaćin ZS.

Sa srpske strane granice, dvoje zaposlenih sa punim radnim vremenom će raditi kao Antena Zajedničkog sekretarijata (Antena ZS). Antena ZS će biti uspostavljena u Subotici, u skladu sa principom teritorijalno uravnoteženog sprovođenja programa. Osoblje Antene ZS će odabrati odbor koji će sačinjavati predstavnici UT i NT i šef ZS.

Opis radnih mesta i uputstva koja će dati šef ZS osiguraće pravilno određivanje odgovornosti svih članova ZS, podelu zadataka među članovima i njihovu koordinaciju. Detaljna lista zadataka je navedena u Odeljku 5.4.

Opisano uređenje Antene ZS će biti zasnovano na već postojećem Informativnom centru iz programskog perioda 2007-2013. godine.

5.4 Sažeti opis uređenja sistema upravljanja i kontrole

U skladu sa članom 36 IPA II Uredbe, Program Interreg - IPA Program saradnje Mađarska – Srbija će biti sproveden kroz zajedničko upravljanje, a sledeće institucije će biti odgovorne: jedinstveno Upravljačko telo, jedinstveno Sertifikaciono telo i jedinstveno Revizorsko telo.

Strukture koje će biti oformljene za upravljanje Programom:

Zajedničke strukture:

- **Zajednički nadzorni odbor (ZNO):** nadgledanje i praćenje sprovođenja programa, izbor operacija (projekata). ZNO može oformiti Upravni odbor (UO), koji će odgovarati ZNO i vršiti izbor operacija.
- **Upravljačko telo (UT):** odgovara Evropskoj komisiji (EK) za upravljanje i sprovođenje Programa;
- **Sertifikaciono telo (ST):** sertifikovanje izjava o izdacima i prijava za plaćanje pre nego što se pošalju EK;
- **Revizorsko telo (RT):** telo koje je funkcionalno nezavisno od UT i ST, odgovorno za proveru efikasnog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole;
- **Zajednički sekretarijat (ZS):** pomaže UT i ZNO u sprovođenju njihovih relevantnih dužnosti.

Sva tela na programskom nivou, uključujući UT, ST, RT i ZS, oformljena su u različitim javnim institucijama u Mađarskoj (vidi tabelu 19 i odeljak 5.3). S obzirom na to da su organizacije koje su domaćini UT, ST i RT međusobno nezavisne, odvojenost funkcija između ovih tela je

zagarantovana.

Zajednički nadzorni odbor

Države učesnice će uspostaviti ZNO u roku od tri meseca od dana kada Mađarska dobije potvrdu o odluci EK da je odobrila Program. Članovi ZNO će biti predstavnici i predstavnice nacionalnih, regionalnih, okružnih i lokalnih aktera, kako bi se obezbedila efikasnost i široka zastupljenost. Imajući u vidu da organizacije koje predlažu članove ZNO mogu istovremeno biti i podnosioci zahteva, Pravilnik ZNO će sadržati garancije za transparentnost procesa donošenja odluka, kao i mere sprečavanja konflikta interesa i osiguranje nepristrasnosti.

Članovi ZNO će biti imenovani u roku od 30 dana od odobravanja Programa. Predsedavanje, prava i dužnosti predsedavajućeg će biti definisani u Pravilniku ZNO. Predstavnici EK će učestvovati u radu ZNO u savetodavnoj ulozi, u skladu sa članom 38 (4) IPA II Uredbe.

U skladu sa članom 38 IPA II Uredbe i članovima 49 i 110 Uredbe (EU) br. 1303/2013, ZNO će razmatrati ukupnu efikasnost, kvalitet i doslednost sprovođenja svih akcija čiji je cilj ispunjavanje zadataka određenih Programom. Tom prilikom će uzimati u obzir finansijske podatke, zajedničke Pokazateljei Pokazatelj-specifične za program, uključujući promene u vrednosti Pokazatelja rezultata i napredak ka kvantifikovanim, ciljnim vrednostima. Pored toga, ZNO će:

- Razmotriti i odobriti metodologiju i kriterijume za izbor operacija;
- Razmotriti i odobriti godišnje i finalne izveštaje o sprovođenju;
- Razmotriti i odobriti plan ocenjivanja i sve njegove izmene, a takođe ispitati napredak ostvaren prilikom sprovođenja plana ocenjivanja i aktivnosti koje će biti rezultat nalaza ocenjivanja;
- Razmotriti i odobriti komunikacijsku strategiju i sve njene izmene, a takođe ispitati sprovođenje komunikacijske strategije;
- Razmotriti aktivnosti u sferi unapređenja jednakosti između muškaraca i žena, jednakih mogućnosti i nediskriminacije, uključujući pristupačnost za osobe sa invaliditetom;
- Razmotriti aktivnosti u sferi unapređenja održivog razvoja;
- Razmotriti i odobriti sve predloge za bilo kakve promene Programa koje će podneti UT.

ZNO može dati preporuke za poboljšanje akcija kad god je to potrebno, a takođe će pratiti akcije koje se preduzimaju kao rezultat njegovih zapažanja.

UT će prisustvovati sastancima ZNO i radiće na očuvanju regularnosti, efikasnosti i delotvornosti sprovođenja Programa. ZS će imati ulogu sekretarijata u okviru ZNO, uključujući pripremanje dokumenata, odluka i zapisnika. ZNO će zasedati barem jednom godišnje. Dodatni sastanci mogu biti zakazani na inicijativu jedne od zemalja učesnica ili na zahtev Komisije, naročito na tematskoj osnovi. Procedure donošenja odluka i ostale procedure ZNO će biti uređene Pravilnikom, koji će biti usvojen na prvom sastanku ZNO.

Upravljačko telo

Institucija koja je određena da bude UT za Program je Kabinet premijera Mađarske, Kancelarija zamenika državnog sekretara za međunarodne poslove. Na osnovu Člana 37 (1) IPA II Uredbe, UT će biti odgovoran za upravljanje operativnim programima u skladu sa principom dobrog finansijskog upravljanja. ZS će direktno podržavati UT, jer se ZS bavi operativnim upravljanjem Programa. Iako UT snosi sveukupnu odgovornost za Program, određeni zadaci (zapošljavanje članova ZS, upravljanje Sistemom za praćenje i informisanje, pravni i druge administrativne

usluge) mogu biti povereni SZPO, koji je institucija domaćin ZS. Poveravanje zadataka će biti propisano u Opisu Sistema za upravljanje i kontrolu. Procena rizika će biti izvršena sa ciljem efikasnog sprečavanja, ublažavanja i upravljanja unutrašnjim i spoljnim rizicima tokom sprovođenja Programa.

Sertifikaciono telo

U skladu sa članom 37 (2) IPA II Uredbe, ST će biti odgovoran za izradu i podnošenje sertifikovanih izjava o izdacima i prijava za plaćanje Evropskoj komisiji, kao i za primanje uplata od EK. Institucija koja je određena kao ST za Program je mađarski Državni trezor, Direktorat za pomoć EU.

Revizorsko telo

U skladu sa članom 37 (3) IPA II Uredbe, RT će obezbediti sprovođenje revizije ispravnosti Sistema za upravljanje i kontrolu ovog Programa, kao i odgovarajućeg uzorka operacija na osnovu prijavljenih troškova. RT će u roku od osam meseci od usvajanja Programa pripremiti strategiju za sprovođenje revizije, i takođe odrediti metodologiju revizija, metodu uzorkovanja za revizije operacija i isplanirati revizije za tekuću godinu i dve naredne računovodstvene godine. RT će takođe pripremiti kontrolni izveštaj o usklađenosti sistema za upravljanje i kontrolu i mišljenja revizora. Institucija koja je određena da bude RT za Program je Generalni direktorat za reviziju evropskih fondova iz Mađarske. RT će u svom radu imati podršku od Kancelarije za reviziju sistema upravljanja sredstvima Evropske unije (Vlada Republike Srbije).

Grupa revizora

U skladu sa članom 25 (2) Uredbe EU br. 1299/2013, Grupa revizora (GR) će biti određena da pomaže RT. Predstavnik GR će imenovati relevantne partnerske zemlje. Revizore iz Srbije će imenovati Kancelarija za reviziju sistema upravljanja sredstvima Evropske unije (Vlada Republike Srbije), dok će revizore iz Mađarske imenovati direktno RT. GR će biti ustanovljen u roku od tri meseca od odobravanja Programa. Sama će izraditi svoj pravilnik, a njom će predsedavati RT. RT i revizori koji će biti imenovani u GR će biti nezavisni od sistema za upravljanje i kontrolu Programa. Ukoliko bude neophodno, ZS Programa može pružiti podršku aktivnostima GR.

Zajednički sekretarijat

Program će imati jedinstveni ZS u skladu sa članom 23 (2) Uredbe EU br. 1299/2013. ZS će pružiti podršku UT prilikom koordinacije i sprovođenja programa, i vršiće ulogu sekretarijata za ZNO (i naposletku za SC). Aktivnosti ZS će biti finansirane iz Tehničke pomoći opredeljene za sprovođenje Programa.

Opšti zadaci ZS su navedeni dalje u tekstu, a biće detaljno opisani u Opisu Sistema za upravljanje i kontrolu, i revizorskim tragovima, i zatim dalje uređeni u priručniku za interne procedure ZS:

1) Opšti programski zadaci koordinacije

- a) Saradnja sa administrativnim, centralnim, regionalnim i lokalnim organizacijama (u programskoj oblasti) sa ciljem prikupljanja podataka i informacija neophodnih za sprovođenje Programa;
- b) Pripremanje komunikacijskog plana koji će biti podnet UT i odobren od strane ZNO;
- c) Koordinacija sprovođenja komunikacijskog plana i sprovođenje zajedničkih

komunikacionih aktivnosti za program;

- d) Učešće u radnim grupama koje su оформljene radi razrade/revizije programskih dokumenata;
- e) Priprema predloga za sve neophodne izmene programa.

2) Zadaci koji proizlaze iz njegove uloge sekretarijata Zajedničkog nadzornog odbora

- a) Izvršavanje standardnih zadataka sekretarijata kao deo opštih operacija ZNO;
- b) Podnošenje predloga Upravljačkom telu i ZNO-u radi donošenja odluke na osnovu rezultata ocenjivanja projekta;
- c) Nabavka pozadinske dokumentacije i izveštaja na engleskom jeziku o sprovođenju Programa za ZNO, uključujući zapisnike sa prethodno organizovanih sastanaka, kako bi pomogli prilikom donošenja odluka;
- d) Sprovođenje operativnih odluka ZNO, uključujući sprovođenje pisanih procedura;
- e) Pružanje pomoći i tehničke koordinacije prilikom izrade godišnjeg izveštaja za Evropsku komisiju.

3) Administrativne aktivnosti

- a) Osiguravanje administrativnog upravljanja spoljnim stručnjacima i uslugama;
- b) Podrška RT i GR u njihovim aktivnostima.

4) Ocenjivanje programa i proces pripreme programa

- a) Koordinacija *ex-ante* i tekućeg ocenjivanja;
- b) Doprinos procesu pripreme programa za 2020+.

5) Razvoj (generisanje) i izbor projekta

- a) Koordinacija podrške pružene u kreiranju i razvoju projekta;
- b) Upravljanje procesom prijavljivanja projekta: pripremanje i stavljanje na raspolaganje dokumenata neophodnih za prijavljivanje i izbor projekta; pružanje informacija i saveta podnosiocima zahteva; prijem i registrovanje prijavljenih projekata;
- c) Koordinacija procesa ocenjivanja projekta i angažovanje eksternih eksperata po principu od slučaja do slučaja;
- d) Sprovođenje formalnog ocenjivanja, ocenjivanja prihvatljivosti i ocenjivanja kvaliteta predloga, nezavisno ili uz učešće eksternih eksperata;
- e) Praćenje zajedničkih projekata/pretraga baze podataka za partnere.

6) Sprovođenje i nadzor

- a) Priprema materijala neophodnih za sprovođenje Programa;
- b) Pomoć vodećim korisnicima (VK) u sprovođenju projekta: pružanje saveta i pomoći VK prilikom sprovođenja projektnih aktivnosti i upravljanja finansijama;
- c) Razmena informacija i koordinacija zadataka između ZS i Antene ZS;
- d) Priprema ugovora o subvencijama;
- e) Provera izveštaja o napretku i finansijskih izveštaja koje su pripremili VK;

- f) Provera postojanja izjava o potvrdi troškova koje izdaju Kontrolna tela;
- g) Praćenje napretka projekta kroz prikupljanje i proveru izveštaja o praćenju projekta, praćenju učinka, organizacija poseta radi praćenja (i mađarskim i srpskim partnerima u projektu);
- h) Priprema izveštaja o napretku, proveru programa i sprovođenju projekata, i zatim njihovo podnošenje ZNO i UT;
- i) Priprema godišnjih izveštaja o sprovođenju i svih ostalih dokumenata koje bude tražila EK;
- j) Doprinos prilikom uspostavljanja Integrisanog sistema za nadzor i informisanje (IMIS) koji funkcioniše na programskom nivou, a UT ga koordiniše, što će biti u skladu sa politikom e-kohezije;
- k) Redovno ažuriranje podataka IMIS-a i unošenje podataka u sistem;
- l) Obezbeđenje prikupljanja podataka za merenje stepena postizanja ciljnih vrednosti za Pokazateljerezultata i učinka, korišćenjem IMIS-a ili anketa, u skladu sa potrebama.

7) Informisanje i publicitet

- a) Pružanje podrške u pripremanju, upravljanju i razvoju vizuelnog identiteta Programa;
- b) Pokretanje, razvoj i održavanje veb sajta Programa, uključujući stranice za pretragu za partnere u projektu i bazu podataka implementiranih projekata;
- c) Učešće u komunikacionim inicijativama EK, INTERACT i/ili nacionalnih organizacija Mađarske i Srbije (npr. učešće u Danu evropske saradnje ili sličnim programima);
- d) Davanje smernica korisnicima (pre svega VK) za pravilno korišćenje vizuelnog dizajna Projekta;
- e) Predstavljanje Programa na nacionalnim i međunarodnim događajima, konkursima, prilikom prikupljanja podataka, itd.;
- f) Organizovanje ili pružanje podrške prilikom organizacije programskih događaja;
- g) Predstavljanje i zastupanje Programa na regionalnom nivou, omogućavajući partnerima da prikupe informacije potrebne za razvoj svojih projekata;
- h) Pomoć prilikom organizovanja aktivnosti vezanih za informisanost i publicitet na regionalnom nivou u Srbiji i Mađarskoj;
- i) Preuzimanje uloge kontakta za aplikante i partnere na regionalnom nivou.

Aktivnosti će biti sprovedene u skladu sa komunikacijskom strategijom, koju će usvojiti ZNO.

Antena ZS

Antena ZS će biti oformljena u Subotici (Srbija), kako bi se obezbedilo geografski uravnoteženo sprovođenje Programa zadovoljavanjem potreba podnosilaca zahteva i sa srpske strane granice. U opštem smislu, Antena ZS doprinosi sprovođenju zadataka koji su povereni ZS. Zadaci će biti detaljno opisani u Opisu sistema za upravljanje i kontrolu, kao i revizorskim tragovima, a moguće i dodatno uređeni u priručniku za interne procedure.

Aktivnosti Antene ZS će se finansirati iz budžeta za TPO Programa.

Odgovornosti na nacionalnom nivou:

Pored prethodno navedenih struktura, zemlje učesnice će biti odgovorne za uspostavljanje sistema kontrole sa ciljem provere troškova na nacionalnom nivou i obezbeđivanja kofinansiranja.

Nacionalna tela (NT)

Nacionalna tela predstavljaju zemlje učesnice u Programu, tj. Mađarsku i Srbiju. To su sledeća tela: Kabinet Premijera, Kancelarija zamenika državnog sekretara za međunarodne poslove u Mađarskoj i Kancelarija za evropske integracije (KEI) Vlade Republike Srbije.

Nacionalna tela sprovode sledeće funkcije:

- a) Potpisivanje sporazuma ili Memoranduma o razumevanju (MoU), kojima se regulišu odgovornosti zemalja učesnica;
- b) Doprinos izradi Programa saradnje, kao i njegovih mogućih izmena, i učestvovanje na sastancima ZNO;
- c) Podrška širenju informacija o Programu, sprovođenje promotivnih akcija na nacionalnom nivou;
- d) Uspostavljanje i upravljanje sistemom kontrole, kako bi se proverili troškovi na nacionalnom nivou (nivo projektnih partnera i troškovi za TPo) i obezbeđenje adekvatnih izvora finansiranja za kontrolne aktivnosti u okviru budžeta za TPo u skladu sa odobrenom finansijskom strukturom Program saradnje;
- e) Odgovornost za razvoj smernica za specifične kontrole na nacionalnom nivou, na osnovu smernica na programskom nivou koje je razvio ZS;
- f) Obezbeđenje obaveznog kofinansiranja za TPo u skladu sa odobrenom raspodelom sredstava;
- g) Upravljanje sistemom plaćanja za nacionalno kofinansiranje za TPo, uključujući proveru troškova i pružanje informacija o tokovima plaćanja nacionalnog kofinansiranja za TPo;
- h) Otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, povraćaj nepropisno isplaćenih sredstava u skladu sa Odeljkom 5.5;
- i) Pristup i korišćenje sistema za praćenje i informisanje IMIS.

Kontrolna tela (KT)

U skladu sa članom 37 (1) IPA II Uredbe, svaka partnerska zemlja će imenovati telo ili osobu odgovornu za sprovođenje provere korisnika na svojoj teritoriji („kontrolor(i)“). UT će osigurati da troškovi svakog korisnika koji učestvuje u projektu budu verifikovani od strane određenog kontrolora. Svaka partnerska zemlja će biti odgovorna za sprovođenje provera na svojoj teritoriji i zemlje učesnice će takođe obezbediti da troškovi korisnika mogu biti provereni u roku od tri meseca od podnošenja dokumenata od strane relevantnog korisnika.

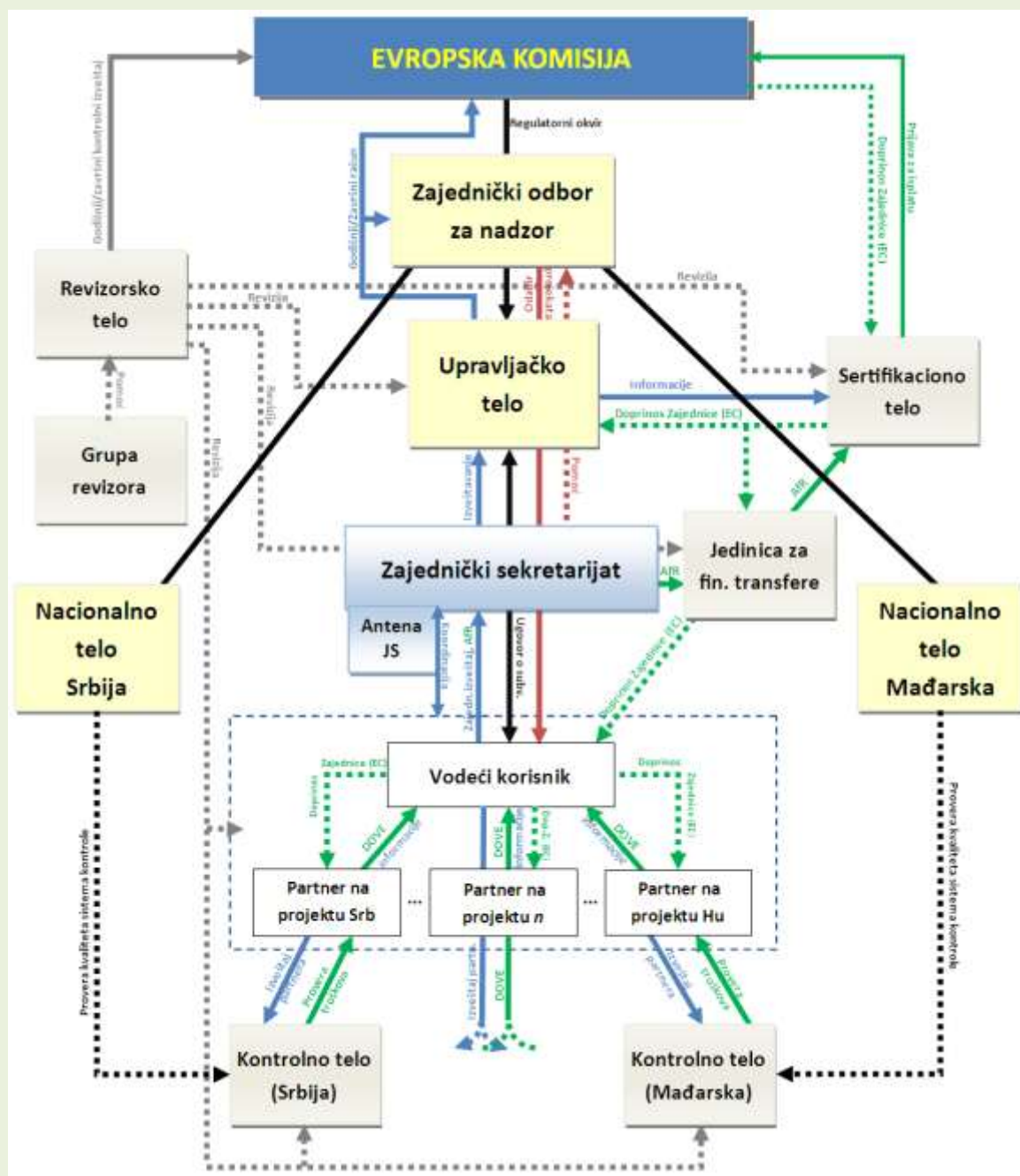
Odgovorno kontrolno telo svake od partnerskih zemalja proverava fakture ili računovodstvenu dokumentaciju jednake pravne snage koje je podneo partner(i) i proverava iznos kofinansiranja proizvoda i usluga, ispravnost prijavljenih troškova i usklađenost tih troškova i relevantnih (delova) projekata sa relevantnim pravilima koja važe na EU i nacionalnom nivou. Provere koje vrše kontrolna tela se sastoje od administrativnih provera i provera na licu mesta. Odgovorno kontrolno telo svake države učesnice izdaje izjavu o potvrdi troškova partneru u projektu, u skladu sa standardnim formularom za projekat.

Imenovani kontrolori za Program će raditi u okviru:

- Kancelarije programa Sečenji D.o.o. (SZPO) u Mađarskoj;
- Sektora za ugovaranje i finansiranje programa iz sredstava EU, Ministarstvo finansija, Vlada Republike Srbije.

Kontrolna tela u SZPO će funkcionisati potpuno nezavisno od ZS, zadržavajući institucionalne aranžmane iz perioda 2007-2013. godine. Neće postojati konflikt interesa između članova ZS i kontrolora.

Dole navedeni grafikon predstavlja prethodno opisane aranžmane za upravljanje i kontrolu.

Aranžmani i procedure za upravljanje, sprovođenje i kontrolu Programa

ZNO će odobriti detaljan opis sistema za upravljanje i kontrolu nakon što Program saradnje bude odobren i ZNO bude oformljen. Imajući u vidu da je na osnovu nalaza tekuće analize sistema za upravljanje i kontrolu za period 2007-2013. godine zaključeno da je sistem bio u skladu sa važećim propisima i da je uspešno funkcionisao, postojeći aranžmani i procedure će u velikoj meri nastaviti da se primenjuju. Glavni principi su u sažetoj formi prikazani u nastavku teksta:

Radni jezik programa je engleski.

Ocenjivanje i izbor operacija:

U okviru Programa će biti primenjivane dve vrste procedura za izbor operacija: otvoreni pozivi i restriktivni pozivi za strateške projekte. S obzirom na primenjeni strateški pristup, značajan deo Programa će biti usmeren kroz restriktivne pozive. Stoga, da bi se osiguralo efikasna raspodela resursa i olakšao pravovremeni početak strateških projekata za koje se očekuje relativno kompleksno sprovođenje, prvi poziv koji će biti objavljen biće restriktivni poziv. Zemlje učesnice će se potruditi da aplikacioni paket bude pripremljen do trenutka oformljenja ZNO, kako bi ZNO mogao da ga odobri odmah nakon toga.

U slučaju obe vrste poziva, otvorenih i restriktivnih, kriterijumi prihvatljivosti će biti stavljeni na raspolaganje podnosiocima zahteva putem vodiča za podnosiocima predloga projekata koji će odobriti ZNO. Kriterijumi za izbor operacija će biti objašnjeni u priručniku za ocenjivanje koji će odobriti ZNO. Pored vodećih principa za izbor operacija koji su navedeni u Odeljku 2 za svaku PO, projekti koji uključuju operacije integrisane prirode imaće prednost u svim PO.

U slučaju restriktivnog poziva, zbog velike važnosti uspešnog sprovođenja strateških projekata, primenjivaće se strožiji profesionalni kriterijumi, koji će posebno isticati sledeće aspekte:

- Pripremljenost projekta;
- Iskustvo vodećeg korisnika;
- Sastav i iskustvo partnerstva;
- Direktni doprinos pokazateljima i specifičnom cilju odgovarajuće PO;
- Prekogranična relevantnost;
- Usklađenost sa EU / nacionalnim / regionalnim strategijama i prioritetima politika (npr. EUDSR, Okvirna direktiva Evropske unije o vodama, itd.);
- Projekti koji će koristiti rezultate ranijih projekata koje je finansirao neki od prethodnih programa (za period 2007-2013. ili 2004-2006. godine) će imati prednost.

Rešavanje žalbi

Definisane procedure za rešavanje žalbi se razlikuju na osnovu predmeta žalbe.

Žalbe koje se tiču procene i odabira: podnosioci prijava koji vode projekat će biti informisani u pisanoj formi o razlozima zašto se njihova prijava nije kvalifikovala ili nije bila odobrena, dajući detalje o razlozima zašto se nije kvalifikovala/nije bila odobrena. Sve žalbe koje se tiču procene će morati da budu podnesene Upravljačkom telu (UT) od strane podnosioca prijava koji vode projekat, a zatim će UT ispitati navode i dati svoje mišljenje o opravdanosti žalbe. UT nema pravo da odbije odluku Upravnog odbora (UO). UT ima pravo da UO-u izloži svoj stav o datom pitanju.

Žalbe koje se tiču odluka koje donelo UT: Sve žalbe koje se tiču odluka koje donelo UT: Sve žalbe koje se tiču odluka koje donelo UT na osnovu ugovora o subvencioniranju ili na odluke UO će morati da budu podnesene (UT) od strane podnosioca prijava koji vode projekat, a zatim će UT ispitati navode i pravovremeno odgovoriti (u saradnji sa UO i NT ukoliko je to neophodno).

Žalbe koje se tiču nacionalnog kontrolnog sistema: vodeći korisnici (VK) projekta ili projektni

partneri (PP koji imaju žalbe koje se tiču nacionalnog kontrolnog sistema koji je uspostavljen u skladu sa Članom 23(4) ETS Regulative (Evropska teritorijalna saradnja – ETS), mogu podneti žalbu NT-u u skladu sa nacionalnim procedurama koje su uspostavljene u skladu sa Članom 74(3) programske oblasti.

Dodatne informacije o proceduri podnošenja žalbi će biti navedene u relevantnim programskim dokumentima koja će biti dostupna svim podnosiocima prijave i korisnicima. Te procedure će biti u skladu sa pravilima i smjernicama EK, kao i sa relevantnim nacionalnim zakonodavstvom.

Žalbe koje budu podnete od strana koje nisu ni korisnici Programa, ni podnosioci prijave će obraditi UT u saradnji sa NT ukoliko to bude potrebno. UO će biti obavešten o sadržaju žalbi i predloženim ili već implementiranim rešenjima.

Ugovaranje:

Nakon što ZNO odobri predlog projekta, biće potpisan ugovor o donaciji između UT i VK. Ugovor će biti na engleskom jeziku. Ugovor o finansiranju će sadržati sve neophodne informacije: pravni okvir; cilj finansiranja; aktivnosti, plan rada, maksimalni doprinos; uslove za prihvatljivost troškova; ograničenja za izmene u budžetu; zahteve i rokove za izveštavanje; procedure za zahteve za isplate; prava i obaveze VK; neophodnu računovodstvenu dokumentaciju; procedure za povraćaj sredstava; publicitet; vlasništvo (uključujući pravo na širenje informacija); pravila o stvaranju prihoda; ustupanje, pravnu sukcesiju i parničenje; klauzule o ličnoj odgovornosti, itd. Konačna odobrena primljena dokumentacija i zvanično odobrenje projekta od strane ZNO će biti sastavni deo ugovora o finansiranju.

Nabavke:

U skladu sa Članom 45 Uredbe Komisije o sprovođenju (EU) broj 447/2014, za dodelu ugovora za usluge, dobra i radove, procedure za nabavke će biti u skladu sa odredbama u Poglavlju 3 Glave II Uredbe (EU, Euratom) broj 966/2012 i Poglavlja 3 Glave II Delegirane uredbe (EU) br. 1268/2012, koje se primenjuju u celoj programskoj oblasti, i u zemljama članicama i na teritoriji korisnika IPA II. Za ugovore o uslugama, dobrima i radovima koje će dodeljivati UT u okviru specifične raspodele budžeta za operacije TPo, procedure za nabavku koje će primenjivati UT mogu biti ili one koje su propisane u Stavu 1 Člana 45 Uredbi (EU) broj 447/2014 ili one koje su propisane u nacionalnom zakonodavstvu.

Izveštavanje, nadzor i plaćanje:

Nadzor Programa će biti vršen kroz sistem IMIS, koji će prikupljati tehničke i finansijske informacije na nivou projekta. Izveštavanje će pružiti VK u ime celokupnog partnerstva, kroz periodične i završne izveštaje koje će podnositi ZS-u. ZS će proveriti usklađenost izveštaja i odobriti ih. Podaci iz izveštaja će se skladištiti u sistemu koji će zauzvrat, na osnovu njih, kreirati izveštaje koji će biti podnošeni EK. ZS će nadzirati sprovođenje projekta uz učešće Antene ZS. Sertifikaciono telo će vršiti plaćanja ka VK-ima.

5.5 Raspodela obaveza među partnerskim zemljama u slučaju finansijskih korekcija koje može da naloži Upravljačko telo ili Evropska komisija

U skladu sa članom 27 Uredbe EU br. 1299/2013, UT će obezbediti da bilo koji iznos koji bi bio plaćen kao rezultat neke neregularnosti treba da bude vraćen od strane glavnog ili pojedinačnog korisnika. Korisnici će morati da vrate VK-u sva sredstva koja su im neopravdano isplaćena.

Ukoliko VK ne uspe da povrati sredstva od drugih korisnika, ili UT ne uspe da povrati sredstva od glavnog ili pojedinačnih korisnika, zemlja partner na čijoj se teritoriji nalazi korisnik će Upravljačkom telu nadoknaditi bilo koji iznos koji je neregularno isplaćen tom korisniku. UT će biti odgovoran za povraćaj relevantnih iznosa opštem budžetu Unije.

U skladu sa članom 122 Uredbe EU br. 1303/2013, ako se iznos koji je neregularno isplaćen korisniku ne može povratiti, zemlja partner će se smatrati odgovornom za povraćaj navedenog iznosa u budžet EU.

U roku od mesec dana od trenutka kada EK usvoji Program, država partner će informisati UT o telu (uključujući naziv i adresu organizacije, ime, položaj, broju telefona i faksa osobe) odgovornom za povraćaj neiskorišćenih ili neregularno isplaćenih iznosa u slučaju neuspešne procedure povraćaja između UT i VK. UT će biti informisan o svim promenama gore navedenih podataka u roku od pet radnih dana.

U slučaju da EK donese odluku o finansijskim korekcijama i povraćaju, ST i UT će odrediti finansijske obaveze partnerskih zemalja, na osnovu izveštaja revizije ili bilo kog drugog oblika prepiske sa Komisijom. U skladu sa odlukom, Država partner će biti odgovorna za povraćaj određenog iznosa što je pre moguće, a najduže u roku od godinu dana.

Zemlje učesnice mogu odlučiti da ne izvrše povraćaj iznosa koji je bio neregularno isplaćen ukoliko iznos koji je potrebno povratiti od korisnika, ne računajući kamatu, ne prelazi 250 evra u doprinosu iz Fonda.

Država članica/Država partner će snositi odgovornost u vezi sa korišćenjem IPA finansiranja programa, na sledeći način:

- Svaka Država članica/Država partner snosi odgovornost za moguće finansijske posledice neregularnosti koje je prouzrokovao korisnik koji se nalazi na njenoj teritoriji u odnosu potraživanja za IPA od EK za dati period, što će činiti osnovicu za finansijske korekcije.
- Za sistemske neregularnosti ili finansijske korekcije na programskom nivou koje ne mogu biti povezane sa specifičnom državnom članicom, odgovornost će zajednički i u jednakom meri snositi Država članica i Država partner.
- Za troškove TPo za potrebe UT/ZS/Antena ZS, odgovornost u vezi administrativnih neregularnosti će respektivno snositi UT/ZS/Antena ZS.
- Za troškove TPo koje je prouzrokovalo RT, odgovornost će snositi RT.
- Za troškove TPo koje je prouzrokovalo ST, odgovornost će snositi ST.
- Za troškove TPo koje je prouzrokovala Država članica/Država partner (uključujući i Prvostepenu Kontrolu – First Level Control – FLC), odgovornost će snositi odgovarajuća Država članica/Država partner (uključujući FLC).

U ovom smislu će biti definisane specifične procedure sporazumom između Mađarske i Srbije, a takođe će biti i deo opisa sistema upravljanja i kontrole.

5.6 Korišćenje evra

Odabrani metod za konverziju troškova napravljenih u drugoj valuti: Član 28 tačka (b) Uredbe EU br. 1299/2013.

U skladu sa članom 46 (2) IPA II Uredbe o sprovođenju, primenjivaće se član 28 tačka (b) Uredbe EU br. 1299/2013 u vezi s korišćenjem evra, odnosno, korisnici će troškove konvertovati u evre koristeći mesečni računovodstveni valutni kurs Komisije za mesec tokom kojeg je trošak

podnesen na proveru kontroloru, u skladu sa članom 23 te Uredbe.

Konverziju će proveriti UT ili kontrolor u partnerskoj zemlji u kojoj se korisnik nalazi.

EK će elektronskim putem objavljivati valutni kurs svakog meseca. Zbog toga što ni Mađarska ni Srbija još uvek nisu uvele evro kao valutu, biće korišćen prethodno navedeni metod.

U slučaju da evro postane valuta Države članice, procedura za konverziju koja je navedena u stavu 1 člana 133 Uredbe EU 1303/2013 će nastaviti da se primenjuje na sve troškove koje je ST evidentirao do trenutka stupanja na snagu fiksnog kursa za konverziju domaće valute u evre.

5.7 Uključivanje partnera

Partneri i njihove uloge u pripremanju Programa

U skladu sa principom višeslojnog upravljanja, učešće partnera je bilo centralna komponenta tokom izrade Programa. Operativna grupa (Task Force, u nastavku teksta RG) je koordinisala proces izrade programa. RG se sastoji od predstavnika relevantnih ministarstava i organizacija na regionalnom/okružnom nivou, iz Mađarske i Srbije. Sa mađarske strane, to je Kabinet premijera, SZPO, Ministarstvo javne uprave i pravde, Ministarstvo nacionalne ekonomije, županija Čongrad i županija Bač-Kiškun. Sa srpske strane, u uključene institucije se ubraja Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije, Ministarstvo regionalnog razvoja i lokalne samouprave (i sledeći princip pravnog nasleđa, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave), Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine (i sledeći princip pravnog nasleđa, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine), Ministarstvo saobraćaja, građevinarstva i infrastrukture, Vlada Autonomne pokrajine Vojvodine i Stalna konferencija gradova i opština. ZS i UT su takođe uključeni u proces izrade programa. Prilikom planiranja, RG dobija podršku spoljnog konzorcijuma, koji se sastoji od stručnjaka iz Mađarske i Srbije.

Glavne faze procesa izrade programa su sastanci RG sa učešćem članova RG, stručnjaka za izradu programa i strateške procene uticaja na životnu sredinu (SEA stručnjaci), kao i *eks ante* evaluatora. Pored toga, nadležni organi koji su povezani sa specifičnim temama o kojima se razgovara (npr. razvoj drumske i železničke infrastrukture) su pozvani da u svojstvu posmatrača učestvuju na tematski relevantnim sastancima Operativne grupe. Uloga TG – pored upravljanja i strateške koordinacije procesa planiranja – je razmatranje i odobravanje glavnih učinka procesa izrade programa (Inicijalni izveštaj, Analiza situacije uključujući SWOT analizu, radna dokumenta u vezi sa strategijom i sadržajem nacрта Programa saradnje).

Službenik EK koji je odgovoran za program je sistematski uključivan u proces i informisan o statusu i postignućima izrade programa kroz pisanu komunikaciju i učešće na specifičnim sastancima RG.

Sekretarijat Ministarskog komesara EUSDR, koji predstavlja EUSDR, najvažniju makroregionalnu strategiju za programsku oblast, takođe je uključen u proces izrade programa, sa ciljem usklađivanja formulacija u Programu sa ciljevima EUSDR.

Pored toga, od početka procesa pripremanja Programa, dole navedeni relevantni subjekti sa obe strane granice direktno i aktivno su uključeni u skladu sa odredbama Kodeksa ponašanja i na osnovu značajnog doprinosa RG i ZTS iz Programa za 2007-2013. godinu (na osnovu njihovog poznavanja lokalnih prilika i iskustva sa Programom za 2007-2013. godinu):

- a) Javni organi na regionalnom ili okružnom i lokalnom nivou, najveći gradovi, mikro regioni, predstavnici visokoobrazovnih institucija, istraživački centri i ostali javni organi odgovorni za primenu horizontalnih principa;
- b) Relevantni ekonomski i socijalni partneri, organizacije klastera, privredne komore i poslovna udruženja;
- c) Relevantne civilne organizacije, NVO (životna sredina, energija, rad, socijalna pitanja

uključujući društvenu uključenost, zdravlje, kultura, saradnja među narodima, obrazovanje).

Uključivanje ovih partnera je sprovedeno kroz seriju radionica, intervjua i onlajn javnih konsultacija, kako bi se garantovao aktivan dijalog sa njima (npr. identifikovanje lokalnih izazova i razvojnih potreba, konkretne aktivnosti i ideje za projekte, postojeći i potencijalni podnosioci zahteva, mreže za saradnju itd.).

Radionice RADIONICA organizovane kako bi se relevantni subjekti uključili u proces izrade projekta:

- RADIONICA 1: diskusija o glavnim odlikama regionalne analize i SWOT; 11. jula 2013. godine (više od 60 učesnika);
- RADIONICA 2: radionice na okružnom/regionalnom nivou: diskusija o predloženoj strukturi ciljeva i očekivanja u vezi sa sadržajem prioriternih smerova (24. i 26. septembra i 2. oktobra 2013. godine) (ukupno oko 100 učesnika);
- RADIONICA 3: diskusija o sadržaju predloženih prioriternih smerova, 26. novembra 2013. godine (više od 130 učesnika);
- RADIONICA 4 i RADIONICA 5: diskusija o sadržaju i predloženim aktivnostima u Nacrtu Program saradnje, 14. i 19. avgusta 2014. godine.

RADIONICA 3 je imala značajnu ulogu u procesu izrade programa. Ova radionica je pružila zajednički forum relevantnim subjektima iz Srbije i Mađarske za detaljno razmatranje prioriternih smerova i predlaganje akcija koje će biti sprovedene kroz Program saradnje. Neki od glavnih zaključaka sa radionice, koji su kasnije ugrađeni u Program, su:

PA1:

- Bavljenje vodama je veoma važno pitanje za zaštitu životne sredine, praćenje površinskih i podzemnih voda je neophodno;
- Naglašen je uticaj voda na poljoprivredu i turizam.

PA2:

- Udruživanje snaga i napredovanje malim koracima (investicije i aktivnosti manjeg obima) mogu dovesti do dobrih ideja i rezultata;
- Pitanje korišćenja malih graničnih prelaza bi trebalo dodatno naglasiti i unaprediti (rasteretilo bi veće granične prelaze, naročito tokom vrhunca sezone);
- Izgradnja biciklističkih staza je počela, ali još uvek nije završena. Neophodno je raditi na završetku ovih radova.

PA3:

- IR bi trebalo da doprinese razvoju MSP i konkurentnosti regionalne ekonomije;
- Razvoj radne snage, obrazovanje i obuka za odrasle su važni.

PA4:

- Kulturnu baštinu treba popularisati, kako bi postala privlačna turistima;
- Akcije koje su direktno povezivale ljude su bile jedna od najuspešnijih oblasti saradnje i pokazalo se da su održive.

U vezi sa projektima od potencijalne strateške važnosti, sprovedena je serija konsultativnih akcija u obliku sastanaka i telefonskih konsultacija, stalnog usluga za pružanje podrške, kao i putem organizovanja zajedničkih sastanaka za pripremanje i ocenjivanje.

Glavni donosioci odluka, relevantni subjekti (predsednici županija, predstavnici resornih ministarstava, Nacionalna tela, itd.) su u više navrata intervjuisani u skladu sa napretkom procesa izrade programa.

Podijeljena su četiri biltena, sa ciljem informisanja šire javnosti o statusu procesa izrade programa, uz mogućnost postavljanja pitanja. Pokrenute su onlajn javne konsultacije kako bi se komentari i stav javnosti u vezi sa nacrtom Program saradnje uzeli u obzir. Zaključke ovih konsultacija je razmotrio i obradio konzorcijum spoljnih stručnjaka odgovoran za izradu programa i uključio ih u Program tamo gde je to bilo relevantno. Komentari su uglavnom bili pozitivni i predlagali su manje izmene u formulisanju prihvatljivih aktivnosti ili potencijalnih ciljnih grupa. Neki komentari su se dotakli pitanja koja je potrebno razmotriti tokom sprovođenja (npr. tokom poziva za predloge ili praćenja).

Partneri i njihova uloga u sprovođenju Programa

Prilikom primene Delegirane uredbe Komisije (EU) br. 240/2014 od 7. januara 2014. godine o Evropskom kodeksu dobre prakse za partnerstvo u okviru Evropskih strukturnih i investicionih fondova, relevantni partneri iz obe države učesnice će biti uključeni u pripremu i sprovođenje Programa, uključujući njihovo učešće u ZNO.

Zemlje učesnice imaju nameru da osiguraju blisku saradnju između javnih organa na nacionalnim, regionalnim i lokalnim nivoima u obe države učesnice, kao i sa privatnim i ostalim sektorima.

Relevantni partneri su identifikovani na sledeći način:

- a) Nadležni nacionalni, regionalni, lokalni, urbani i ostali javni organi;
  - akteri na nacionalnom nivou, uključujući resorna ministarstva iz sektora u kojima su Programom planirane intervencije (npr. životne sredine, ekonomije, regionalnog razvoja),
  - predstavnici na regionalnom nivou iz županija i AP Vojvodine,
  - veći gradovi,
  - visokoobrazovne institucije i istraživački centri.
- b) Ekonomski i socijalni partneri;
- c) Privredne i industrijske komore;
- d) Organizacije civilnog društva.

Tokom programskog perioda 2007-2013. godine, nadležni organi na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou su učestvovali u radu ZNUO. Postojeći ZNUO će biti proširen, kako bi se osigurala uključenost relevantnih partnera za period 2014-2020. godine. Kompletno uređenje i konkretne uloge svih partnera će biti uključeni i predstavljeni tokom rada ZNO i navedeni u Poslovniku ZNO.

Institucionalni koordinacioni mehanizam

Kancelarija Premijera (u Mađarskoj, u daljem tekstu KP) i Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije (u Srbiji, u daljem tekstu KEI), uz podršku Zajedničkih nadzornih odbora, Zajedničkih sekretarijata, Kontrolnih i ostalih Programskih tela, biće korišćeni kao stalni koordinacioni mehanizmi, osiguravajući sveukupnu koordinaciju i nadzor implementacije ESI (Evropski strukturni i investicioni fondovi) i IPA fondova (glavni operativni programi i programi saradnje u okviru IPA i ERDF) (Evropski fond za regionalni razvoj – European Regional Development Fund) i ostalih EU i relevantnih nacionalnih instrumenata za finansiranje.

Dalje, u skladu sa Uredbom EU br. 1303/2013, Član 123 (8), ulogu i odgovornosti Koordinacionog tela će sprovoditi KP. To znači da će najvažnije koordinacione aktivnosti sa jedne strane snositi KP, odvojeno od organizacija koje su odgovorne za tehničku implementaciju programa. Telo koje je odgovorno za Programe prekogranične saradnje koje je imenovano odlukom Vlade br. 27/2014 (II.7) takođe radi u okviru KP. Pored toga, kada se govori o EAFRD (Evropski

poljoprivredni fond za ruralni razvoj – Agricultural Fund for Rural Development) Uredba (EU) br. 1305/2013 će biti uzeta u obzir.

Tokom faze planiranja, KP je bila odgovorna za definisanje i pregovore o Prioritetnim osama (PO) – pre svega kroz svoj Odsek za implementaciju međunarodnih programa saradnje – i koordinisanje procesa izrade programa za sve prekogranične programe saradnje u kojima Mađarska učestvuje.

Kao što je navedeno u Odeljku 1.1.1 PS-a u okviru pod-odeljka o Doprinosu relevantnom Sporazumu o partnerstvu i Državnom strateškom dokumentu/dokumentima, postoji potreba da se koordiniše implementacija PS-a i nacionalnih glavnih OP-ova, kako bi se izbeglo dvostruko finansiranje projekata i obezbedile sinergije između programa. Koordinacija može biti naročito relevantna

1. tokom faze izrade poziva za predloge projekata, kako bi se uskladili uslovi za pružanje podrške sličnim aktivnostima i napravila razlika između planova za pružanje podrške
2. tokom perioda procene projekta, kako bi se napravilo unakrsno poređenje između programa i izbeglo dvostruko finansiranje istih aktivnosti

U Mađarskoj će KP tokom faze implementacije nastaviti sa tekućim koordinacionim aktivnostima kroz

- interne radne procese i sastanke, kako bi se uskladila implementacija svih programa prekogranične saradnje u kojima učestvuje Mađarska
- organizovanje i predsedavanje redovnim zvaničnim sastancima glavnih mađarskih vladinih i regionalnih relevantnih subjekata PS-a
- u slučajevima kada je potrebno doneti odluke na višem nivou, pripremanje zvaničnih dokumenata za Vladin komitet za nacionalni razvoj, koji je odgovoran za obezbeđivanje koordiniranog korišćenja ESI fondova na osnovu Dekreta Vlade 272/2014 (XI.5) o pravilima upravljanja podrškom iz određenih EU fondova za period 2014-2020. godina.

Mađarska će koristiti Mehanizam teritorijalne selekcije koji se koristi za nacionalne OP-ove, konkretnije za OP za teritorijalni razvoj, kao što je navedeno i u Dekretu Vlade 272/2014 (XI.5), sa ciljem ohrabivanja koordiniranog iskorišćavanja teritorijalnih razvojnih potencijala i upravljanja teritorijalnim problemima. Od upravnih organa na nivou države i nacionalnih parlamenata – koji funkcionišu na NUTS III nivou – očekuje se da imaju odlučujuću ulogu prilikom razvoja i odabira projekata koji će biti podržani kroz ovaj OP, u skladu sa njihovom predefinisanim integrisanom razvojnom strategijom. Istovremeno, ove institucije takođe imaju svoje predstavnike u Nadzornom odboru Programa prekogranične saradnje, uz veliku odgovornost prilikom odabira projekata. Stoga, u Mađarskoj državni upravni organi imaju najbolji pregled planiranih aktivnosti, kako bi kreirali sinergije između potencijalnih intervencija na osnovu njihovih integrisanih strategija, kroz promovisanje relevantnih projekata u Teritorijalnom OP-u i Programu prekogranične saradnje na harmonizovan način.

U Srbiji, Kancelarija za evropske integracije koordiniše IPA pomoć i koristiće sistem nadzora kako bi sprečila dvostruko finansiranje. Pred toga, predstavnici ZNO iz Srbije su uključeni i u EU aktivnosti, kao i u izradu programa i korišćenje fondova koji su povezani sa ostalim oblastima IPA politika, i daće svoj doprinos komplementarnosti.

Pored toga, koordinacija će biti osigurana kroz povremeno pozivanje programskih upravnih organa na sastanke UO ili kroz redovne konsultacije na nacionalnom nivou o specifičnim temama pre sastanaka ZNO i donošenja odluka.

6 ODELJAK 6: HORIZONTALNI PRINCIPI

6.1 Održivi razvoj

Strateška procena uticaja na životnu sredinu (SEA) je sprovedena paralelno sa procesom izrade programa. Programski dokument je uzeo u obzir predloge procesa SEA. Izveštaj SEA je definisao da glavni fokus Programa treba da bude zaštita i poboljšanje životne sredine, stvaranje pogodnih uslova za ekonomske aktivnosti (poljoprivreda, turizam) i podrška održivim načinima prevoza.

Održivi razvoj je bio jedan od glavnih principa tokom procesa izrade programa – što se oslikava u nalazima Analize situacije i opisima Prioritetnih smerova, kao i u predviđenim merama. Tri od četiri odabrana Prioritetna smera direktno doprinose održivom razvoju PR, i to su:

PO 1: Poboljšanje prekograničnog upravljanja vodama i sistema upravljanja rizikom

Sprovedenje ovog PO doprinosi principu održivog razvoja posebno ističući specifičnosti PR:

- Očuvanje kvaliteta voda (na osnovu Okvirne direktive Evropske unije o vodama), što se vidi iz sledećih primera
  - investicije u „zelenu“ infrastrukturu za prirodno zadržavanje voda (npr. sanacija plavnih područja i močvara, pošumljavanje) će biti razmotrene. Planirane investicije bi trebalo da se uklope u Plan upravljanja rizicima od poplava u slivu reke Dunav (FRMP) za period 2016-2021. godine.
  - Za svaki projekat kojim se izmenjuju hidromorfološke karakteristike vodnih tela i pogoršava njihov status, trebalo bi što je ranije moguće tokom procesa planiranja izvršiti odgovarajuću analizu, kako to nalaže Član 4(7) Okvirne direktive o vodama 2000/60/EK. Tu će biti uključene analize alternativa (ekološki boljih opcija), uspostavljanje neophodnih mera sanacije i opravdanost važnosti projekta za sveukupni javni interes.
  - Navigacioni projekti će uzeti u obzir zahteve Okvirne direktive o vodama (Direktiva 2000/60/EK) i naročito uslove navedene u Članu 4(7), gde je to relevantno.
- Sprečavanje rizika i štete prouzrokovanih klimatskim promenama;
- Očuvanje prirodnih staništa i ekosistema;
- Popularisanje obnovljive energije tamo gde je to relevantno na održiv način.

U slučaju bilo kakvog korišćenja čvrste biomase, biće primenjivani limiti emisija koji su razvijeni u skladu sa Direktivom 2009/125/EK

Tokom implementacije uzeće se u obzir nacionalni planovi za kvalitet vazduha (u skladu sa Direktivom 2008/50/EL u EU ili njenim ekvivalentima van EU) i nacionalni programi za kvalitet vazduha (u vezi sa usklađivanjem sa Nacionalnim graničnim vrednostima emisija).

PO 2: Smanjenje uskih grla u prekograničnom saobraćaju

Poboljšanja u infrastrukturi javnog saobraćaja u programskoj oblasti će doprineti razvoju održivog saobraćaja kroz sledeće aktivnosti:

- Usklađivanje planova za razvoj saobraćaja sa ciljem smanjenja emisija CO₂, obezbeđenja međusobne povezanosti i pružanja lakšeg i jeftinijeg pristupa tržištima;
- Poboljšanje kvaliteta usluga i bezbednosti putnika, naročito u slučaju javnog saobraćaja;
- Poboljšanje železničkog saobraćaja u pograničnom regionu.

Navigacioni projekti će uzeti u obzir zahteve Okvirne direktive o vodama (Direktiva 2000/60/EK) i naročito uslove navedene u Članu 4(7), gde je to relevantno.

PO 3: Podsticanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa

Sve aktivnosti u okviru ovog PO će posvetiti posebnu pažnju unapređenju održivog korišćenja i razvoja prirodne i kulturnog nasleđa, istovremeno štiteći i čuvajući funkcionalnost ekološke mreže.

Kada se bude unapređivala pristupačnost turističkih atrakcija, biće data prednost ekološki povoljnijim saobraćajnim rešenjima. Ovaj pristup je u skladu sa planovima održive urbane ili regionalne mobilnosti, što treba povezati sa planovima kvaliteta vazduha u skladu sa Direktivom 2008/50/EK (ili njenim ekvivalentom).

PO 4: Povećanje konkurentnosti MSP kroz razvoj zasnovan na inovacijama

Operacije koje se finansiraju u sklopu ovog PO se mogu fokusirati na specifična polja koja direktno doprinose održivom razvoju, kao što su:

- Promovisanje čistih i „zelenih“ tehnologija, tehnologija koje smanjuju industrijsko zagađivanje, hemijsko zagađivanje, čime doprinose unapređenju kvaliteta vazduha itd.;
- Obrazovanje, obuka i servisi za podršku u kontekstu zaštite životne sredine i održivog razvoja.

Održivi razvoj će i kasnije biti uziman u obzir, prilikom procene i izbora projekata, kao i prilikom praćenja i sprovođenja, na osnovu sledećih principa:

- Davanje prednosti projektima koji pokazuju efikasnost u korišćenju resursa i održivost (biće uzeto u obzir tokom sprovođenja i održavanja);
- Mere i aktivnosti koje štete životnoj sredini ne mogu biti podržavane. Program podržava aktivnosti koje doprinose ekološki održivom razvoju i promovišu ga. U slučaju krupnih investicija, trebalo bi uzeti u obzir analize uticaja na životnu sredinu tokom ocenjivanja predloga projekata.
- Primena kompenzatornih mera i težnja da se ublaži šteta će biti predstavljeni u predlogu projekta, tamo gde to bude relevantno (npr. u vezi sa slivnim područjima u slučaju mera zaštite kvaliteta voda u sklopu PA1, ili u vezi sa zaštićenim područjima u slučaju korišćenja prirodne nasleđa u turističke svrhe u sklopu PA3, itd.);
- Arhitektonska rešenja koja nisu štetna za klimu (npr. korišćenje tzv. tihih kolovoza, pasivno smanjenje buke, nepropusna atmosferska kanalizacija, itd.), primena rešenja koja koriste obnovljivu energiju (grejni sistemi, male fabrike) i u slučaju građevinskih radova, biće razmotrene zgrade koje se uklapaju u ostatak pejzaža. Poželjno je korišćenje modernih, savremenih zelenih tehnologija za investicije.
- Tokom implementacije projekata biće uzeta u obzir primena održivih nabavki („zelene“ javne nabavke).
- Za projekte čiji je deo nabavka proizvoda se preporučuje da ti proizvodi odgovaraju zahtevima energetske efikasnosti koji su navedeni u Aneksu III Direktive o energetske efikasnosti (2012/27/EU) za proizvode koji se nabavljaju kroz javne nabavke. Ukoliko projekat predviđa izgradnju i renoviranje, potrebno je pridržavati se troškovno optimalnih nivoa energetskog učinka, u skladu sa Direktivom 2010/31/EU.

Formular za prijavu projekta će sadržati odeljak u kome podnosioci prijava treba da opišu doprinos projekta održivom razvoju. Tokom procene kvaliteta ocenjivaće se do koje mere je održivost uzeta u obzir prilikom osmišljavanja projekta i planiranja aktivnosti, kao i da li je izjava podnosioca prijave opravdana. Programom se takođe mogu definisati specifični Pokazatelji za akcije u Pozivu za predloge i Smernicama za podnosiocima prijave, kako bi se izmerio i pratio doprinos sprovedenih projekata održivom razvoju.

6.2 Jednake mogućnosti i nediskriminacija

Program će imati u vidu principe jednakih mogućnosti i nediskriminacije i osigurati da oni budu uzeti u obzir tokom svih faza sprovođenja, kao i u kontekstu upravljanja Programom (PO 5). Potrebe različitih ciljnih grupa u opasnosti od diskriminacije i zahtevi koji obezbeđuju pristupačnost osobama sa invaliditetom će biti ispoštovani.

Tokom procesa izrade programa, posebna pažnja je posvećena unapređenju principa jednakih mogućnosti i nediskriminacije u svim fazama: prilikom izbora ciljnih grupa i potencijalnih korisnika, osmišljavanja vrsta aktivnosti i procesu konsultacija. Tokom sprovođenja projekta, svi projekti će biti u obavezi da izbegavaju diskriminaciju bilo koje vrste i osiguraju da njihove aktivnosti budu usaglašene sa principima jednakih mogućnosti. Pored toga, biće primenjeni specifični kriterijumi za izbor PO, čime će se osigurati davanje prednosti intervencijama koje doprinose jednakim mogućnostima i nediskriminaciji ranjivih grupa (uključujući etničke manjine, osobe sa invaliditetom, stare osobe, decu, žene, nezaposlene, itd. zavisno od toga šta je relevantno za datu akciju).

U slučaju **PO 1: Poboljšanje prekograničnog upravljanja vodama i sistema upravljanja rizikom**, prednost će biti data projektima koji:

- Unapređuju društvenu uključenost ranjivih grupa koje mogu biti pogođene klimatskim promenama ili bilo kojom drugom vrstom ekoloških rizika (zagađenje, poplave, suše, itd.);
- Imaju uticaj na siromašnije teritorije sa većim procentom stanovništva koje pripada ranjivim grupama;
- Omogućavaju osobama sa invaliditetom pristup zaštićenim područjima;
- Obezbeđuju ranjivim grupama pristup informacijama i obrazovanju vezano za zagađivanje, prevenciju rizika, zaštitu prirode, itd.

U slučaju **PO 2: Smanjenje uskih grla u prekograničnom saobraćaju**, prednost će biti data projektima koji:

- Građanima u udaljenim oblastima pružaju lakše i kraće načine transporta;
- Uzimaju u obzir posebne potrebe specifičnih ciljnih grupa (npr. autobuske ili železničke stanice ili sredstva komunikacije za osobe sa invaliditetom);
- Imaju uticaj na siromašnije teritorije sa većim procentom stanovništva koje pripada ranjivim grupama.

U slučaju **PO 3: Podsticanje saradnje u oblasti turizma i kulturnog nasleđa**, prednost će biti data projektima koji:

- Neguju kulturnu saradnju među manjinama;
- Predstavljaju i popularišu kulturnu baštinu etničkih manjina;
- Omogućavaju ranjivim grupama pristup informacijama i obrazovanju;
- Omogućavaju osobama sa invaliditetom pristup kulturnim znamenitostima i događajima;
- Neguju aktivnosti za decu i mlade, sa ciljem unapređenja i širenja znanja o društvenoj integraciji i saradnji;
- Imaju uticaj na siromašnije teritorije sa većim procentom stanovništva koje pripada ranjivim grupama.

U slučaju **PO 4: Povećanje konkurentnosti MSP kroz razvoj zasnovan na inovacijama**, prednost će biti data projektima koji:

- Uključuju inovativne akcije koje pomažu u svakodnevnom životu ranjivih grupa ili im pružaju posebne servise;
- Unapređuju preduzetništvo i mogućnosti za samozapošljavanje ranjivih grupa (naročito žena i mladih);

- Doprinosе stvaranju prilika za zapošljavanje ranjivih grupa;
- Uključuju partnere koji su predani osiguranju nediskriminacije i jednakih prilika u svojim organizacijama (npr. imaju relevantne politike, uvode interne pravilnike, zapošljavaju osobe sa invaliditetom, itd.);
- Uključuju ranjive grupe u projektne aktivnosti kao što su obuke, studijski boravci, itd.

Formular za prijavu projekta će sadržati odeljak u kome podnosioci prijava treba da opišu doprinos projekta jednakim mogućnostima i nediskriminaciji. Tokom procene kvaliteta ocenjivaće se do koje mere su jednake mogućnosti i nediskriminacija uzeti u obzir prilikom osmišljavanja projekta i planiranja aktivnosti, kao i da li je izjava podnosioca prijave opravdana. Programom se takođe mogu definisati specifični Pokazateljiza akcije u Pozivu za predloge i Smernicama za podnosiocе prijava, kako bi se izmerio i pratio doprinos sprovedenih projekata jednakim mogućnostima i nediskriminaciji.

6.3 Ravnopravnost muškaraca i žena

Princip ravnopravnosti polova će se primenjivati u svim sferama sprovođenja Programa, kao i kada se radi o upravljanju Programom (PO 5). Generalno, svi projekti će imati obavezu da izbegavaju diskriminisanje u bilo kom obliku i da osiguraju da su njihove aktivnosti usklađene sa principima ravnopravnosti muškaraca i žena.

Formular za prijavu projekta će sadržati odeljak u kome podnosioci prijava treba da opišu doprinos projekta ravnopravnosti muškaraca i žena. Tokom procene kvaliteta ocenjivaće se do koje mere je ravnopravnost muškaraca i žena, uzeta u obzir prilikom osmišljavanja projekta i planiranja aktivnosti, kao i da li je izjava podnosioca prijave opravdana.

Kroz Program će se meriti uključenost muškaraca i žena u proces nadzora i ocenjivanja kada to bude relevantno. U tu svrhu, Programom se mogu definisati specifični Pokazatelji za akcije u Pozivu za predloge i Smernicama za podnosiocе prijava, kako bi se izmerio i pratio doprinos sprovedenih projekata ravnopravnosti muškaraca i žena (npr. broj žena i muškaraca koji učestvuju u programima obuke ili studijskim boravcima, broj preduzeća ili institucija koje se bave istraživanjima i inovacijama u kojima su žene na vodećim pozicijama, broj žena koje učestvuju u istraživačkim programima, itd.).

ANEKSI

ANEKS 1: Izveštaj i sažetak *ex-ante* ocenjivanja sa zasebnim aneksima i sažetkom

**ANEKS 2: Pismena potvrda saglasnosti na sadržaj programa saradnje
(Referenca: Član 8(9) Uredbe EU br 1299/2013)**

ANEKS 3: Mapa područja koje je obuhvaćeno programom saradnje

ANEKS 4: Strateška procena uticaja na životnu sredinu i netehnički sažetak na tri jezika (engleski, mađarski i srpski)

ANEKS 5/A: Metodologija za određivanje pokazatelja rezultata

ANEKS 5/B: Metodologija za određivanje pokazatelja učinka

ANEKS 6: Nacrt SEA izjave, koju izdaje Upravljačko telo u skladu sa Članom 9 SEA Direktive